

PAJZS PÁL:

DIADALMAS VASÚT

Vasutat építnek fiatal kezek:

Mállik a hegy,

Durrán a dinamit:

„Titó a miénk,

Mink az övéi...»

Zengik a vértlátott hegyek.

Itt betonátjáró, ottan alagút,

Őszzagú erdők,

Ködormos sziklák;

»Kevés a víz...«

»Éjjel hideg van...«

De meglesz, meglesz a vasút!

És menetelnek. Oh, nem úgy mint azok,

Nem puskával, bombával,

Hítlerfrizurával —

Csákány a vállukon

És Lenint citálják,

Igy győzetnek le a gazok,

Igy győzetnek le a mult árnyai,

A véres hegyeknek látomásai.

És a suták,

A buták

Csak lesik szájtátva,

hogy nőnek a lövő időknek szárnyai.

Itt állok velük, mellettük s nézem.

Szeretnék ismét huszéves lenni;

Bátran és tisztán

Csákánnyal ennek a hegynek menni,

Mert itt világ épül;

Ezt látom és érzem.

Lehull a nap és este lesz.

Susog az erdő, száll a harmat.

Itt csend és csend —

halk dal zümmög odább —

Messziről hallom az őrszem hangját:

„Áll!... Ki vagy?... Tovább!«

Igen,

Tovább...

Tovább!

A VASÚTÉPÍTŐ IFJUSÁG MUNKÁJA

Írta: Gyilász Milován

Az emberek rendszerint nem gondolnak a vasútra, amikor vonaton utaznak. Most pedig az Ifjusági Vasútvonalon utazva vagy gyalog és gépkocsin végigjárva — az ember minden apróságot észrevesz, — a jelzőket, talpfákat, csavarokat, bevágásokat és töltéseket. Egyszerre világossá válik, milyen óriási munkát kellett elvégezni, hogy ezek a sinek átszeljék a szántóföldeket és mezőket, átugorják a folyókat és átvágják magukat az erdőkön és szakadékokon. Ez az emberi munka egyszerűben naggyá, fenségessé válik, s anyaggá változva, megtapinthatóan tárul elénk. Látniuk a talpfákban, amelyeket válak cipelnek, a csavarokban, amelyeket ujjak helyeztek el és csavartak be, a földben amelyet kis kocsik szállítottak — minden eleven embereket. S ezek erőfeszítéseit, verejtékét és szellemét látniuk, amely mindezt gondosan és figyelmesen elkészítette.

Mi az, ami mindezt észrevételettelünk, hogy egész világosan, anyagilag fölfoghassuk a Vasútvonalon végzett munka minden bonyolultságát és fenségét? Mi az, ami megdobogtatja a szíveket? Mi az, ami ebben, a többihez látszólag hasonló vasútvonalban nagyobb lelkesedést és örömet kelt az emberben bármilyen műremek, nagyobb mint bármilyen esemény, olyan nagyot, mint az alattomos, vérszomjas és erős ellenség felett hosszú, nehéz és véres csaták után kivívott győzelem?

Ez erőnknek, verejtékünknek és egész szellemi képességünknek öntudatos felajánlása — társadalomnak, a hazának, a népnek, Titonak, — mindegy melyiknek közülök, mert mindez egyet jelent. Az ifjuság látszólag nem hoz különös áldozatot. Két hónapig ingyen dolgoznak az ifjak egy sokoldalúan nagyjelentőségű munkában. És ez minden. Az áldozatot azonban sohasem kilogramra, nagyságra és méterre kell mérni, mert az áldozat mértéke az önzetlenség és az a szeretet, amellyel hozzuk. Az ifjuság tüzes szeretettel és lelkesedéssel adja ezt a két hónapot és minden egyes ifjú tisztában van azzal, hogy valami nagyot tesz a közösségért, s hogy itt egyáltalán nem szabad saját magára gondolnia. Nincs olyan méter, amellyel ezt a szeretetet, öntudatot és önzetlenséget lemérhetnénk. Mindez egyszerűen csak szeretet, öntudat és önzetlenség, amilyennel csak a nagy, nemes tettekre elszánt emberek rendelkeznek és amilyent csakis ők adnak. Ez az, ami megdobogtatja a szívet, amikor a Vasútvonal mentén haladunk. Ugyanez a szeretet, öntudat és önzetlen önfeláldozás volt tapasztalható az ifjaknál és leányoknál és általában minden harcossal a háborúban is. Ezeknek a nagy erőnyeknek köszönhetjük, hogy sikerült legyőznünk ezeket a nagy nehézségeket, hogy átkelhetünk minden hegységen, áthidalhattunk minden folyót és legyőzhettünk minden ellenséget. Számptalan nemes, nagy emberünk elesett, de ujjak jönnek — vajjon a Vasútvonal nem ezt bizonyítja? — akik nem engedik ellomályosítani dicsőségünket, akik még bátrabban és még áttűbb erővel viszik tovább Tito zászlaját, a nép szabadságának és a népek testvériségének zászlaját.

És valóban, a vasútvonalon folyó minden munka a nagy és hosszú harcra emlékeztet. Az ellenség kemény, kitartó és ügyes volt. Egy bevágáson átengedte a mieinket, aztán hátbatámadta őket, úgyhogy új áttörést kellett előkészíteni — mint a harcban is. Minden terv és vezényszó szerint folyik. Brigádokat vezényelnek a veszélyeztetett helyekre, rohamokat végeznek, csoportosítják és elosztják az erőket. És katonai

életet is élnek. Megszokott dolog, hogy ilyen hosszú és hasonló terepen fekvő vasútvonalakat két-három évig, a régi Jugoszláviában pedig öt évig is építettek. Ifjúságunk tömeges lendületével mindezt leszorítja valamivel több mint hat hónapra. Ebből látható, hogy ez harc volt és harc ma is, óriási hadművelet, amely — hála a tömeges hősiességnek, az ügyességnek, a mozgékonyaságnak és a helyes vezetésnek — mindenben sikerült.

A kezdet elég nehéz volt, amíg neki nem lendült, s amíg nem »dolgolta be« magát az egész szervezet. Akadt mindenféle kételkedő és rosszhiszemű próféta. Ezek azonban gyorsan elnémultak, — a tizenöt napos tervek hét, öt, sőt három nap alatt is megvalósultak. Az ifjúsággal együtt megkezdődött a legjobb, legtehetségesebb szakemberek özönlése. Az ifjúság kezdett bizalommal tekinténi rájuk, s ők határtalan hittel az ifjúságra. Szilárd munkaközösség alakult, — a századok és brigádok egyre szilárdabban vonultak fel, hibátlanul, a megállapított terv szerint, ügyesen tájékozódva és a terephez alkalmazkodva.

A Vasútvonal új emberek kovácsműhelyévé vált. Illetve az ifjak már előbb kovácsműhelyben voltak, — ma egész országunk új emberek kovácsműhelye, — s a vasútvonalon csak egyesek és pedig a legjobbak közül valók kovácsolódtak. És jól kovácsolódtak. Most mindenki, aki vizsziatéri, büszkeséggel beszél munkájáról, örömmel emlékezik (és szomorúsággal hogy el kellett válnia tőlük) társaira, századára, sátorára, a tréfákra, énekszóra, versengésre, s a fölvilágosító és politikai munkára. Igen, könnyű most a hátorszáiban észrevenni azt az ifjút aki visszatért a Vasútvonalról. Öntudatosabbá, bátrabbá vált, jobban hisz a maga erejében. Valahogy világosabban kialakult egyénisége, emberi képe.

De mindezek alapján nem szabad azt gondolnunk, hogy a munka könnyű és egyszerű. Minden erőt meg kell feszíteni, — forráságban, porban, gyöngé ruhában, nagyrészt mezítláb, közepes táplálkozás mellett, — hogy sikert érjenek el. Az igazi ifjú, aki Títo iskoláját járta, ha nem is olyan könnyen, de énekszóval gyűri le mindezeket az akadályokat. Szívesen hoz áldozatot a közösségért, másokért. Szívesen alkot, épít, szelleme sohasem pihen, szíve rettenhetetlenül a népért ver.

Az ifjak és leányok ezreinek ez a hatalmas munkája hősök, törzsek és népek példátlan tetteiről zengő fenséges eposzra hasonlít. Ez az eposz itt megvalósult és nem lett verssé. Nem is várhatjuk megénekelését most, amíg még tart a harc. De sok mindent tehetnénk már most. Ime mondjuk: az ifjak maguk írják verseket munkájukról, falujúságokat szerkesztenek, dallamokat szerzenek. Mindez őszinte, nemes, de — kezdetleges. Sok írónk és általában művésziünk otthon ül, kimerülve a témára való várakozásban, s arról vitatkozva, hogy vajjon a »művészet megrendelésre« — művészet-e. Ezek a művészek mégis ellátogathatnának oda hosszabb időre, hogy megtanítsák az ifjakat sok hasznos dologra. — hogyan kell falujúságot szerkeszteni, feliratokat, jelmondatokat stb. készíteni és szép (ha nem is nagyigényű) sorokat egybefűzni indulónak. Nincs olyan tollforgató ember, akinek ne kellene elpirulnia, ha hallja, hogy a kezdetleges, gyakran otromba sorokban hogyan jut kifejezésre az Ifjúsági Vasútvonal hőseinek nagy és nemes műve és érzése, amely Nyegos, Mazsuranics, Jaksics és Presern tollára kívánczok. Egyszóval legalább úgy-ahogy segíteni kellene a kulturszínvonal felemelését, megfelelő kifejezést adni a fenséges rajongásnak, a Vasútvonal ifjú hőseinek a kultúra, a dal iránti olthatatlan szomjúságának. Ez már mégis azt jelentené segíteni a népet, vele együtt haladni, nem pedig a sötétségbe és félhomályba és illúziókba és kétségbeesésbe menekülni tőle. — Az ifju-

sági vasútvonal egyébként különösen gazdag motivumokat ad — színeket, szépségeket formában és mozdulatokban, sokoldalúságot az érzésekben. Ezer emiatt nekilendülése egy cél felé, akik közül mindenki a maga ura és mindannyian ugyanabban az irányban vetették be erejüket, ifjak és leányok az ország különböző vidékeiről, különböző szokásokkal, neveléssel és mindegyiket egy akarat, egy gondolat hatja át — ki és hol található rá a művészi munka nagyobb képességére, gazdagabb és szélesebb forrásokra, tapasztalatai kiegészítésére és az ihlet előidőzésére? És mindannyian itt vannak — horvátok, szlovének, macedonok és a többiek — minden járásból a magaskultúrájú és az elmaradt vidékekről. Itt vannak Julia tartomány legényei és leányai is, akik tovább adják szülőhazájuk fájdalmas és megrendítő kiáltását: »Tito, a tenger mellék hív!«

Ime itt látható, hogyan alakul és milyen lesz Titó új Jugoszláviája mindenek ellenére, minden külső és belső ellenség ellenére.

Belső ellenségek — ezek mindenütt rejtőzködnek. Akadtak a vasútvonalon is, de ott a lelkesedés hatalmas viharában, amely ezeket fogott át még annyira sem voltak érezhetőek mint a szalmazsál. Egyébként pedig másutt fűrnak, ugatnak, vágnak, ócsárolnak, kémkednek, eladják magukat és asszonyukat és lányukat csokoládéért, egy dollárért, másfél dollárért, semmiért — egyszerűen csak aljasságból, elferdültségből, unalomból és kétségbeesésből — mert minden felesleges és olcsó, ha már eladják saját országukat és saját népüket. Meg akarják akadályozni országunk újjáépítésének nagy művét és nem tudják elgondolni hogy mi a nép, a csavargók, meztelenek, egyszerű emberek, bolond parasztok és hajléktalanok, nélkülük is megszervezhetjük az államot és építhetünk vasútvonalakat és gyárakat. Pedig mi ezt megtehetjük és minél kevesebben vannak ők — annál jobban. Az Ifjúsági Vasútvonal azt bizonyítja, hogy mi — csak egy kicsit több éberséggel, gyakorlatiassággal és határozottsággal! — nagy bonyolult munkákat is elvégeztünk háromszor, ötször nagyobbakat és bonyolultabbakat, min a régi Jugoszláviában. És meg is valósítjuk őket és dolgozunk — hogy népünknek jobb legyen, az pedig, hogy a történelem nagy kereke, amelyet a jugoszláv dolgozók millióinak keze mozgat, összezúz néhány férget is — csak a tisztábbít vérezt van.

Ami külső ellenségeinket illeti, belőlük is van sok és mindenütt. Képletet kivéve. Ezek nem hallják Julia tartomány kiáltását, ezt nem is várhatjuk tőlük, ezeknek nemcsak szívéük és lelkük nincs, hanem érzekeik sincsenek. Ezek egyszerűen imperialisták. Azzal áltatják a maguk polgárait, hogy Jugoszlávia összetűzéseket szít, veszélyezteti a békét stb. Jé lenne, ha az »ő« polgáraik láthatnák, hogy mi igazságos békére, munkára törekedünk. És számukra, azaz imperialisták számára sem volna rossz, ha látnának ezt azt az Ifjúsági Vasútvonalon. Sok dolog világosabban állna előttük — hogy bolondul csalódnak, ha azt hiszik, hogy térdre kényszeríthetnek, leigázhatnak bennünket anélkül, hogy ellentmondának, hogy becsaphatják országunkat, amely az 1941, 1945 évi harcokat szülte és amely olyan ifjúságot szül — öntudatosat, fegyelmet, dicsőt — amilyen a Vasútvonalon dolgozik s amilyen egész országunkban él. Triesztet, Goriciát és a többit elvették. Titó azonban egyszer mégis eljut oda. Az igazságtalanságot nem felejtjük el soha, soha. Mi erősödni fogunk, mi fiatal ország, amelyben életrekelt minden népi erő és amely felszabadult az idegen gyámság és a hazai járom alól. Ellenségeink pedig gyengülni fognak. — szétmarcangolják őket a válságok és a különféle belső összeütközések, mert rendszerük, életmódjuk s

az a mód, amellyel uralkodnak a népeken, nagyon is kivénhedt, s csak erőszakkal, vérrel, a trösztök és imperialista cápák »demokráciájával« tartható fenn. Mi pedig nem »kapaszkodunk« semmibe — megáll egyszerűen maga a nép, amelyet legjobb fia vezetnek és szerveznek. Minden, minden, amit az emberi ész elgondolhat — a mi oldalunkon áll. Csak még sok-sok tehnikára, még sok különféle »Ifjúsági Vasútvonalra« van szükségünk, s ezeket olyan emberekkel, mint a mieink, olyan emberrel mint Titó és olyan mozgalommal, amelyet ő vezet — mind mégis sikerül kiépítenünk.

Az első ellenségeket — a belsőket, mi semmisítjük meg. Ez világos és érthető. A történelem, a társadalmi fejlődés logikája, ebben az irányban halad, arra kényszerítve ellenségeinket, hogy kirohanjanak, megmutassák magukat, hogy legnagyobb titokban dolgozva is, leleplezzék magukat: Nem engedi őket nyugodni, visszahúzódni, mert már megmérgezte őket a nép és a nép harca iránti gyűlölet és irigység, nem fordulhatnak többé vissza. Számukra — egyszer egyiknek, egyszer a másoknak, egyszer Grolnak, máskor Dragoljubnak (hogy azokat, akik előttük voltak ne is említsük) felmerül a kérdés — vagy ők, vagy a nép. A történelem, ha már valakit halálra ítél, mindent megtesz — erőket szül, amelyek az elítéltet minél előbb sirba helyezik. Így lesz nálunk is — mert így kell lennie.

Ami pedig a többi, külső ellenséget illeti 15—20 év múlva mindenben utolérjük, sőt elhagyjuk őket. Ebben legkevésbé sem szabad kételkedni, így lesz — mert így kívánja népünk akarata, amelyet Titó elvtárs, a Párt, a nép juttat kifejezésre és fejleszt tovább.

Semmi sem kelt ifjúságunknál és különösen a Vasútvonal építőinél olyan rajongást és lelkesedést, mint Titó. Ez nem véletlen. Vannak emberek, akik valóságos zászlók, jelképek. De Titó nemcsak ez. Titó ugyanakkor, a felszabadító harc és — ma az ország ujjaépítésének szervezője és irányítója. Hitét tud önteni az ifjúság, lelkesedést kelt és pontosan meghatározza számára az irányt. S ezért az ifjúság, mint a nép legfiatalabb, legtisztább, legjobbban érző része — határtalanul szereti. Azt mondják — Titónak építjük a Vasútvonalat, s ez azt jelenti — a népnek, a hazának, magunknak Titó irányításával. Azokkal a nagy eszmékkel eltelve, amelyeket nálunk Titó marsal képvisel a legerőteljesebben és amelyeket ő valósít meg a legkövetkezetesebben, átalakult országunk ifjúsága új és új csodákat teremt, új és új nagy tetteket visz véghez.

Azok, akik ma a Vasútvonalon dolgoznak egész életükben büszkék lesznek erre és örömmel emlékeznék vissza a nagy napokra, amikor ők is résztvettek a nagy titói feladatok megvalósításában. Joggal büszkélkedhetnek, amint büszkélkednek az 1941 év, vagy az ötödik offenzíva harcokai is. Különbség kétségtelenül van — azok az elsők életüket adták, hogy ezek alkothassanak. A büszkeség oka azonban — munka a nép jólétéért — ugyanaz. Mert egyik és másik mű is halhatatlan és megérdemli, hogy bekerüljön a késő nemzedékek meséibe és dalaiba.

»Az emberek tömeges megváltoztatására csak a gyakorlati mozgalomban, a forradalomban nyílik lehetőség; a forradalomra nemcsak azért van szükség, mert semmi más módon nem lehet megdönteni az uralkodó osztályt, hanem azért is, mert a megdöntő osztály csupán a forradalomban szabadulhat meg minden régi terhétől és válik képessé új társadalom megteremtésére.«

Marx és Engels Összes Művei IV., 66. l.

HAT VERS

Örömmel üdvözljük Laták Istvánt, aki hosszú hallgatás után újra megszólalt. Új hangokat üt meg alábbi verseiben a külvárosi szomorúságok költője: a fölszabadult ember merész és boldog öröme az, ami megkap bennünket. A harc beváltotta mindannyiunk hitét, amit éppen Laták énekelt meg:

»A kültelek nem marad a szomorúság tészke,
mert itt beleláradtak az álmodásba.«

A kültelek ma nem szomorú, hanem az újjáépítés láza lengi át és az öröm szellei söpri az utat és símogatják az emberek lelkét. Ezt vártuk és még ennél többet várunk az élettől és ennek a megéneklését, szóba örökítését vártuk és várjuk Latáktól. Az olvasó pedig fogadja olyan szeretettel az alábbi verseket, aminőt azok megérdemelnek.

SZTALIN

Ostoba vén pofaszakállas királyokról
Régi rossz tankönyvekben de sokat hírdették,
Hogy népek atyja ragyog az aranyos trónon,
S a hazugságtól pirult, a nyomdafesték.

Rossz meséket költöttek talphyaló bérencék,
Hogy népek zsarnokainak szíve csupa jószág,
S az öröklött méltóságok bitang urai
Szegény kifosztott népek jogait taposták.

Azám ökölbe szorított kézzel tanított:
Ne higj soha-soha az előkelőknek,
Mert szép mosolygással, nagy ceremóniával
Minden tisztességet szennygödörbe jöknék.

Szűk kenyéren, zürös, zilált ihúsággal
Úgy nőtem fel, hogy csak tekintélyt tapostam.
Minden tekintély-kultusz ellen kikeltem
- De az igaz tekintély képét látom mostan.

Udvaroncok nem rejtik előtte fejüket porba.
Nem trónon, nem glóriák és tömjéniüst alatt —
Egy szovjet színesfilm hozta közel hozzám,
Ahogy a Lenin-síremlék lépcsőlén fölfelé halad.

Előtte nem hajbókol senki, térdet sem hajt,
A kezét otrombán senki előre nem feszítette;
Úgy néz rá mindenki közétről-messziről,
Mint népgyűlésen a tapasztalt Munkásra, Emberre.

Nem a tudós, akinek könyvej lámpások az éjben.
Nem a hadvezér, ki ágyúk dörgésével üzen;
Egy Férfi, akiben nincs semmi formáság,
Kinek tekintélyét mégis érzem és hiszem.

Nemcsak mert millió tenyér csapkodása dörög,
Nem, mert a Vörös Tér katonák hurráitól remeg,
De mert az anyák szeme szebben csillog,
És mert feléje nyúlnak bízón a gyermekek.

A menetelő fiatalok mellén dombornál a trikó,
Emberekből a nagy Téren kalász és virág terem,
Magasabban szárnyalnak a büszke sportrepülők,
S bár ünnepien érez — mégis mindenki fecsztelen.

Szelíd pillantással, egyszerű jószággal néz a Férij,
Kinek keménységét csak elvadult gonoszok érezték.
Nézi a ragyogó életet — nagy harcot vívott érte —
De mosolyát először kapják a gyermekecskék.

Mivel a gyermekeké minden szeretete
És a delgozó népeké minden pillanatja —
Végtelen tekintély szeretetében van részem.
Nem tudom másképpen mondani, így érzem:
Ő az alkotók legjobb barátja s a népek atyja.

LENIN

Iskolás kisfiának adom ezt a verset

Lágy nevét és lágytüzű szemét
Uj és szép tankönyvekben láthatod.
Légy büszke kisfiam, hogy könyvet forgatsz.
Hogy mindig tanuljunk, erre Lenin oktatott.

Csókolod meg, kisfiam, anyád kérges kezét
És szeressed nagyon az anyádat —
Azok törölték le először az anyák könnyét,
Akkor hitték Lenin tudós szavának.

Hogy embernek vesznek az iskolában,
S anyád szabadon elébed járhat,
Tudd: Lenin emelte fel először
Mosóteknők mellől az anyákat.

Lenin mondta, hogy nincsenek úrfajok
És minden gyermeknek élni van joga.
Lenin sírjából gazdag élet nőtt ki,
S ez az élet nem szűnik meg soha.

Lenin nevével szabadították fel
A kicsi gyermekeket és a kis népeket.
Tanulj kisfiam, hogy egykor megérthessed,
Mit adtak Lenin és a harc neked.

TITO

Fasiszta lapból vágtam ki akkor a képét,
És más egyebet nem tudtam róla,
Csak hogy bérencek vérdíjra ajánlják,
Mert hegyek közt a Szabadság alkotója.

Kemény vonásain elszántság honolt,
De szemében csendes mosolygás rejtőzött.
Ott állt a karcsú Popovics tábornokkal
Az öserdő vastag szálfái között.

A rideg távolba nézett a fényképen.
 Ugy éreztem ellát egész Vajdaságig.
 Nevét csak suttogva mondhattuk itt akkor,
 De sejtettük: harca titánok harcává válik.

Könyvek, klasszikus képeslapok közé
 Rejtettem a kivágott újsággépet.
 Csak szomorú aszonyom láthatta néha,
 A kisfiának sem mutattam ereklyémet.

Aztán eljött hozzánk is az üzenete.
 Megérkeztek titkon a partizánok.
 Pénzt és ételmet küldtünk Tito nevére,
 A kukoricás hozta a szabadságot.

Nyomorékok: dobogó szívvel vártunk
 A háború óriás talpai alatt.
 S egyszer tisztító orkán forгатagában
 Megjött Tito és megjött a virradat.

A SZABAD EMBERNÉL NINCSEN BOLDOGABB

Nekem már sokszor a számra öklöztek,
 És a bántalmaktól a szívem beteg.
 Sokáig kínlódtam és csak dadogtam,
 Halljátok most már az énekemet!

Hallgassanak el mind a mérgezett,
 S fizetett síró, régi rossz dalok.
 Engem csak az igaz szépségek ihlettek,
 Az igazmondók dalosa vagyok.

A bánat úgy hozzám nőtt egykor.
 Hogy felejtettem a jó nevetést.
 S alig tudtam élfent sikoltani,
 Midőn az első szabad szellő ért.

De hallgassátok most már szavamát:
 Gyógyít a szabad lég s a napsugár,
 Mert a népért virítnek a mezők
 És mindenik gyár a népért dudál.

Kuncognak a gyermekek a parkban.
 Szerte ragyognak a kirakatok.
 Szende arccal lépkednek az anyák,
 Szívükkel ringatják a magzatot.

Hogy a virág nőjön, szépség és öröm,
 A május zöldbe azért öltözött,
 Hogy pihenőt lelj a piros napsugárban,
 Fák dús lombjában és a fű között.

A felhők lágyan azért harmatoznak,
 Hogy szebb legyen a kalászban a mag.
 A szabad embernél nincs boldogabb a téiben
 S nincsen a nyárban boldogabb.

KÜLTELKI ŐSZI TAJ

Foghíjas apró kertekben hullanak
Gyümölcsérlelt fákról a levelek,
Háztetőkön összekoccan néhány cserép,
Az őszi fűvön egy fehér kecske megeg,

Nevetnek a melegben a kültelki házak,
Vaskerítések és csupasz falak.
Gyerekvissongás rázza a bokrokat,
A kövezeten zörögve autó szalad.

Halvány káposzták érett torzsáira
A napengár már vékonyan hull,
A szél fűttyöt s füstöt hoz a vasutról,
A hűvös hegy felől alkonyul.

Kepott aszfalton bakancsban léptet.
A munkából jövő emberek sodra.
Rohammunkáról térnek haza, s erre
Mind a napi élményeit mondja.

Szél szalad el a macskaköves uton,
Nem kérdezzük honnan jött, s hova tart.
A sarkon vidám fiúk fújják a füstöt,
És erős lányok tapossák az avart.

FELSZABADULTAK ÉNEKE

A szomorúságok mind kiasztak a nyárban,
S már jó őszi édességeket izlelünk,
Lassan levetjük avult condráinkat.
S a tél felé nem mered félösen a szemünk.

A holdsugár most már nekünk is világít,
A vonat már értünk és mivelünk robeg,
Az üzemben a tervet mindnyájan ka'apáljuk,
Büszkén felegyenesedtek a külvárosok.

Ujra felmérjük az élet kis csodáit,
Igaz a mámorunk; s vágyunk, ha kitör.
Többé nem adjuk oda szépségeinket,
De nem is vesszük el azt senkitől.

Fennünk szoros ölelésre hajlaltak össze
A hetyke városok és messzi kis tanyák.
Dolgos tereirítés lett a mezitlábos élet.
És tiszta akarattal új lett a világ.

Hiába tesped itt a régi közöny és a hűn,
A rossz mult hiába tántorog, lefetyel.
Mi már visszautat nem keresgélünk,
A szenny, amit eltapestünk, életre sose kel.

A jövő elé rikoltunk harsányan
Szinte megremeg tőle a földteke.
Hadd hallják, kik nem hitték, milyen nagyszerű
A felszabadultak kacaja, éneke.

SZAKSZERVEZETI TITKÁROK

Írta: Malusev Cvetkó

Az új viszonyokban új feladatok előtt állnak szakszervezeteink. A háborúelőtti szakszervezetek egészen más formában küzdöttek a dolgozók érdekében. Akkor a kapitalista kizsákmányolás ellen szervezték a dolgozók tömegeit és minden intézkedés, minden feladat ennek a nagy célnak megfelelően alakult ki úgy a munkásság, mint a szakszervezeti vezetők előtt.

A szakszervezet vezető kádereit — a gyakori lefartóztatások, a rendőrség más intézkedései folytán nem lehetett szakszervezeti iskolákon keresztül kiképezni. Kivételes tehetség kellett ahhoz, hogy a szakszervezetbe tömörülő munkásságból kiválasszuk a megfelelő vezető embereket. Egyrészt a rátermettség, másrészt a személyes bátorság és megbízhatóság, kérdése ötlött fel.

Ma ezek a nehézségek nem állanak fenn többé. A városok és nagyobb falvak ma tízezrével karolják fel a dolgozókat és ezen tömegekből akad mindig elég rátermett, bátor és megbízható ember, aki az új viszonyokban új eszközökkel vezetni fogja a harcot. Egy azonban megállapítható, hogy t. i. az új vezető káderek még nem fogják fel pontosan sem a szakszervezetek új feladatait, sem pedig az ő személyes felelősségük és feladataik méreteit. Ezért gyengék még ma is szakszervezeteink, ha mindjárt százazrekre is emelkedett a szervezett munkások száma.

Nagyiában a mai jugoszláv szakszervezetek lefőbb feladatát abban lehetne megállapítani, hogy a dolgozók államának segítsen a népfelszabadító háború vívmányai megőrzésében és továbbfejlesztésében. A dolgozók népállama, a Jugoszláv Népköztársaság ma egészen új, sajátos feladatokat tűz ki a szakszervezetek elé. Az a tény, hogy az állami apparátust erősen csökkenteni kell, mert mai formájában nem felel meg az új követelményeknek, és hogy épp ezért az új állam szervei a dolgozók szervezeteire támaszkodnak — azt jelenti, hogy az újjáépítésben, a termelésben, a tervezőgazdálkodás bevezetésében, népeink gazdasági és kulturális felemelésében, a politikai öntudat kifejlésében a szakszervezeteknek is meg van a maguk feladatköre, amelyet okvetlen teljesíteniük kell, ha ténylegesen a haladás szolgálatába állnak.

Csak egynéhány feladat megemlítése is elegendő ahhoz, hogy lássuk, mily nagy felelősség hárul ma a szakszervezeti titkárokra: azokra az emberekre, akikre a dolgozók tömegei éppúgy, mint a felsőbb szakszervezeti fórumok elsősorban számítanak. Pl. a termelés tempójának fokozása az üzemekben, a munkaverseny megszervezése, a szakszervezeti élet szabályos folyásának biztosítása, az osztályellenesség szabotáló kísérleteinek leszerelése, a munkásság értelmi színvonalának emelése az üzemhigiéna biztosítása, a munkásság elátása a még szűkében álló bőr és teksztíllárúkkal, az egyes munkások jogainak védelmezése, az üzem termelési feladatainak sima lebonyolítása, a nyersanyag idejében való beszerzése és a készrú idejében való elszállítása, a tagok életének szemlélése és bajaikban való azonnali segély nyújtása stb. stb. Mindezek a feladatok a szakszervezetek lényeges feladatai, megoldásuk sikere elsősorban szakszervezeti titkárok ügyességétől, becsületétől, munka- és áldozatkészségétől és odaadásától függ. Hiszen a szakcsoporthoz, a helyi szakbizottsághoz, a szaktanács és a többi szakszervezeti fóru-

mok lelke mindig a titkár volt és marad. Ezért szükséges néhány alapvető gondolatban kifejteni a szakszervezeti titkárcék általános és napi feladatait és azok megoldási módját.

Mint ismeretes a szakszervezetek (szindikátok) alapja a szakcsoport (podružnica), vagyis az a legalsóbb szakszervezeti szerv, amely a tagokat gyáranként, üzemenként összegyűjti, beírja, megszervezi (régén úgy mondták: »leszervezi«). A szakcsoport tehát magában foglalja egy gyárüzem, vagy bármely más vállalat összes dolgozóit: a testi és szellemi munkásokat. Vezetősége rendszerint 7 emberből áll (elnök, titkár, pénztárnok és 4 vezetőségi tag), melyek közül a titkár játsza a legfontosabb szerepet. A titkár, mint a neye is mondja, tud mindenről annál a szakcsoportban történik. Minden tag elsősorban hozzáfordul kérdéseivel, óhajával. Az ő kezébe futnak össze a felsőbb fórumok direktívái és a többi vezetőségi tagok jelentései. Az ő gondja, hogy a szakcsoport vezetősége időben összeüljön, hogy a szakcsoport taggyűlésén havonta pontosan megtartsák, hogy azon a tagságot a vezetőség jelentései mindenről pontosan értesítsék. Ha ezekhez hozzávesszük az előbb elmondott általános feladatokat, világos lesz előttünk, mennyi munkája lehet egy ilyen szakszervezeti titkárnak.

A legnagyobb hiba, amitől legtöbbet szenved úgy szakszervezetünk, mint annak titkárai az, hogy rendszerint minden munka csak a titkárra vár. Ez a titkárok pillanatnyi ügyetlenségének az eredménye, vagyis egy olyan baj, amit az idő rövidesen ki fog gyógyítani. Részben ők maguk, részben a tagság be fogja látni, hogy a titkár nem végezhet el minden munkát egyedül, hogy minden pillanatban segítségre van szüksége. Már ma is tapasztalhatjuk, hogy sok szakcsoport javított ezen a hibán.

A titkár elsősorban a szakcsoporti vezetőség munkáját szervezze meg. Míg a felsőbb fórumokkal ő és az elnök tartják fenn a szükséges kapcsolatot, addig a tagság aktivizálása a négy hátralevő tag feladata. Köztük a munkát úgy kell felosztani, hogy az egyik foglalkozzon kizárólag a termelés és a munkaverseny kérdéseivel, a másik a tagság kulturális és világnézeti nevelésével, a harmadik a tagok szociális és jogi érdekeinek biztosításával és a negyedik arra vigyázzon, hogy a munkatibbak, hanyagságok és a szabotálás lehetőségei szűnjenek meg. A pénztárnok gondoskodjon a tagsági díjak pontos befizetéséről és elszámolásáról. A felügyelő bizottság pedig (amely 3 tagból áll és a vezetőségtől függetlenül működik) ellenőrizze úgy az egész szakcsoport, mint az egyes funkcionáriusok, valamint a tagság szabályszerű ténykedését.

Az így beosztott munkával a titkár sokat könnyít jelenlegi helyzetén. Ha jól szervezi a munkát és gondol arra, hogy a vezetőségben az egyes feladatokat a legmegfelelőbb ember vállalja magára, szakcsoportja rövidesen szép fejlődési útra tér.

Ez ellen meg csak az a kifogás emelhető, hogy a szakcsoport tagsága épp úgy, mint az egyes vezetők nem hajlandók magukra vállalni semmiféle munkát. Ez azonban csak kifogásnak jó. Rendszerint a dolgozó mélyén az a tény rejlik, hogy úgy a tagság, mint a szakszervezeti vezetők nincsenek tisztában a szakszervezetek általános nagy jelentőségével, nem tudják miért is vagyunk tulajdonképpen szervezett munkások és mit akarunk az új államban osztályszervezetünkkel elérni. Az csak természetes, hogy senki sem akar dolgozni, vagy csinálni olyasmit, aminek értelmét, hasznát nem látja. Ilyenkor a felsőbb szakszerve-

vezeti szervhez, a helyi szakmabizottsághoz (meszni odbor) vagy a helyi szaktanácshoz kell fordulni agitátorokért, segítségért.

Le kell tehát szokni arról, hogy amindent magunk csináljunk csak azért, mert segítséget nem tudunk találni. Inkább egy hétig gondolkodni azon, hogy segítsünk bajunkon, mintsem állandóan elmerülni a feladatokban, futkosni, veszekedni, kiabálni, hogy mi mennyire el vagyunk foglalva és hogy senki sem akar segíteni, hogy mindent magunknak kell elvégezni.

A titkár tanuljon meg vezetőember lenni! Ez nem abból áll, hogy csak dirigálunk és minden munkát — még a miénket is — mással végeztessük el, hanem azt, hogy mindenről tudunk, mindent számontartunk, semmit sem mulasztunk el, mindenkivel szemben komolyak, megfontoltak és pontosak leszünk. Az a szakszervezeti titkár, aki úgy érzi, hogy egy olyan szervezet vezetőembere, amely elsősorban és mindig a dolgozók érdekeit tartja szemlőlti, biztosan mellőzni fog minden személyeskedést, hiúságot, felesleges fecsegést és mindig csak a nagy célra gondol, amely valamennyiünk előtt a legfontosabb: a dolgozók érdekeire. Ilyen szakszervezeti titkár kell az Egységes szakszervezeteknek és ha még ma nem is, de ilyenek lesznek a jövő szakszervezeti titkárai.

Gyakorlatilag a szakcsoport titkára gondoskodik arról, hogy a vezetőségi ülések lefolyása szabályos legyen. Már az ülés előtt gondol arra, milyen napirendi pontokat fog kitűzni a mai ülésre és ebben az elnökkel, a pénztárnokkal már az ülés előtt tanácskozik. Az ülés kezdetén, első napirendi pontként a titkári jelentésben közli mindazokat a tényeket, amelyek fontosak: a befutott direktívákat, levelezést és az általa eddig elvégzett munkákat. A továbbiakban beszámol arról, mit kell még megtenni, hogy a kapott direktívát pontosan elvégezzük. Jelentése fölött a vezetőség tárgyal olyképen, hogy minden egyes feladatra kijelöli azt a tagot, aki a feladatot végrehajtani köteles és előírja az időpontot, mikor fog erről jelentést tenni. A titkár ezt a megbízatást jegyzőkönyvbe veszi és a továbbiakban számontartja, mindaddig, míg az illető tagtól a jelentés be nem érkezett, s míg ő — a titkár — erről a felsőbb szakszervezeti szervnek jelentést nem tett. Mindaddig nem felelthet el egy ügyet sem, amellyel a vezetőség foglalkozott. A munka kiosztásánál gondoskodik arról, hogy az előbb említett 4 vezetőségi tag a megfelelő munkákat kapja meg, és kötelezi őket a pontos jelentéstételre.

Ezzel még korántsem ért véget a titkár feladata. Az ő gondja a kezdeményezés. Nem szabad megengednie azt, hogy csak felsőbb utasításra dolgozzon a szakcsoportja. A napi sajtót, a szakszervezeti lapot („Rad“), a folyóiratokat állandóan szemelött tartani és a belőlük meríthető tanulságokat levonni, a más tapasztalatait szakcsoportja hasznárá fordítani és munkaközösségét, amelyhez tartozik, felvirágoztatni, — egyszerűen a szakcsoport *politikáját vezetni* — ez is a szakcsoport titkárának a feladata! Az ő gondja az is, hogy a tagság a havi taggyűléseken mindenről pontosan értesüljön, hogy a magasabb fórumoknak a szakcsoport jelentés időben beérkezzen, hogy tagsága, öntudatban, kulturában és gazdaságilag állandóan emelkedjen. A szemfüles szakszervezeti titkár mindent megtud és mindent meglát. Abból pedig új tapasztalatokat merít és új feladatokat kezdeményez. Flóregondol: a felvonulásokra, a zászlóra, a jelvényekre, a jelszavakra — mindenre.

És ez még csak a szakcsoport — a légkisebb szakszervezeti szerv — titkára.

Nem ismételjük, hogy a helyi szakszervezet (a mesznyi odbor) titkára is mindezen feladatok elvégzésére kötelezett — inkább kibővítjük a feladatkört azzal, amire mint az azonos szakmabeli összes szakcsoportok (podruznicák) vezértitkárának okvetlen gondolnia kell. A helyi szakszervezet, mint ismeretes egy város, vagy község összes szakcsoportjait, jobban mondva összes munkásait képviseli. Így természetes kötelessége, hogy állandó áttekintéssel kell rendelkeznie az összes szakcsoportok működése felett. Ezért tagjai a szakcsoportok vezetőségi ülésein és taggyűlésein mindig résztvesznek, tanácsaikkal azok munkájában segédkeznek és a direktívák pontos végrehajtásáról gondoskodnak. A szakcsoportok munkájába való állandó betekintéssel lassan olyan tapasztalatokra tesznek szert, amelyeket a szakma ügyeinek további vezetésében nagyszerűen hasznosítani tudják. A szakcsoportok egymástól eltérő feladatköre és gyakorlata lehetővé teszi számukra, hogy az egyik sikeres tapasztalatait a gyengébbre átvigyük és ezáltal azt is előbbre juttassák.

A helyi szakszervezet (mesznyi odbor) titkára tehát magasabb fokról szemléli és látja a dolgok folyását, tapasztalataival, kezdeményezésével, ajánlataival mindig ott van, ahol segíteni kell. Az ő gondja, hogy a szakmai plénum, azaz a szakmához tartozó szakcsoportok vezetőségeinek együttes ülése havonta pontosan megtörténjen, hogy azon a szakszervezet tagjai a jelenlevőket a szakmában történt összes eseményekről pontosan felvilágosítsák. Felfelé, a helyi szaktanáccsal, annak titkárával ő áll közvetlen összeköttetésben és mindig tudja a napi direktívákat, újdonságokat. A szakmában a szervezet pontos felépítéséért, a szakszervezeti élet szabályos menetéért, a kezdeményezéséért — a szakmai bizottság titkára a felelős.

Természetes, hogy a szakcsoport és a szakszervezet titkári teendőinek elvégzése egész embert kíván. Mindkettő köteles gondoskodni arról, hogy azoktól a feladatoktól, amelyek szakszervezeti tevékenységében akadályozzák, időben mentesüljön és hogy magát teljesen szakszervezeti funkciója pontos teljesítésének szentelje. A százfelé kapkodó ember semmit sem végez el: az ilyen ember példaképe a rossz aktivistának. Nem abban áll a feladatunk, hogy mindenhol dolgozzunk, hanem hogy azt az egy-két funkciót, amellyel megbíztak bennünket, maradéktalanul elvégezzük. A helyes szervezési elv tiltja, hogy egy szakszervezeti titkár a szakszervezetten kívül is komolyan tevékenykedjen. Ezt csak kivételes esetekben, kivételes tehetségű embereknél engedhetjük meg. Az egyes emberek túlterhelésének hibája a vezetők szervezési komphaságának az eredménye: nem akarnak új embereket keresni, hanem mindig a már ismert néhány komoly aktivistára hárítanak át mindent. Ezért tudni kell az ilyen hibák ellen is harcolni és erélyesen követelni a szakszervezeti titkárok más kötelességei alóli felmentését. Ez különösen a szakszervezetek és szaktanácsok kötelessége, mert ezek a főrumok érzik a legjobban milyen sok hiba következik ebből. Mindazon helyekre, amelyeken ma a titkárok a szakszervezetten kívül dolgoznak, új embereket kell találni. Nem igaz, hogy nincsenek új emberek — igaz az, hogy vannak ügyetlen szervezők.

Végül a szaktanácsok titkárait is megemlítjük. Ők, mint ismeretes, egy város, vagy község összes szakszervezet munkája felett gyakorolnak ellenőrzést. Tőlük indul ki a munkásság egyetemes érdekeiért

olyó intézkedés és hozzájuk fut be minden jelentés a munka frontjáról. A szaktanács titkára már egy fontos politikai személy is, mert ő az egvetemes munkásérdekek képviselője a városban, vagy a községben.

Szakszervezeti életünk felvirágzása, társadalmi életünk továbbfejlesztése, munkásöntudatunk emelése, újjáépítésünk tempója — egyszóval jövőnk és boldogulásunk kérdése nagyban függ attól, hogyan fogjuk megoldani a szakszervezeti titkárok kérdését. Ezért nem szenvedhet halasztást a kérdés megoldása. Gondolni kell arra, hogy Vajdaságban az ipari és földmunkásság nagy százaléka magyaraikú és a papirhiány folytán még mindig kisszámú magyar sajtótermék nem tudja kellőképpen felvilágosítani a magyar munkásaktivistákat arról, milyen feladatok állanak előttünk. Ezért minden szakszervezeti ember kötelessége, hogy a vajdasági magyar sajtóban (Híd, 7 nap, Magyar Szó, Híruság Szava stb) kisebb-nagyobb cikkeket írjon a szakszervezeti életből, hogy a szakszervezetek fontosságának, jelentőségének kérdése világosan álljon a vajdasági magyar dolgozók előtt. A szakszervezeti titkárok ebben is jó példával járhatnak elő. Havi jelentéseik egy-egy másolatát, tapasztalataik minden tanulságát közölik a sajtóban is, hogy belőlük mindenki meríthessen, akinek arra szüksége van.

A nyári melegek elmulásával, az ősz és a tél beálltával erősödni fog a dolgozók érdeklődése a szakszervezeti élet iránt. Rajtunk áll, hogy ezt az érdeklődést kellőképp felöngjük és a tagok ezreit szakszervezeteinkben aktivizáljuk. Ez nem olyan nagy feladat, amit meg nem tudnánk oldani. Az öntudatos munkásság nagyobb feladatok megoldását sem mulasztotta el.

GÁL LÁSZLÓ:

A B C

Szeresd a betűt! Nézd, mily puha az »a«:
anyát jelent, édes, munkás anyát...
Ird le, s örülj, hogy benn a betűben
veled örül, s a kezéd vezet
édesanyád.

Nézd, hogy lendül, hogy feszül az »m«:
mindent jelent, mert munkást jelent...
Az ember csak él, kérődzik, bámul, —
de a munkás harcol, csodákat épít
és terem!

Figyeld a »j«-t: alatról kezd,
s ahogy a gyermek, a frissen nővő:
a jelent jelenti, harcoss jelenünket
s mert jó a »i« — ő hát a jntalom,
és a jövő!

S a »b«-t se felejtsd: ez volt a bot;
s a »d«-t se, ez volt a deres.
De ha az »n«-t is írni megtanultad,
akkor már nőttél, néztél, láttál,
s akkor — nevels!

Szeresd a betűt! Nézd, mily dacos a »d«,
 s a »t«, aki te vagy, s a bámész, kicsi »ó«...
 A harminckét betűben minden benne van,
 ami erő és szép és ami jó, —
 a munkásmillió!

HANTOS MÁRIA:

EGY ÍRÁSTUDATLANHOZ

Talán, Te többet dolgoztál, mint én
 És időd nem maradt másra,
 Nagy volt a szükség — munka járma —
 Nem tellett írás-olvasásra.

Nagyanyád, apád járt munkába
 S, Te óvtad a testvérsereget,
 És irigyelted a táskával hátán
 Iskolába futó gyermeket.

Pedig ó, de szeretted volna
 Elolvasni egy-egy levelet,
 Vagy egy írás alá odavetni
 Saját kezűleg nevedet.

Ó ne szégyeld, hogy ijúságod
 Nehéz és gondterhes vala.
 Tanulj te most! hisz Tito országában
 Az idősebbeknek is jut iskola.

MUZSLYA

Irta: Lukó András

A kietlen vidéken, melyen áthaládtunk, mint kanyargó szürke szalag, salakkal feltöltött út kígyózik keresztül. Sem jobbról, sem balról az út mentén, elsárgult, ritka fűvön kívül, nem terem egyéb. Nád övezi a láthatár szélét és kövér sás nő a félig kiszáradt mocsarakban. A napperzselt, zombékos táj felett vijjogó réti madarak lebegnek. Síkongásuk megzavarja a lapályra fekiúdt délután csendességét.

Négy-öt kilométer hosszú az út Becskerektől Muzslyáig. Keskeny, az úttól el-eltávolodó ösvény fut a szekérnyomok mellett. Rajta járnak be a városba kora reggeleken a falu dolgozói. De népes a városba vezető út máskor is. Élénk fejkendős lányok és asszonyok sietnek a tikkasztó délutánokon hazafelé. Vasárnapokon pedig, sétáló városiak harangoznak a közelben folyó Béga sárguló töltésén.

A község kis házainak felér falai, vastag eperfák sötétzöld koronái alól, kivilágítanak az út elé. A hosszú főutca és beléje torkolló szűk mellékutcák kis házaiban, háromezernégyszáz lélek él. Földművelésből, mezőgazdasági munkából és a városi gyárak ipari munkájából élnek. A földművesek saját földjeiken boldogulnak, melyek a falutól messze, a Tiszamentén húzódnak el. Magát a községet idegen határ, Becskerek és

Écska földjei ölelik körül. A muzslyaiak földje 5—18 kilométer távolságra van. Az idej termés a szárazság miatt nagyon gyenge; búza 2—3 métermázsza termett hoidanként, a kukorica még ennél is gyengébb lesz. Az idej rossz termés bizony probléma a faluban.

A földnélküli mezőgazdasági munkások másoknak dolgoznak. Agrárérdekeltek kevés volt, pedig sok családnak nincs földje. Hatott rájuk az elenséges hírverés. Nem hittek a földosztásban. A már jelentkezők közül is többen lemondtak az igénylésről. »Inkább negyedéből kapálunk másnak« — mondogatták. A községben mindössze 35 családnak osztottak földet. Azóta sokan meggondolták a dolgot, rájöttek, hogy milyen sötét elenség volt az, aki lebeszélte őket a földigénylésről.

A lakosságnak az a része, amely a városba jár be dolgozni, leginkább a gyárakban talált elhelyezést. Ahol nehéz testi munkásra van szükség, mindenütt ott találjuk a barnára égetett, széles mellkasú muzslyai munkást. A falu ölelterős, izmoskarú munkásai nem kerülnek el a legnehezebb munkát sem. Ott dolgoznak mindenütt, ahol a városi napszámok nem szívesen vállalnak munkát. Élji akaró, dologtól, küzdelemtől vissza nem riadó nép ez, szembezáll a legnehezebb sorssal.

Kubikolásból ma is nyolcvan—száz család keresi kenyerét. Ma is más vidékekre járnak út és töltésépítésre vagy egyéb földmunkákra. Számuk azonban csökken, nem is szívesen hagyják el falujukat.

A muzslyai lakosságon a közeli város hatása alatt mindinkább meg látszik az iparosodás. Az utóbbi időben egyre többen taníttatják fiaikat a városban mesterségre. A fiatalok közül szép számban vannak iparosok. Mások iskoláztatják gyermekeiket, leginkább a gimnáziumba iratják őket, pedig kevesebb költségbe jönne és többet is ígérnek a mezőgazdasági, ipari vagy technikai szakiskolák.

A rossz termés ellenére az adófizetés jól áll a faluban. A falu népe tisztában van hazánk szükségével és figyelemmel kíséri a világ eseményeit is. A kis község lakossága a nyári munkaidőben is naponta 250 Magyar Szó-t olvas, a téli példányszám pedig 300 fölé emelkedik.

A szervezeti élet élénkebb lehetne, különösen a népi ifjúságé. Nyári munkája egyoldalúan testnevelési téren jut kifejezésre, de a sportok közül is csak a labdarúgást űzik tömegesen. Egy labdarúgómérkőzés lázba hozza a falu egész lakosságát. Nagy sokaság nézi vasárnaponként a szépfekvésű futballpályán a labdarúgók játékát és lelkesen biztatják népszerű együttesüket. A szerb lakosú községek labdarúgói szívesen látogatnak el Muzslyára, ahol az egész falu kivonul fogadtatásukra és az ifjúság zenekara köszönti a vendégeket. A játékkeret látogató közönség csendesen viselkedik, csendesebben mint a város közönsége. Ma a ZREN-korszakban ez azonban már nem elég.

Az ifjúsági szervezet bizony nagyon egyoldalúan fejlődik. A testnevelés más ágaival nem foglalkozik, a kulturmunkát elhanyagolja. Tanulni, előadásokat tartani, nevelni a népi ifjúságot pedig nyáron is lehetne. Tudniok kellene a vezetőknek, hogy az általános kultúr színvonal emelése nélkül, még a labdarúgás terén sem állhat be tartós fejlődés.

A községről még sokat lehetne írni. Egyes emberek élelmességéről, ravaszágáról; az asszonynépség szabadszájúságáról, virtuskodásról és időnként a falut izgalomba hozó, leány miatti verekedésekről. Ez azonban már inkább a múlté, a falunak mindig voltak józangondolkozású, haladó szellemű emberei s ma ők vezetik a dolgozó népet a többet isérő jövő felé.

Petrovgrád, 1946 szeptember 4.

ARANYLIBA

Irta: Illés Béla

Nyolcheti keserves munkánélküliség után végre dolgozom. Pincér vagyok egy kávémérésben. Olyan embereket szolgálok ki, akik maguk sem nagyon tudják, hogy mivel foglalkoznak és miből élnek. Helyiségünk pincében van. Az első szoba, a tulajdonképeni kávémérés, ajtaja az utcára vezető lépcsőkre nyílik. A hátsó szoba a konyha és a lakás. Mind a két szobában egész nap ég a gáz.

Munkám nincs egész pontosan meghatározva. A hatáskörök összefolynak. A kiszolgálásban Dunya segítkezik és ő szedi be a pénzt. A mosogatásban én segítek Stáhlinak. Amj pedig a bevásárlást illeti — még magam sem tudom miképpen leszünk.

Reggel ötkor teavizet és kávé kell forralni. Antig a víz felforr, kiöblítjük az estéről maradt edényeket. Hajnali vendégeink a szomszédos zöldségpiac kofái, akik rumos teát isznak, napjában többször is — gondolom, anyagilag rajtuk nyugszik az üzlet. Mikor a piaci élet megkezdődik, a mi forgalmunk ellanyhul és csak úgy tizenegy óra körül jönnek vendégek a hat asztal köré — diákok, akik fél napon át egy üres tea mellett lógnak és volt osztrák katonatisztek, akik hadiélmények elbeszélésével ütik agyon az időt. Ugy látszik nagyon sok idejük van.

Délután egy öregúr jött be, akinek hatalmas alakjához és szép, ápolat, fehér szakálához sehoggy sem illett a jól szabott, de már nagyon kopott, szűk télikabát.

— Parancsol? — kérdeztem a kabát lesegítése közben.

— Köszönöm, fiam, nem kérek semmit. A kislánnyal akarok beszélni.

— Dunya kisasszonnyal?

— Igen, a kis Dunyával.

Dunya arca kipirult az örömtől, amikor az öregurat megpillantotta.

— Jó napot, kegyelmes úr, jó napot. Nos van valami újság?

— Egy tejeskávét a kegyelmes úrnak és süteményeket — parancsolt rám Dunya.

Amíg én a kondenzdobozból a tejet csöpögtettem a feketekávéba, Dunya leült az öregúr asztala mellé.

Halk hangon, izgatottan beszéltek valamit szláv nyelven, amiről nem tudtam eldönteni, hogy lengyel-e vagy orosz.

— Ki volt az a fehérszakállas öreg? — kérdeztem zárás után, vacsora közben Dunyától.

— Földink, falunkbeli. A háború előtt jegyző volt a falunkban. Ő szerzett apának kocsmarendélyt.

— És miért szólítja kegyelmes úrnak?

— Mert a háború után miniszter volt. És még most is miniszter — csakhoggy nem mehet haza.

— Milyen miniszter? — kérdeztem csodálkozva.

— Ukrán. Galíciai ukrán.

— Maga is ukrán, Dunya?

— Én zsidó vagyok. Galíciai zsidó.

Már lefeküdni készültünk — én már bevittem az első szobába a szalmazsákot és a két pokrócot, amiből az én fekhelyem készül, amikor az udvari bejáraton át váratlanul vendéget kaptunk. Egy tetőtől talpig új ruhadarabokat viselő, negyven év körüli, beretvált arcú úr jött be. kalapját nem vette le, nem köszönt, megállt az ajtóban és a délelőtti

már hallott szláv nyelven — igen keményen — pörögni kezdet! Dunyával.

— Menjen a másik szobába — fordult felém a vendég.

— Nem megy! — felelte majdnem kiabálva Dunya. — Kérem maradjon.

Itt marad, itt marad! — kiáltotta a kis Stáhli, aki a kezemet fogta és védelmemben bízva nyelvet öltött vendégeinkre.

— Figyelmeztellek, hogy a te arcátlanságodnak az apád issza meg a levét — mondotta most csúnya németiséggel a vendég.

— Nem félek téled — felelte Dunya. — Ha apát elítélik, téged is lecsuknak. Én foglak feljelenteni. Te társ voltál az üzletben és te tetted el az egész hasznot. Légy nyugodt, a kegyelmes úr kihozza apát és ha nem hozza ki, annál rosszabb neked. Pénzt pedig nem adok többet.

— Figyelmeztetek...

— Nem vagyok kíváncsi!

Dunya, a halkbeszédű, szelid kis Dunya, most vörös volt a dühtől. A vendég még akart valamit mondani — felgyűrűzött jobbjaival már megcsinálta a fenyegető gesztust, — de aztán meggondolta magát és ahogy jött, köszönés nélkül elment.

Másnap délelőtt Dunya elküldött kenyeret venni. Alighogy kiléptem az utcára, egy sovány fiatalember szólított meg. A fiú úgyancsak fázhatott vékony, világossárga tavaszi kabátjában.

— Megengedi, kolléga úr, hogy bemutatkozzam?

Még mielőtt felelhettem volna, kezét nyujtott és pergő nyelven folytatta a szót.

— Kollégák vagyunk, mert ön előtt én szolgáltam a kávé mérésben. Talán emlegetett is a kis püpos?

— Dunyát gondolja?

— Igen. Említett talán?

— Nem. Senkit nem említett.

— Csodálom. Nagyon csodálom. Igazán nagyon csodálom. Ez nem szép dolog, nem vártam Dunyától, mert igazán jó viszonyban voltunk és én igazán mindent megtettem, hogy megszabadítsam őt attól a két gazembertől. Nemde, kolléga úr, ön ismeri az esetet?

— Milyen esetet?

— Hát azt a két bitangot. Az egyik a kegyelmes úr, a fene ott egyre meg az a disznó azzal zsarolja a kis püpost és egyre azt ígérgeti, hogy kihozza az öregot, Dunya apját a börtönből. A másik meg, Leó bácsi, az a tolvaj, egyre azzal fenyegeti Dunyát, hogy ha nem ad pénzt a beraktározás fizetésére, akkor kénytelen lesz elárulni, hogy hol van az árúraktár és akkor hiába tagad az öreg, el fogják ítélni, mert meglesz a bizonyíték.

— Nem értem.

— Hát persze, nem könnyű megérteni, hogyan lehet valaki ilyen aljas! A dolog úgy áll, hogy az öreg Steinberger, a Dunya apja, meg Leó bácsi, aki öccse Dunya megboldogult édesanyjának, hát ez a két gazember olyan, a világháborúból visszamaradt hadiszereket vett, amiket nem szabadna venni. Az árút valahová beraktározták, de beköpték őket és az öregot lefogták. A másik bitang szépen megúszta a dolgot és most még ő zsarolja a szegény kislányt azzal, hogy elárulja, hová vannak a fegyverek beraktározva, pedig már bizonyosan régen eladott mindent. Hát kérem szépen, én rögtön láttam, hogy gazemberekkel van dolgom és elhatároztam, hogy közbelépek és megmentem a kis püpost. Hát képzelje — kidobtak. A két gazember kidobott engem, a be-

csületes embert. Leó bácsi azt mondta, hogy Dunya pénzére utazom, a kegyelmes úr meg azt, hogy tüdőbajos vagyok és veszélyes a két gyerek egészségére. Szóval kidobtak.

— Értem. És persze most nehéz munkát kapni. Maga hivatásos pincér?

— Dehogy, kérem, dehogy. Hazatért hadifogoly vagyok.

— Jó, jó de mi volt azelőtt?

— Azelőtt hadifogoly voltam, kérem, az omszki táborban, Szibériában. Még előbb tüzér, Krakóban.

— Na, de azelőtt is volt csak valami foglalkozása?

— Nem. Hisz csak tegnapelőtt lettem huszonnégyszáz éves.

— Hm. És persze most munka kellene?

— Munka, hát persze munka is kellene, de hát itt kérem nem arról van szó. A kis púposról van szó, a kis Dunyáról, igen. Nekem a legtisztességesebb szándékaim vannak, igen, ismétlem, a legtisztességesebb szándékaim. Feleségül veszem. Persze a két gazember éppen ezt akarja megakadályozni, mert akkor vége lenne a szabad lopásnak. Engem ugyan nem zsarolhatnának! Az öreg Steinberger, kérem, gyűjtött valamicskét, jócskán összegyűjtött, arra fáj a bitangok foga. Nos, hát én önnel akarok szövetkezni ellenük. Beszéljünk nyíltan: akar velem dolgozni?

— Igazán nem tudom, miben lehetnék segítségére és így azt sem tudom, hogy akarok-e segítségére lenni.

A sárgakabátos rosszalólag csóválta a fejét és megfogta a kabátom ujját, nehogy tovább menjek.

— Mikor beszélhetek önnel hosszabban? — kérdezte, a szavakat úgy hangsúlyozva, hogy azok valami különös jelentőséget nyerjenek.

— A kávé mérésben mindenkor megtalál.

— Oda nem mehetek.

— Akkor igazán nem tudom.

— Gondolja meg jól a dolgot. Ne hamarkodja el a feleletet — figyelmeztetett nagyon ünnepélyesen a sárgakabátos.

— Dolgom van, kérem. — feleltem és kirántottam kezéből a kabátomat.

A sárgakabátos erőltetett nevetésbe kezdett.

— Majd még hall rólam — kiáltott utánam. — Legyen nyugodt, nem fog elfelejteni.

Estefelé saját külön vendégem volt, Török Elza. Azt hittem véletlenségből botlott be hozzám és csodálkozni fog, hogy én itt dolgozom. Tévedtem. Engem keresett.

— Magaé a kávéház? — kérdezte és élesen, kutatón a szemembe nézett.

— Ne tréfáljon. Már hogy lenne az enyém? Alkalmazott vagyok.

— Jó, jó, tudom. Hanem annyi a hirtelen meggazdagodott ember az emigrációban, hogy nem csoda, ha mindenkiről rosszat beszélnek. Én persze magát nem tartom tolvajnak, da hát ismeri az embereket, mindenkít megrágalmaznak.

— Ki rágalmazott meg?

— Ugyan ne izgassa fel magát, igazán nem érdemes. Rólam is beszélnek, magáról is, mindenkiről.

— Mégis ki beszél rólam így?

— Hagyja, úgysem mondom meg, és ismétlem én nem tartom ma-

gát tolvajnak. Különben az Öreg küldött magához. Jöjjön fel szombaton délelőtt a titkárságra.

— Szombaton? Holnapután,

Török Elza leült és egy teát rendelt.

Hallota Wilner-ügyét? — kérdezte, amikor a teát meghoztam.

— Mi történt vele?

— Rendőrkiem lett a gazember! Látták, hogy bēntiárt a magyar követségen. Ő persze tagad, de két tanú is van rá, becsületes tanúk. Kizárik a gazembert, a legközelebbi ülésen kizárik.

— Honnét tudja a dolgot?

— Én Gottliebtől hallottam, neki Kertész mondta. Persze Kertésznek jól jön a dolog, mert őt Wilner azzal vádolta, hogy dollárokat hozott magával és nem számolt el a pártnak.

— Szép dolgok ezek, Török elvtársnő.

— Bizony rondák. Ha alaposan megnézzük a dolgot, majd minden embert gazember. Hogy fogunk ezekkel valamire menni, pfuj! Én pesszimesta vagyok.

— Na, majd csak lesz valahogy. A viláforradalom történelmi szükségyszerűség...

— Nézze, maga mindig ezzel a marhasággal jön. Maga, maguk semmit sem tanulnak. Tegnap végighallgattam Lárencz egy előadását. Mondhatom... na, ezek teoretikusok. A legvilágosabb dolgot is össze-zavariák az emberek fejében. És azok a folytonos jóvendölések, na. Ha Lárencz állítja és bizonyítja, hogy a társadalmi szükségyszerűség úgy hozza magával, hogy holnap délután egyrészt senki sem fogja megérteni a dolgot, másrészt kettő öt vagy hét, vagy nem tudom én mennyi, de semmi esetre sem annyi, amennyit Lárencz mond. A jó teoretikust, a nagyszabású teoretikust arról lehet megismerni, hogy mindig ostobán jóvendölget.

— Rossz kedvében van, Török elvtársnő.

— Elég okom van rá.

— Hja, nem valami nagy gyönyörűség emigránsnak lenni.

— Mondja, ez a kis vörös zsidólány a maga gazdája? — fordította másra a szót Török Elza.

— Igen.

— Csinos pofája van és nagyon szép haja. Kár, hogy púpos.

— Kár.

— Van maguk között valami? Vagy még nincs?

Zárás után még dolgoztunk. Már közel fél kettő volt, amikor ágyba kerültem. Nagyon fáradt voltam, de még sem tudtam elaludni. Nagyon bántott, amiket Török Elzától hallottam. Lármásan hanykolódtam, a szomszéd szobából egyszer csak átszólt a kis Dunya.

— Nem alszik?

— Nem.

— Én sem tudok elaludni. Szeretnék beszélni magával. Valami fontos dologról van szó. Napközben nem igen jutok hozzá. Nem zavarom?

— Egyáltalán nem.

Dunya bejött és egy széket húzott az ágyam-mellé. Világot nem gyújtott, de azért láttam, hogy egy nagy kendőbe burkolózott be. Lábai mezítelenek voltak.

Tanácsot akarok kérni magától. Maga ugye jogász?

— Valami olyasmi voltam.

— Jogi tanácsot akarok kérni. Tud maga jogi tanácsot adni?

— Talán igen. Miről van szó?

— Arról, hogy apát ki akarom szabadítani. Tudja, hogy börtönben van?

— Tudom. Miért csukták be?

— Mert üzletet csinált.

— Ez nem ok ahhoz, hogy valakit lecsukjanak.

— Én is azt mondom.

— Mivel vádolják?

— Mivel? Sok mindennel. A kegyelmes úr azt mondja, hogy csak nagyon sok pénzzel lehet kihozni. Meg kell vásárolni a bírákat. A kegyelmes úr ismeri az összes bírákat, de azok nagyon sok pénzt kérnek és mindig csak ígérek.

— A kegyelmes úr közönséges gazember!

— Hogyan lehet ilyet mondani?

— Hogyan lehet ezt észre nem venni? — feleltem kérdéssel a kérdésre.

Dunya nem felelt. Pár pillanatig bizonytalanul állott, már kétszer is megmozdult, hogy induljon, azután mégis maradt. Visszaült a székre. Most én kezdtem a kérdezést.

— Mikor csukták be az apját?

— Tegnap mult nyolc hete.

— Hat hónap óta. Azelőtt Budapesten laktunk. Majdnem négy esztendeig laktunk Budapesten. Ott is kávémérésünk volt a Rombach-utcában.

— Hát maga magyarul is beszél?

— Nem, dehog. Pesten zsidóul beszélünk. Ott akkor nagyon sok zsidó volt, akik velünk együtt menekültek oda Galiciából, amikor az oroszok a háború elején bejöttek. Én még akkor nagyon fiatal voltam, de azért emlékszem, három napon át utaztunk — tél volt — nyitott vasúti kocsiban. Teherkocsiban utaztunk. Jai, nagyon hideg volt — mondta fázósan és sárosabbra fogta a nagykendőt.

— Pestre miért jöttek el?

— A kommunál alatt nagyon rossz volt, utána még rosszabb. A tisztek apát megverték, a kávémérést kirabolták, mindent összetörtek. Az anyámra revolvért fogtak. Mama a rémülettől megbetegedett, kilenc napig feküdt lázban, azután meghalt. Mi meg ideköltöztünk, mert Galiciában akkor megint háború volt. Itt jó volna, csak... hogyan lehetne apát kiszabadítani?

— Ha akarja, beszélni fogok a maga kegyelmesével.

— Az nagyon jó volna.

— Rendben van. Akkor tudni fogom, hogy miről van szó.

Dunya legalább tiszter megköszönte az ígéretemet.

Még sohasem láttam a kis Stáhlínál öregebb gyereket. Tizenkét esztendő, négy évvel fiatalabb Dunyától, de mindenről épúgy tud, mint Dunya és mindig résztvesz a teendők megbeszélésében. Mikor az emigráns gyerekek csendőrrel, rendőrrel, tisztekről, börtönről beszélnek, ezeket gonosz ellenségeknek tudják, akikkel harcban állunk, akiket le kell győzni és akiket le fogunk győzni. Stáhlínál nem ilyen egyszerű a dolog, illetve sokkal egyszerűbb. Ha a vadászhajszolta nyúl beszélni tudna, alkalmasint ugyanazt mondaná a vadászról, mint Stáhl a rendőrökről. Azok könyörtelenek és legyőzhetetlenek.

Még nagyon tisztán emlékszik 1914 őszére, az oroszok előli menekülésre. Kétszer is elmesélte, hogy az egyik állomáson látott egy embert, aki nem félt a hidegtől és derékig mezítelenre vetkőzve mosakodott. Ami Pesten történt, az az ő szájából hallva nekem is új. Minden, minden csak arra való, hogy az egyik ember kínozhassa a másikat. Száz történetet tud igaza bizonyítására és a száz mese gonosz hőse mindig egy és ugyanaz: a puskás ember, csendőr vagy rendőr.

Stáhli tulajdonképpen művész, rajzolóművész. Mosogatás közben is művész marad. Igen gyakran abbahagyja a munkát — rány hagyja — ő maga meg krétával egy fekete táblára rajzol. Van színes ceruzája is, teleraizol vele minden kezébe kerülő papírdarabot. Az cseppet sem zavarja, hogy a papír piszkos.

Ma délelőtt egy nagy, barna csomagolópapírra rajzolt. Néhány vonallal egy embercsoportot rajzolt le, minden alak egy aranysárga liba felé nyújtotta mindkét kezét. Az emberek arca, Stáhli mikor rajzolta őket, bizonyára egy-egy csendőrre emlékeztetett.

— Micsoda liba ez, Stáhli? — kérdeztem tőle.

— Az aranyliba — felelte nagyon komolyan.

— Az aranyliba? Mi az?

— Egy mese. Pesten hallottam. Valakinek van egy aranylibája és mindenki el akarja venni tőle. Kinyújtják utána a kezüket, azután nem tudják visszahúzni. Az arany az olyan, mint a vaspatkó, ami felemeli a szeget meg a tít, megfogja az ember kezét.

Szép mese, én is olvastam. Csak azért nem ismertem meg a képet, mert itt minden embernek olyan rettenetes, gonosz arca van.

Stáhli felhúzta a vállát, mintha azt mondaná, sajnálom, nem az én hibám, hogy az emberek ilyenek. Megsímogattam a haját. Az ő haja nem olyan fényes, bronzszínű, mint Dunyáé, inkább sáfrányszínű, nagyon finom. Az arca is finom, sápadt. Szemealja egy kissé lilás. Egészen: beteges, törékeny, csak duzzadt, túlpiros szája zavarja egy kissé az egységes képet.

— Dolgozzunk — felelte a gyöngédségemre és a rajzot félredobva, a mosogatósnak látott.

Egész napon át vártunk a kegyelmesre, de hiába vártunk. Dunya minden ajtónyíláskor idegesen összerezett. Végül estefelé nem bírta tovább a várakozást.

— Jó volna, hogyha felkeresné — fordult hozzám.

— Hol?

— A hivatalában. Este nyolckor hivatalban van, akkor jönnek hozzá a többi ukránok.

Dunya megadta a címet és útnak indított. Még nem volt nyolc óra, amikor a ház elé értem. Jó negyedórát ácsorogtam az utcán, a kirakatokat bámultam. Az egyik kirakat — egy élelmiszerkirakat előtt — Kertész Jenővel találkoztam.

— Tudja mi újság? — szólított meg diadalmas hangon, jobbm erősen megrázza. — Török Elzát és Seprényit kizárik a pártból. Ma adtam be ellenük a kizárási indítványt, okvetlenül kizárik őket. Képzelse, az a kofa a fehérek kezére játszott és Seprényit is magával rántotta. Persze előlről kell a dolgot elmondanom, mert látom, maga semmit se tud. Nos, azt talán mégis tudja, hogy három elvtárs azzal a megbízással ment le Magyarországra, hogy megszőktessen néhány bebörtönzött kommunisztát. Ez titok. Nemde, ez szigorú titok, elsőrendű pártérdek, hogy senki se tudjon a dologról, mert dobbal nem lehet madarat

fogni és szöktetni sem lehet dobszóval. Hát képzelje. Török Elza megtudta a dolgot és mert hallott valamit arról, hogy a szöktetés céljaira az Öreg dollárokat utalt ki, most mindenki egyre zaklat, hogy hol van, ki kapta és mire fordították azokat a bizonyos dollárokat. Érti? Most aztán jön a nagy mozgósítás, mert mindenki szeret dollárt kapni, de mindenki csak a mások dollárjairól szeret beszélni. Oszt, mert vég-eredményben senkinek sincs pénze, hát egyre azon rágódnak, ez kapta, ennek adta, azért kapta, azért adta, mindezt valamelyik kávéházban, ahol több a spicli, mint a vendég. Az eredményt tudja — nem? Pesten megint lefogtak tizenkét elvtársat. Hallott már a szerencsétlenségről? Nem? Török Elza és Seprényi a bűnösök. Az a kofa mindig etikáról beszél, ahelyett, hogy a fülét megmosná, oszt itt az eredmény. Világos, hogy az ő bűne ez a lebukás.

— Azt előbb bizonyítani kell, elvtárs, és csak aztán állítani ilyesmit.

— Na, maga örök mimóza. Különbön hallottam, hogy maga kávéházat vett. Igaz?

— Igaz. Kitől hallotta?

— Török Elzától.

— Hát maga szoba áll Török Elzával? Azzal a Török Elzával, aki-ről azt állítja...

— Nézze, a dolgot meg kell érteni. Egyrészt akkor még nem volt a dolog teljesen bizonyos, tegnapelőtt este beszéltem vele és hisz maga tudja, hogy én koldusszegény vagyok és egy feketekávé vacsoráztam és azt sem tudtam kifizetni. Török Elzának van pénze. Inkább tőle is elveszem, semhogy éhen dögljek. Mert akárhogy is akariák, kedvés Mimóza, nem fogok megdöglenni. Nem, nem. Az én életem még nincs befejezve. Énrám még szüksége van az emberiségnek.

... A kegyelmes úr lakását — a negyedik emeleten — könnyen megtaláltam. Egy nagy réztábla volt az ajtóra kiszögezve, kétnyelvű felírással:

Az Ukrán Köztársaság Kormányára

Wieni Képviselet

Hivatalos órák: este 8—9

Csöngetésemre a sárgakabátos, aki előttem szolgált a kávémérésben — előadóm és kollegám — nyitott ajtót. Mindketten megvoltunk leve. Pár pillanatig szótlánul állottunk az előszobául szolgáló konyhában.

— Engem keres? — szólalt meg végre a sárgakabátos, aki most felöltő nélkül, virágos ukrán ingbe volt öltözve.

— Nem. Nem is tudtam, hogy maga ukrán.

— Igen, ukránna letttem. A kegyelmes úr magántitkára vagyok. Nos?

— Igen. Szép. A kegyelmes úrral szeretnék beszélni.

— Azonnal megnézem. Várjon egy kicsit.

A kegyelmes úr személyesen jött ki eléem. Udvariasan maga előtt engedett be a dolgozószobájába. A szoba elég jó állapotban lévő bútorokkal volt tele — kissé túlságosan tele. A falakat nagybajuszú urak képei díszítették, alkalmasint az ukrán történelem büszkeségei. Az íróasztalon Wilson fotográfiája állott.

— Talán emlékszik rám, kegyelmes úr...

— Hogyne, hogyne. Csak üljön le. öcsém, foglaljon helyet. Nos, mit küldött a kislány?

— Semmit. Semmit sem küldött. *

— Hm — a kegyelmes úr megütközve nézett az arcomba. — Semmit sem küldött? Hm. Nem értem, nem egészen értem. Hát akkor tulajdonképpen minek köszönhetem a szerencsét, kedves barátocskám?

— Talán négy szem között, kegyelmes uram?

— Elöttem nyugodtan beszélhet — vágott szavamba a sárgakabátos. — Én a legbizalmasabb államügyeket is...

A kegyelmes úr kézlegyintésére a sárgakabátos kiment a konyhába.

— Nos?

— Dunya kisasszony azt szeretné, ha a kegyelmes úr lenne szíves velem megbeszélni a letartóztatásba lévő Steinberger ügyét. Én ugyan is jogász vagyok, kegyelmes uram.

Az öreg kegyelmes rosszalólag csóválta a fejét.

— Hm. Igen. Természetesen. Örömmel — mondotta az arckifejezésével feltűnő ellentétben, igen barátságos hangon. — Örömmel, kedves barátom, igaz örömmel.

Pár pillanatig — talán egy percig — zsebrevágott kezekkel járkált a szobában, azután megállott előttem — szónoki pózban és szóba fogott.

— Az ilyen természetű dologról nehéz, nagyon nehéz beszélni, kedves barátom — mondta, — mert az ügy tulajdonképpen nagyon diszkrét természetű. Az öreg Steinberger ostobaságot csinált, feltűnően nagy ostobaságot, igen és most nekem kell őt kihúzni a bajból. Igen. Ném azért mondom, mintha nem szívesen tenném, ellenkezőleg mindent szívesen megteszek érte, hisz idestova már vagy húsz esztendeje ismerem a szerencsétlent, hanem tudja nagyon nehéz dolog a bíróságot megkönyékezni. Mit mondjak annak a bírónak? Mondjam azt, hogy Steinberger tulajdonképpen ukrán menekült és a fegyvervásárlás tulajdonképpen politikai természetű. Szovjetországgal ellen irányul, tehát nem üldözendő. Ez talán használna, de a szerencsétlen az első kihallgatásakor határozottan kijelentette, hogy sohasem politizált és nem ért a politikához. A legjobb lehetőség így vízbe esett és számomra nem marad más hátra, meg kell mondani a tiszta igazságot: nézd kedves barátom, nézd, bíró úr, Steinberger gazember, elismerem, közönséges gazember, de te derék ember vagy, okos ember vagy és szegény ember, kapsz ennyit és ennyit; ha futni engeded az öreg bitangot. Az ilyen beszéd használ, egész biztosan használ, hanem az ilyen beszédhez pénz kell, kedves barátom, sok, nagyon sok pénz. Szóval a dolog tulajdonképpen tisztára pénzkérdés.

— Mennyi pénz kellene Steinberger kiszabadításához?

— Sok. Határozott összeget, kedves barátom, nem tudok mondani. Mert ez a dolognak tulajdonképpen a legvége, az utolsó fejezete. A kezdet: először ki kell tapogatni a helyzetet, meg kell környékezni a bírót, ez pénzbe kerül. Azután formát kell találni, formát, amelyben az ember a pénzt felajánlja és látja, kedves barátom, ez a forma, ez megint tenger pénzbe kerül. Ezután és csakis ezután kerül a sor, kedves barátom, a tulajdonképpeni megvesztegetésre.

— Értem. És meddig jutott, kegyelmes úr, a munkában?

— A legelejéig, kedves barátom, csak a kezdetig. Mert azzal a pénzzel, amit a kis Dunya a kezemre adott, azzal nem lehet egy bírót megvesztegetni. A kis Dunya nem akarja megérteni, hogy egy bíró komoly úriember, magas bizalmi állásban, fejlett erkölcsi érzékkel, szóval sokkal, da sokkal több pénzre van szükség, mint amennyit a kislány e célra rendelkezésemre adott.

A kis Dunya még azt sem várta meg, hogy a kabátomat levessem.

— Nos? Nos? — sürgetett.

— Sajnos, igazam volt. A maga kegyelmese közönséges kapcabetyár.

Dunya sírni kezdett. Én elküldöttem a vendégeket és bezártam az üzletet.

Vacsora közben egy szavunk sem volt. Aztán — magam sem tudom hogyan történt — a kis Dunya velem töltötte az éjszakát.

Kilenckor egy rendőr állított be hozzánk. Idézést hozott, Dunyát idézték be a kerületi rendőrkapitányságra.

Dunya szemében most ott égett Stáhlí beteg világszemlélete, undor és rémület.

— Elkísér? — kérdezte.

— Nem. Én politikai emigráns vagyok és ez a rendőrségen nagyon rossz ajánlólevél. Különben pedig dolgom van. Az üzletet bezárjuk.

Dunya nem felelt. Vagy egy fél percig szótlánul néztünk farkasszemet. Mikor — két esztendő előtt — magyar fehér tisztek a falhoz állítottak és hat puskacsővel néztem farkasszemet, nem volt annyj tragédia a szememben. Én értettem az összefüggést, harcolok, ütnek és ütök, — Dunya üldözött nyúl — gyöngé, tehetetlen.

Egy félórával később fenn voltam a párttitkárságon.

Az előszobában Gyenessel találkoztam.

— Mi újság?

— Az anyámat Budapesten letartóztatták. Röpíratok mentek a címére — házkutatás volt nála és...

— Hány éves az anyja, Gyenes elvtárs?

— Hatvankettő.

— Nem lesz semmi baja.

— Félholtra verték. És most nincs egy megbízható címünk, ahová iródmalmat küldhetnénk.

Török Elza jött be az előszobába, de nem volt időm beszélni vele — hívták a titkári szobába. Egy festetlen puhafaasztal, négy puhafaszék, a fehérre meszelt falakon térképek — ez a titkárság.

Az Öreget jó kedvében találtam. Melegen megfogta a kezem és cigarettával kínált.

— Tudja miért hívtam? Munkára megy, komoly munkára. Van kedve hozzá?

— Természetesen.

Parasztok között fog dolgozni.

— Nagyon jól van.

— Kettőkor jelentkezik az illegális titkárságon. Ott megkapja a pontos információkat, a papirosokat és ami még kell. A papír szerint kereskedelmi utazó lesz, cséplőgépgyűnök. Este hatkor indul a vonat a cseh határ felé — holnap délben már Brünmben lehet. Ne is menjen vissza a lakására.

— Igen — mondtam egy kissé bizonytalan hangon. — Igen.

Az Öregnek nem tetszett a hangos úly. Odajött mellém és az arcomba nézett.

— Fél? — kérdezte.

— Bolsevik vagyok — feleltem, de magam is éreztem, hogy a büszke válasz az én számból nem jól hangzik.

— Valami fontosat hagy itt? — kérdezte az öreg. — Asszony?

— Asszony? — ismételte meg a kérdést és én késtem a felettel.

Az ajtón át behallatszott Török Elza visító hangja:

— Hát honnét szerzett volna pénzt arra, hogy kávéházat vegyen?
A rendőrség...

Dunyára gondoltam — a kis-púposra, akit talán sose fogok viszontlátni.

— ...az meg az édesanyját juttatja rendőrkre — így Török Elza.

— Asszony?

— Asszony is, meg...

— Nos?

— Asszony is, de nem erre gondolok. Olyan különös volt itt Bécsben az élet. Az elvtársak...

— Ugy? — vágott szavamba az öreg. — Különös az élet? Igaz. Különös. Ha munkában, harcban, veszélyben vagyunk, szeretjük egymást — ez nem különös. Az a különös ugy-e, hogy amikor tétlenségre vagyunk kárhóztatva — egymást mاریuk. Meg kell keresni az összefüggést...

— Én értem, de mégis olyan csúnya...

— Csúnya. Persze a napfelkelte vagy a barackvirág szebb, mint az emigránsélet. Csúnya — hát csúnya. Nem tudunk harc nélkül élni — hát, hogy a harc most szűk frontra szorult, a tartalék gyakorlatozik — egymást, önmagát mاریa. — de ha ismét levegőhöz jutunk Hm. Tudja fiam — két elvtársat, akik itt az emigrációban kölcsönösen kizárási indítványt adtak be egymás ellen, együtt küldtem le Magyarországra. Mert előre is tudtam, ez a legjobb illegális együttes... Igen. Szóval...

Az Öreg kezét nyújtott.

— A mi ügyünk — mondta az Öreg, úgy megfog minket, mint mágnes a vasat — a mi számunkra nincs béke, nincs nyugalom.

Mint mágnes a vasat — valami ilyesmit mondott a kis Stáhl is. Stáhl, Dunya. A kegyelmes, Török Elza. Kényszerű tétlenség, Rothadás.

Aranyliba — aranyliba. Az én kezem nem tudod megfogni. Mindenkit megfoghatsz, de engem, m i n k e t nem. Az acél erősebb a vasnál, a sas nem liba. Az én kezem... Visszahúzó.

Az öreg megrázta a jobbját.

Délután kettőkör jelentkeztem az illegális titkárságon.

Mikor itt mindent elintéztem, a vonat indulásáig még két szabad óráim volt. Elég lesz ahhoz, hogy elbúcsúzzam az Aranylibától — gondoltam. A búcsúházhoz elég volt — tíz perc.

A kávémerés ajtaját zárva találtam. Az udvar felől kellett bemennem. A konyha padlóján — piszkos lepedővel letakarva — egy holttest feküdt, a kis Stáhl holtteste. Mellette — a padlón — Dunya ült, arcát két kezébe temetve. A holttest meglepően hosszú volt, Dunya meglepően kicsi. Dunya mögött — az asztal mellett, melyen az elmosatlan edény hevert, — kegyelmes úr állott. Arca olyan sötétpiros volt, mintha nagyon sokat ivott volna.

— Képzeld — adott felvilágosítást, kérdésre se várva, — képzeld, konyhakéssel vágta el a nyakát. Ki hitte volna, hogy ennyi erő és elszántság van egy gyerekben — és ennyi oktalán félelem? A rendőrségtől félt szegény! Pedig a rendőrség (hála az én közbenjárásomnak) csak azt akarta Dunya kisasszonytól, hogy írja rá bejelentőlapjára a születési évét. Ez az engedékenység persze került valamikébe, de.

hát... Azóta sikerült azt is elintéznem, hogy a rendőrorvos ingyen
jöjjön ki és a temetést is olcsón rendezem meg.

A temetés szóra Dunya felnézett.

Nem sírt.

Arca még sápadtabb volt és még keskenyebb, mint máskor. Sze-
me óriásira nőtt. Ijesztő fénye volt. Tekintete elárulta, szinte hirdette
Dunya jövőjét, Dunya közeli végét.

Este haitkor vonatra ültem.

Ruhám, papírosaim, nevem, életkedvem — minden, minden új volt
rajtam és bennem.

A bécsi életből csak Stáhlj ajándékát vittem magammal, — a kis
Stáhlj rajzolta képet. Az aranylibát.

Bécs, 1922.

CSOPICS BRÁNKÓ:

FARKAS ÜVÖLT A VÁROSSZÉLEN

Siri-csöndű, vaksötét éjjen
farkas üvölt a városszélen,
Halál-hírnök hangja bűg alatt,
hiába kong bent a vészharang.

Homály-lepelbe bújtak az utak,
halálfegyverek tájták torkukat
a városra és vég-ítélni már
ébrek virrasztva vár a partizán.

Halotti csönd a fagyos borzongásban,
rehatra készen érzi a vad szája:
bent valakinek ütött végórája.

Vonagló sebként terül el a város,
benne éhínség, tifusz és halálos
félelem, ártatlanul kiontott vér
és gyilkosok, kiknek lázálma: hóhér.

Népünk árulói, mint a rühös kutyák
lepulva kotródják a városon át.
Odabenn rühös ölebek vakognak,
terkukon érzik fogát farkasoknak.

Bátor hegyi farkas, szabadság-jelkép,
hangjában fájdalom, öröm, nyersesség,
üvölt az éjben és érzi a szája:
bent valakinek ütött végórája.

NÁZOR VLADIMÍR:

VEZÉRÜNK

Vasból való, ám e vasba burkolva még
 Szív is dobog. Hogyha karja égnek lendül,
 Fényes lesz és fény ömlik a fellegekből;
 Amikor lép, sarka alatt roppan a jég.

És így vezet minket. — Nem tudjuk vajjon ő
 A mának fia vagy régi regék hőse;
 Csak törünk nyomába keményen, előre
 S dagaó keblünkben a hitünk folyton nő.

ford. PAP JÓZSEF

EGY MAGYAR MUNKÁS A SZLOVÉN HEGYEK KÖZÖTT

Irta: Poór János

Szlavenszki-Bródon éjszaka a zágrebi gyors egy harmadosztályú fülkéjében friss leányhangokra ébredünk fel. Három hátizsákos, batus fiatal szlovén lány száll be a fülkébe, hangosak, frissek, dalosak. Alig helyezkednek el, dalukkal fellármázzák az utazókat, de olyan kedvesen, hogy senki sem veszi zokon tőlük. A szöveg szlovén, a dallamok általánosan ismertek. Egyes szavakat elkapunk: rad, pruga, Titova omladina. Természetesen az ifjúsági vasútvonalról jöttek s most mindenkit megigézték az ifjúság nagy vállalkozásának varázsával. Mennek a tengerpartra, négy hónapi munka után még egy kis őszi dalmát napsugárra, kipihenni a fáradoalmakat. Ámbár nem látszanak fáradtagnak, csupa egészség, napbarnított bőr, ruganyos izmok, jókedv.

Hajnatra egészen összelelegedtek a fülke utasai; kiderült lassan, hogy az utasok legnagyobbbrésze üdülésre, szabadságra, pihenésre induló munkás, kitüntetett rohammunkás és munkásfeltaláló. Egy-két betegszabadságos is akadt közöttünk, akiket a betegsegélyző küld épülésre. Végeredményben a már kicsit késői őszi napsugárra induló üdülők, e kései nyaralók mindegyike dolgozó. Nem perzsaplédos, kövér, gutaütéstől féltő földbirtokosok és bankigazgatók utaznak ma már, nem hőfeszényű zsiros gabonakereskedők és ügynökök, nem kalandrakész gondtalan s jöltáplált polgárosszonyok kellemes nyárutói kiruccanásra — tele van a vonat az országépítésben elfáradt, az újjáépítés pihenést kiérdemelt lelkes munkásaival. Ugyszólván mindnyájan érezzük, ha nem mondaná is — pedig ugyancsak mondja — hogy először mehet üdülésre. Először látja a dalmát tengerpart ragyogó napsugarát, először élvezi a szlovén hegyek csodálatos levegőjét. A szlovén vagy dalmát hegyek tiszta körvonalain először legelteti szemét a dolgozó. Nem csoda, ha hamarosan összelelegedünk szabadságra induló dolgozók, ifjúsági vasútvonal kitüntetettjei, rohammunkások, munkásfeltalálók és munkában megbetegedett dolgozók. Ez utóbbiak éppenolyan örömmel és hállával népuralmunk iránt indulnak betegszabadságra, mint mi. A régi rendszer hosszú esztendei nevelték bennük a betegséget a gyógyulás minden kihatása nélkül. Ha az a jelszavunk, hogy a régi rendszer minden maradványát felszámoljuk, mennyire vonatkozik ez a legszörnyűbb

maradványra, a népuralomba legkevésbé illőre: a munkásbetegségekre.

Mennyi reményt, örömet, hálát és lelkesedést visz most a vonat kiárad az ablakokon a hajnalodó horvát mezőkre.

Először látom én is a valószínűtlenül tiszta vonalú szlovén vidékek pompáját, ragyogó sziklacsúcsait és mélyzöld fenyőerdőit. Az alattunk rohanó frissvízű patakot, a vajdasági szemnek picinyke szlovén mezőket, a tágas legelőket és emeletes szénagórékat, a nekünk szokatlan egyszerű utakat, Lassú ökörfogatok kis szlovén kordékkal az úton, szénaterelőt lányok a legelő kaszáján, a távolból gyereképítőménynek tűnő tiszta kis szlovén házacskák a fenyők haragoszöld hátterével megejtő látvány a vajdasági nagy földekhez, a végtelen, de porfelhős mezőkhöz és lapos falvakhoz szokott szemnek. Jó így kihajolni a vonatablakon, teleszívni a tüdőt ismeretlen hegyi levegővel, bekandikálni az elhagyott kis szlovén parasztházak ablakán s rácsodálkozni az itteni földművesek életére és munkájára. Milyen más körülmények között, mennyire más földön, a földnek mennyire más kultúrájával keresi meg itt kenyerét a dolgozó. És hány különböző vidék, sokszínű kultúra, soknyelvű dolgozók munkájából tevődik össze hazánk. Ezt a sokszínű munkát, gyárak kalapácsát, mezők sarlóját, iskolák könyvét, százféle vidék különböző nyelvét, népét egybeforrasztja a népuralom: egymással meghekelt, egymást támogató népek okos, szilárd ujalma. Ahogy rohan velem a vonat a lefelé zúduló patak-Száva folyásával szemben mind magasabbra a napsugaras szlovén csúcsok felé, úgy érzem, így emelkedik élnivaló napsugaras jövő felé dolgozó népem.

Egyelőre azonban Kranjszka Gorába érkezem, utam céljához. Ahogy a vonat ablakából kinézek: itt érdemes kiszállni. Az állomásépület háttérében a nap utolsó sugaraiiban fürdő, de már párás felhőkkel körülvett sziklaormok, alattuk fenyőerdők zöldje üdíti szemem s még alább tiszta, békés kis szlovén házak hívogatnak. Nagyszerű érzés egy ilyen sohasem látott üde hegyi kisvároskába csöppenni, keskeny tiszta utcáin járni, békés lakóit üdvözölni és pihenni. De ha már igazán pihenést keresek, akkor még ennek a békés városkáának sem központját keresem, hanem valahol kinn, ahol még jobban elül az élet, a külterület csendjébe burkolózom, még közelebb a fenyőerdők aljához, még közvetlenebb szomszédságba a sziklaormokkal. Hiszen minden igazi pihenés egy kicsit remeteség is, vagy legalább is a remeteség lehetősége: csendes erdők szomszédsága, kis hegyi legelők elhagyottsága — de ahonnan nincs távol a társadalom, az embersűrűs vadon sem. — Jól gondoltam el a dolgot: egy távolabbeső, hegyaljánban fekvő kisparaszt gazdaság tiszta házában kaptam szobát. Hegyre-erdőrenyilót, ahonnan száz lépés a vadon és kétszáz a társadalom, így a természet áhítatos csendje és a kisváros békés társadalma között osztottam meg a népuralom ajándékaképpen kapott kéthetes szabadságot. A természetről nem sokat jelenthetek, bár színeit, körvonalait, tiszta derűjét elhoztam magammal s friss tüdőt, pihent idegeket, nagy étvágyat is. Az erdők időtlen csendjét, sziklaormok fenségét, a szlovén táj valószínűtlen tiszta körvonalait, akármennyire él bennem, nem tudom leírni. De leírhatom a parasztgazdaságot, a szlovén parasztok munkáját, a kisváros dolgozóinak és a távolról jött munkás-vendégek életét, a szlovén nép sorsát előrelendítő front munkáját. Mert a természet titkos fensége még lenyűgöz, de a társadalom, életünk, sorsunk szárait már kibogoztuk s kezünkben tartjuk.

Először a kis parasztgazdaságra nyílt ki a szemem. Mennyivel más itt a földkultúra, mint nálunk s mennyire más a paraszt élete s mun-

kája is. Itt a földreform nem volt probléma, nem volt kitől elvenni s ahogyan is van kinek adni, a szlovén ipar felszívja a lakosságot. Kevés megművelt föld, nagy legelők állattenyésztése, gazdag erdők s erdők-ből táplálkozó faipar, vízművekre épített villamosítás — ezek szabják meg a földművelés és ipar jellegét. Nem erőlteti meg magát házigazdám, igaz, hogy szlovén viszonylatban tehetős, de nem nyüvi el idő előtt a kisszámú mezőgazdasági munkást sem a földmunka. Tempósan szedték ki ma reggel a krumplit, még hozzá krumplifelszedő géppel, délben dalolva rakják az emeletes szénagóréba az illatos fűvet, délután boronálnak egy verset a krumpliföldön. Közben ellátják az elég nagy jószágállományt, félkézzel almoznak, tesznek-vesznek az istállóban. Este a tűzhely körül — mert hűvösesek az esték — megbeszélik a munkát, összejön egy-két szomszéd s egy kis tereferé után egy idős félrokon-napszáros citerája mellett szlovén népdalokkal, de partizán-nótákkal is telik az este. Házigazdám — ahogy mondja — partizán volt, kissé félre-eső házában találtakoztak a gyűlölt német csizma idején a szlovén haza-riak. De tudja is ma, hogy kinek köszönhetj ősei földjének szabadságát és a haladékony időhöz híven szövögeti a szlovén paraszttal a szö-vetkezés, kollektív munka terveit. A Népfrontnak is funkcionáriusa és a megszállás idejének titkos utait ma szabadon s fürgén járja a közeli és távoli parasztgazdaságok között hintve a Népfront felvilágosító mag-vait munkás-paraszt szövetségről, dolgozók államáról és jövőjéről.

A természetből, az elszigetelt kis ház remeteségéből ha a társada-lomba kíváncszom: hegyes-erdős úton, gyorsfolyású patak hídján át a kisvárosba megyek. Ötven lépés körzetben ott van minden, ami a szer-vezett társadalmat jelenti: népbizottság és Népfront, Knoi és milícia, posta és szövetkezeti bolt. A Népfront titkárával hamar összeemele-gem. Nem azért Népfront az, hogy egy bácskai dolgozó rögtön közel ne kerüljön egy szlovén aktivistához. Értjük egymást egy pár szó után. Mik lehetnek vajjon egy ilyen 900 lakos sokvendégű szlovén városka Népfrontjának az országépítő nagy akciók mellett sajátos kérdései? Ezévből körülbelül 1200 vendége volt eddig a városkának szemben a békebeli mintegy kétezerrel. De csak az év második felében indult meg igazán az üdülés, addig nagyon sok helyi probléma várt megoldásra. Különösen nagyok voltak az ellátási gondok, csak nyár közepére sike-rült kielégítően megoldani a kérdést. De azóta nagyszerűen megy, a turistajegyek mindenre elégségesek, a nyaralók ellátása semmi kívánni-valót nem hagy hátra. — Az egyik Népfront-konferencián, amelyen szép számmal vettek részt vendégek is — hiszen ma is lényeges részét ké-pezik a lakosságnak — arról folyt a szó, hogy az ideu a vendégeknek több mint fele munkás. Ez az irányzat még csak erősödik, jövőre bizo-nyosan sokkal több vendég lesz s még nagyobb arányban munkás-ven-dégekkel telik meg a kisváros. Ezzel bizony számolnia kell a lakosság-nak. És akik megszokták, pedig ugyancsak megszokták, hogy a ven-déghől illik annyit kipróbálni, hogy lehetőleg mind utánvétellel kerüljön haza, most be kell látniok: ezt a módszert nem lehet s nem szabad al-kalmazni az új népállamban a dolgozókkal szemben. Mások a vendé-gek, a vendéglátóknak is meg kell változniok. Szlovénia és Dalmácia éppenúgy a dolgozók nyaralóhelye lesz, ahogy egész hazánk a dolgo-zók országa s ezért itt is arra kell berendezkedni. Gyakorlatban bi-zony még sok helyen sántít ez a tétel — el kell ismerniök a kranysz-kalaknak is. Elég vastagon nyomják meg a ceruzát itt is, ott is, de a Népfront nyitva tartja szemét és nyitogatja a vendéglátók értelmét és szö-zan belátását is. Jövőre itt sokkal többen lesznek, még több dolgozó

talál itt pihenést, üdülést, gyógyulást s még közelebb kell kerülnie a munkás-vendégeknek a szlovén dolgozókhöz és vendéglátókhöz.

Igaz, hogy a nagyobbmértű nyaraltatás nem a privát lehetőségekre épül. Népállamunk már eddig is nagyon sokat tett a nyaraltatás intézményesítésére. Egy zágrebi novátorral (munkásfeltalálóval) akadtam össze egy nap s ő meghívott a Gozd-i rohammunkás-nyaralóba. Elámultam, a gyönyörű fekvésű valóságos luxus-nyaralón. Drága hotel volt ez, mindeddig, még közelébe se kerülhetett dolgozó. Drágaszőnyeges tükrös folyosóin, pazar ebédlőjében, nyugágyas erkélyein és kilátóm az eddigi májbeteg arisztokraták, unatkozó kövér hölgyek, félvilági nők helyett munkások és munkásnők, rohammunkások és munkásfeltalálók tanyáznak. Találtam ott belgrádi és zágrebi, szarajevói és szkóplyei, de noviszádi és szubotica-i rohammunkásokat is. Egy félórát töltöttem egy asztalnál, egy kikindai szerb és egy szabadkai magyar rohammunkás, egy zágrebi és egy makedón munkásfeltalálóval együtt. Mi hozhatta volna ezeket valaha egy asztalhoz, ha nem a népállam s az is csak ha ilyen rohamlépésekkel halad előre munkástörvényeivel. Hol kaphatnak a munka hősei ilyen kitüntetést, ha nem a dolgozók államában, de itt is csak ha ilyen lelkesedéssel építik újra az országot. A pazar hotel egyik szárnyát most tatarozzák s készítik el téli üdülőknek: megérkezett a kokszt, az udárnokok honnan-honnan nem, rögtön lapátokat kerítettek s most versenyezve hányják a koksztot a pincébe. A következő váltás udárnikiai már fűthető szobákba jöhetnek. Az udárnik nem tagadja meg magát. S így a volt Koop-hotelt, valami szép név alá bújtatott homályos részvénytársaság kereseti forrását, elfoglalta a dolgozók állama a dolgozók számára.

Hogy egy hotelt a maga módján átalakított s elfoglalt a dolgozók társadalma — nem olyan nagy dolog. De hogy az egész Bléd, ez a drága és kiváltságos fürdőhely, föld és pénzmágnások egykori kedvenc helye, ahol a királyi család közelében páváskodhattak Bácska földbirtokosai is, hogy átalakult — amint egy szép vasárnap délután módomból látni — az már nagy dolog. Hiszen vannak még elegáns szivaros urak, akad egy-két félvilági hölgy is társaságukban, van még úri nyegleség itt-ott, de nagyon ritkulnak az úri hegyelők és előkelő semmittevők és itt is kétségtelen és tagadhatatlan a dolgozók honfoglalása. A csodás fő csónakjai dolgozókat ringatnak, a mesés hotelek népe is dolgozó, azok huzgálják — ha nem is nagy áhítattal — a szigeti templom pap-üzereinek kasszáját megtöltő kívánság-harangot, ők lepik el a gyönyörű sétányokat. Nem feszes, kimért, elegáns, de jókedvű, hangos nép szel a tóparton. A parkokban sok a katona — vasárnap délután van — Bácskában érzem magam, annyi a magyar szó közöttük. Tényleg — ahogy katonáink mondják — rengeteg köztük a vajdasági. Hirtelenében egy kis hazai levegőt varázsoltunk a park sarkában egy pár jó bácskai parasztnótával. Nem mintha nagy szenzációt keltettünk volna vele, a blédiek s a vendégek is hozzászótkak már az új Jugoszlávia sok szabadnyelvéhez és nótájához.

Kranjszkán is egy este sétaközben tárogatóra figyeltünk fel: valami hegyesi magyar legény fújta rajta honvágyát népünk nótáival. Sokan megálltak az esti sétálók közül. Ezek is magyarok — jegyeztük meg. Nem tudom, mindenkiben azt a gondolatot ébresztették-e mint bennem. Sok magyar szót hallottam Szlovéniában s a távolban hallott anyanyelv édes örömebe külön örömet lopott a gondolat: Benne van már a magyar is hazánk vérkeringésében, a népturalom véreirei kit mint udárnikot, kit mint gyógyuló beteget, kit mint szabadságos munkást,

Vagy szolgálattévő katonát elhoztak ide a szlovén hegyek közé is. Ezek a véredények nagyobb forgalmat bonyolítanak le, mint a régi Jugoszlávia idején. Akkor igencsak ritka volt a magyar szó itt, különösen a dolgozó népé. Hány magyar jutott el ide annak idején — és hányan jutnak el ma? Hány magyar munkást pihentetnek a szlovén hegyek és erdők, hánynak ragyognak a hegyek csúcsai, hány magyar dolgozónak jelent esendes nyaralást a népek egyenjögúsága. Nincs erre statisztikám, de nem is kell: a Szlovéniában hallott magyar s másnyelvű dolgozók hangjai ma úgy duruzsolnak fülemben, mint népeink békés egységének, a dolgozók egységes társadalmának dallama.

THURZÓ LAJOS:

A HŐS NYOMÁBAN

Laci öcsémnek és mindazoknak a fiatal magyar hősöknek, akik Titó hadseregében a magyar szabadságért haltak meg.

Arra jártunk, amerre nem rég
lőporfüstös felhőktől riadt az ég.
A hegyi árok felett ia,
rajta most vígan dalol a nap felé
madár,
mely tegnap még reszketve bújt
hűvös erdők fáinak lombtakarta ága elé,
mert a lankákon át betört ide is
és aratott nevetve
hálál.

Hőst kutattunk, fiatal.
Szent rögöt tapostunk, mely vértől csepegett
egykor.
Kedves tájba fogódtunk, szőlős partokba, hol forr a
bor,
hősi földjén
Szerémségnek,
a Duna ezüstje felett,
hol vígan szállt a tiszta légben
partizánok ajkáról sok-sok
szabadság-ének.

A hős, kit kutattunk magyar hős.
Titóért, értünk jött ide.
Fénytől csillogott anyás szeme.
Tizennyolc évvel büszkén ölelte
fegyverét.
Bácska gyermeke volt, szerette
nemzetét.
Petőfi szelleme vezette és
Kossuth,
ki már száz éve megmondta
szerbnek—magyarnak: »Testvérek,
egy az út...!«

A Duna mellett nyomult előre
fiatal szerbekkel, fiatal
magyar.
Törékeny teste németnek feszült, és ellenségnek,
tudta:
mit akar,
Csak előre ment, előre, nem volt előtte
akadály:
oomb, hegy, árok,
föld alól sötéten ásító
halál.

Szívét nem nyomta gyáva félelem,
bár vérrel vegyült hegyi patak
vize.
Még szájában volt az anyatej
íze,
szíve felett vibráltak emlékek,
képek;
bár gránát, bomba szakított testet, bokrot,
fát,
nem félt, ment, mert védeni, óvni kellett
és ha még jobban magyarnak is
dunai kis népek
igazát...

Szerémi domb alján eséft el,
kis falu földjén, szőlőnyitáskor
talán.
Nevét gyűrött, rongyos papír őrzi sírásó
asztalán.
Kukorica közt pihen a teste valahol,
talajban, mely gyűrött és
fekete,
hant ném borul
felette,
gödre széléről paraszt ekéje kidobta a
lát.
Apja sírt szegény, hogy nem láthatta csontjait,
melyekkel úzná gondjait,
feledné könnyebben
fiát...

Az apa szívét simogattuk,
szeme gödrét, könnytől szárítgattuk
barázdás arcú öreg sírásó, meg
én,
aztán földek szélén útra tértünk megint,
földnek mentünk hárman
feketén.
Fent szabadság napja sütött a
fejünkre,
lent fanyar kín-csöppök hulltak a
szívünkre.

A hőst, kít kerestünk, nem találtuk.
 Szerémség földje eltakarta mint kedves
 gyermekét.
 Szíve lent porlad, táplálja kukorica
 gyökerét.
 melynek szárán a levelek
 szabadon lengenek most a nyári
 szélben
 s halkán susognak az
 éjben
 annak, ki lent van,
 mesét.

Tapostunk port és néztük
 a hegyek zöld fején túl mindenség kék
 korongját.
 Szemünk az ember szemét is kereste,
 az emberét, ki az életnek áldozta egyetlen
 fiát.
 És az anyát irigyeltük,
 kinek fájdalma most tengernél
 nagyobb;
 ki büszke lehet és ezerszer áldott,
 hogy az országnak, népnek hős gyermeket
 adott.
 A könny, mely arcán lepereg,
 színaranynál többet ér.
 Emberek! élők, szabadok, tisztelljük
 hát
 a nemes gyümölcsöt fogant
 anyát,
 hajának
 telét,
 mert fia,
 szívének drága darabja
 szabadságért — értünk — áldozta
 életét...

Szerémség, Sarengrad, 1946. augusztus hó.

ÉRSEK-BŰNÖZŐ

Irta: Ferenczi Gábor

A zágrebi usztasa per azokat a gonosztevőket állította a bíróság elé, akik földalatti mozgalommal törtek az új Jugoszlávia államrendjére. A vádlottak egyik csoportjához tartoztak Liszák Erih, a független Horvátország — Nezavisna Država Hrvatska (NDH) — rendőrfőnöke, Sálícs Iván káplán, az érsek személyi titkára, Simecski Joszip plébános, volt usztasa tiszt, dr. Gulin Pavao állatorvos, a szlovén légió tagja, Crnkovics Joszip, az usztasa-krizsár mozgalom összekötőtisztje és Márics Anton esperes-plébános, usztasa százados. Valamennyien szövetkeztek, hogy az országban rejtőzködő és terrormozgalmakra készülődő usztasa-krizsár csoportcskákat megszervezik, élelmiszerral, fegyverrel, lőszerrel, ruházattal, pénzzel és gyógyszerekkel ellátják, akcióikat összekötik, irányításukat az érseki palotán keresztül központosítják, gondoskodnak az országba beszőkő usztasák elrejtéséről és arról, hogy ezek eljussanak a csoportcskákhöz azok megerősítésére. Mindezen mozgalomnak a központjában az érseki palota állott, a szervezkedés és a krizsár terrorcsoportok minden szála az érsekséghez vezetett és már magábanvéve az a megjelölés, hogy ezeket krizsároknak — keresztseknek — nevezték el, mutatta: a szervezkedés egyházi jellegű, irányítású és egyházi személyek közreműködésével tartják fent.

A vallomások és összegyűjtött okmányok a zágrebi érseki palotát tüntették fel központként és habár Sálícs nagy buzgalommal vállalta magára a bűnöket, egyetlen pillanatig sem hitte el senki, hogy a kis érseki titkárocská saját hatáskörében merészelte az egész terrorservezkedést irányítani. Nyilvánvaló volt, hogy sokkal hatalmasabb személy áll mögötte, akinek rendelkezésére áll a papi kar, a kolostorok és lakóik, az egész egyházi vagyon. Ez a hatalmas személyiség — az egybehangzó vallomások szerint — Sztepinác Alojzije dr. zágrebi érsek volt.

A vádlottak második csoportjába túlnyomórésztben ferencrendi barátok tartoztak. Az élen Martincsics — Modeszto szerzetes — a jugoszláviai ferencrendi kolostorok helytartója és Margetics — Fra Mermerto — a zágrebi, ferencrendi kolostor rendfőnöke állott. A házkutatásnál a kolostorban, a süketnémák gyónóterme alatti kriptákban, csontvázak és földtakaró alatt megtalálták azt a huszonhét láda aranyat és ékszert, amit az usztasák a jaszenováci táborba hurcolt száz ezrektől raboltak el. Ezt a vagyont szánták a krizsár-mozgalom szervezésére. A rejtegetésre dr. Sztepinác Alojzije adott utasítást és az itt megtalált iratok szükségessé tették, hogy az érseki palotában is házkutatást tartsanak. Az érseki palotában, a pince gondosan elzárt részeiből előkerültek az usztasa külügyminisztérium egész levéltára, a krizsár-szervezkedés levéltára, sőt az érsekség külföldre küldött jelentéseinek másolatai is, amelyek megmutatták, milyen szerepe volt az érseknek, Sztepinác Alojzijének a krizsár-mozgalomban hogyan támogatta teljes erejével az usztasa-államot, az NDH-t és hogyan igyekezett feltámasztani dr. Macsek Vlatko, a horvát parasztpárt árnú vezetőjének vezetésével az új usztasa-államot.

Nyilvánvaló volt tehát, hogy Sztepinác érsek külön politikai irányzatra tért és beleavatkozva a papi hivatásával összeegyeztethetetlen napi politikába olyan tevékenységet fejtett ki, amit a büntetőtörvénykönyv az államrend ellen irányuló főbenjáró bűnnek minősít. Világos

volt azonban az is, hogy Sztepinác személyén keresztül a zágrebji usztasa per kilép a belpolitikai keretből, ahova a horvát nép állította és nemzetközi jelentőségűvé válik azoknak a nemzetközi reakciós erőeknek a révén, akik Sztepinác Alojzije mögött állnak.

Az alkotmány értelmében a törvény előtt mindenki egyenlő. Ennek az elvnek a feladása Sztepinác érsekkel szemben pusztán azért, mert kiemelkedő papi személyének érintése nemzetközi és belföldi bonyodalmakkal járhat, nemcsak a demokrácia gyengeségét tanúsítaná, hanem további fokozott tevékenységre serkentené mindazokat akik Sztepinác hivatalán keresztül a nemzetközi reakció érdekeit akarták érvényesíteni és erre a célra indították el a krizsár-mozgalmat. Ennek a mozgalomnak nemcsak a néptömegek terrorizálása, belső zavarok támasztása és a népek közötti egyenetlenség, gyűlölködés, a testvéri egység eszméit megtagadó viszálykodás szitása volt, hanem az is, sőt elsősorban az, hogy olyan belső rendetlenséget támasszon, amely okot ad fegyveres külföldi beavatkozásra a jugoszláv népakarattal és népuralommal szemben. Sztepinác letartóztatása egycsapásra elvágta ezt az egész mozgalmat, amely mögött kétséget kizáróan dr. Macsek Vlatko, a trónfosztott király és társai állanak, a Vatikán és a nemzetközi reakció pénzével. Nem arról volt szó csupán, hogy a demokráciának meg kell mutatnia erejét és bátorságát — hiszen ezt a jugoszláv demokrácia a harcokban éppen eléggé megmutatta — hanem arról, meg kell mutatni a nemzetközi és a belső reakciónak egyaránt, hogy Jugoszlávia következetesen, kíméletlenül és a bűnös személyek által betöltött állás magasságára való tekintet nélkül ragaszkodik a demokratikus elvek érvényesítéséhez ha a nép és a népi állam érdekeiről van szó.

Ugyanehhez a szemponthoz tartozott az a kérdés is, hogy meg kell látnia a katolikus hívők tömegének, hogy Sztepinác Alojzije saját személyében és nem mint érsek ítel. Hogy nem az egyház és egyházi személyek üldözéséről van szó és nem azért vonják felelősségre, mert magasrangú katolikus pap, hanem éppen azért, mert megtagadta a kánonjogi szabályokat, meghazudtolta az egyházi tanításokat és népelénekes cselekedeteivel ellenségévé vált saját hívőinek is.

Az egyszerű ember számára maga Sztepinác Alojzije szolgáltatta a bizonyítékok egész tömegét. Meglepő volt, milyen hirtelenséggel táruult fel teljes mélységében és szélességében az a szakadék, amelyet Sztepinác Alojzije támasztott önmaga és az alsóbb papság között népelénekes magatartásával. Az alsóbb papságnak az a része, amely valóban a néphez tartozik, több mint egy évtizede érezte ezt a szakadékot, amely a népfelzabardító mozgalom idején még mélyebbé vált. Ez az alsóbb papság, amely együtt él a falvakon a néppel, együtt gondolkodik vele és hozzá tartozik, látta, hogy a nép más irányba halad, mint amerre Sztepinác akarja terelni. Látta, hogy a nép mást akar, mint amit a főpapság igyekszik ráerőszakolni.

Amikor tehát előbukkantak azok az okmányok, amelyek Sztepinácnak az usztasa mennyországban — ő nevezte így egyik 1941-ben kiadott pásztorlevelében — vállalt szerepét tárták fel, amikor elhangzott Liszák, Sálics és a többiek vallomása, amikor a közvádoló egy heti vizsgálat után betértesztette a bíróság elé könyvtárakra menő súlyos bizonyítékait, az alsóbb papság és a nép egyaránt megérezte, megértette és elfogadta, hogy nem az érsek, nem az egyház és nem a papság képviselője került a vádlottak padjára, hanem Sztepinác Alojzije aki:

még a jugoszláv fegyverletétel előtt megteremtette kapcsolatait Pavelics Antunnal és Kvaternik Szilávkóval, az usztasa ország vezetőivel, összeköttetésbe lépett a megszálló német és olasz hatóságokkal, főpapi befolyásával, egyházi kiáltványok és pástorlevelek kiadásával — minden erejével — támogatta az usztasa ország megszervezését, igyekezett elhárítani minden elenállást és ezzel lehetővé tette a külföldről behozott maroknyi usztasacsoportnak, hogy megszervezze birodalmát;

a megszállás négy éve alatt teljes erkölcsi támogatást nyújtott az usztasáknak, megáldotta fegyvereiket, nyilatkozataival további vérengzésekre buzdította őket, soha egyetlen szóval sem igyekezett felhúszni befolyását a tömegmészárlások megakadályozására. Az alsóbb papságot is arra ösztökélte, hogy a legmesszebbmenően támogassa az usztasállamot;

tábori püspöki rangban, az NDH elismerése hiányában, cím nélkül, elvállalta a tábori püspöki munkakört, élére állt az usztasa egységek mellett működő »lelki gondozók«, tábori papok karának és irányította őket abban, hogy a tömegmészárlásokat elősegítsék, az egyházi feloldozást a legelvetemültebb gonosztevőknek is megadják és esetleg maguk is résztvegyenek a mészárlásokban;

tudomásul vette, támogatta és elősegítette a szerb ség kényszer-átkezesztését a katolikus vallásra, türte, hogy a megkeresztelést megtagadókkal szemben a legborzalmasabb kegyetlenkedéseket alkalmazzák. Rómába nagy diadallal jelentette, hogy a »hit terjesztése sikeresen halad előre és a keresztesháború eredményeképpen 240.000 ember áttért a katolikus vallásra«, türte, sőt a bűnök alóli feloldozás megadásával elősegítette az ehurcolásokat, a jaszenovói tábor embertelen kegyetlenségeit;

diplomáciai úton és a Vatikán befolyását igénybevéve mindenképpen meg akarta menteni az usztasa államot és amikor az már összeomlás előtt állott, közbelépett, hogy a Vatikánt nyerje meg közvetítésül a szövetségesek felé Pavelics államának fenntartásához;

szövetkezett Mihailovics Drázsával, Macsek Vlatkóval és Pavelics Antunnal, akik között a közvetítő szerepét játszotta, hogy a népfelszabadító mozgalom diadalmas előnyomulásának feltartóztatását megszervezze;

az egész idő alatt arra buzdította papsága útján az usztasa hóhérok századait, harcoljanak a végsőkig a népi mozgalom, a népfelszabadító seregek ellen és ennek sikere reményében a legszorosabb együttműködésben állott a német és olasz megszállókkal, akiket minden tekintetben kiszolgált;

az összeomlás pillanatában, mint Macsek és Pavelics bizalmi embere, neki kellett volna átvennie az ideiglenes hatalmat;

logtalan anyagi előnyök gyűjtésére fosztogatta a pravoszláv népet és kolostorokat, elvételte a pravoszláv templomokat és egyházi vagyonokat, saját birtokát ezekből a va-

gyonokból a leggazdagabban felszerelte, ennek ellenére amikor éhezõ partizángyerekek ellátásáról volt szó, megtöltötte még azt is, hogy a Zágreb lakosságától a gyermekek részére összegyűjtött élelemből és pénzből bármit is juttassanak az éhezőknek:

szervezte és irányította a Karitás néven hírhedtté vált intézményt, amely jótékony mozgalmak címén hatalmas összegeket harácsoltt össze, hogy vezetőségi tagjait anyagilag támogassa, ugyanakkor a vezetőség olyan erkölcstelen életmódot folytatott, hogy a vezetőségben álló apácák és papok érseki tilalom ellenére elhagyták az intézményt:

irányította és uszításra használta fel az egyházi sajtót, amely közvetlen felügyelete és vezetése alatt állott.

Ezek csupán a háborús bűnei, amelyek közül soknak a kezdete viszonyúlik a háború előtti időszakra. Sztepinác azonban nem elégedett meg ezzel. Pásztorleveleket bocsátott ki, nem annyira a belföldi hívők számára, akik jól tudták, hogy azok hazugságokat tartalmaznak, hanem a külföldi reakció félrevezető tájékoztatására. Pásztorleveleiben a leg súlyosabb rágalomokkal illette a népuralmat, a néphatóságokat és olyan hangulatot terjesztett az alsóbb papság körében, mintha a népuralom csak ideiglenes volna, amelyet a külföldi beavatkozás és az usztása birodalom visszaállítása követ. Ezzel elérte azt hogy sokan a jóhiszemű papok és hívők közül nem merték eredeti szándékukat követni és a néphatóságokat támogatni, hanem visszahúzódva, passzív magatartást tanúsítottak, sőt esetleg cselszövésekre is vállalkoztak. Ezzel áll szoros összefüggésben a földalatti krizsármozgalom szervezkedése. Ennek tagjai külföldről érkeztek az országba, különböző külföldi usztása gyűjtőtáborokból. Első útjuk mindenkor az érseki palotába vezetett, amely élénk levélbeli összeköttetésben állott Macsekkel és az usztása táborokkal. A papok, kolostrok rejtgették az usztasákat, papok, szerzetesek és apácák vállalkoztak arra hogy az erdőbe húzódo krizsár-csoportcskák ellátását biztosítják, ugyanezek közvetítették a parancsokat az érseki palotából és a jelentéseket az érseki palotába, ahonnan azok — nyilván — külföldre jutottak. Sem a szervezést, sem a külföldre küldött jelentéseket Sális érseki titkár nem vállalhatta és végezhette, még kevésbé azt, hogy Simecski az érseki palota kápolnájában áldjameg a krizsár-zászlót. Sális erről azt vallja, hogy jelentette az érseknek, aki helyeselte azt. Ezen a ponton kerül egymással szembe az érsek és titkára és ezen a ponton bukik meg az a gyanús, sőt már nem is gyanús megállapítás, hogy nem Sztepinác, hanem titkára állott a földalatti mozgalom középpontjában.

★

Ha az ember végigvezeti Sztepinác egész vonalát, a bizonyítékokon felül ésszerű az a következtetés, hogy Sztepinác volt a központi személy. A világháborúban dobrovoljac volt, a háború után Sándor király támogatásával kerül a jezsuita vezetés alatt álló Germánus-papneveldebe, ahová csak a főpapoknak szánt, kiemelkedő képességű papok jutnak. Habár Sztepinácot képességei nem emelték ki olyan különösen, a Vatikán-jónak látta a pravoszlav Sándor király emberét felhasználni és Bauer akkori zágrebi érsek mellé helynöknek kinevezni, mert azt remélte, hogy személyén keresztül kieszközli a konkordátumot. Ahogyan dr. Macsek Vlatko közvetlen környezete a sovinszta gyűlölködés horvát nemzeti államát akarta megszervezni — Mussolini és Hitler példái nyomán — Sztepinác is ezt az irányzatot képviselte

és ezzel, kilépve egyházi feladatainak köréből, a napi politikába avatkozott. A konkordátumot megkötötték, de törvénybeiktatása elbukott a pravoszláv egyház és a népi tömegek ellenállásán.

Amint a háború kitört, a fegyverszüneti szerződést még alá sem írták, már sietett a németek által ideszállított Kvaternikhez és Pavelicshoz, majd kiadta pásztorlevelét, amelyben azt állította: *»Végre bekövetkezett, amiről a horvát nép évszázadok óta álmodott. Az usztasa ország a földi menyország.«* Az egész idő alatt a legszorosabban együttműködött az usztasa vezetőséggel, sőt ő volt az, akinek a személyében annyira megbíztak, hogy az összeomláskor át kellett volna vennie a hatalmat. Nyomban a felszabadulás után megkezdte aknamunkáját a fiatal népi állam ellen és szövetségelt a külföldre menekült népellenes vezérekkel, pásztorleveket adott ki, amelyekkel a népuralom ellen lázított és végül mindaz, ami a földalatti mozgalomban a népuralom ellen megindult, az érseki palotában szerveződött.

Ha mindezeket a mozzanatokat egymás mellé állítjuk, nem maradhat fent kétség affelől, hogy Sztepinác volt a népellenes terrorakciók központi személyisége és nem Sális a titkára.

Sztepinác Alojzije a tárgyaláson eléggé különösen viselkedett. Külső látszattal igyekezett megőrizni. Arra az álláspontra helyezkedett, hogy személyében az egyház ül a vádlottak padján és a legsúlyosabb bizonyítékokkal szemben is azt hangsúlyozta, hogy a lelkiismerete tiszta. Ez a nagymosásban se tisztára mosható lelkiismeret egészen különös. Bűnök, hétszáz ezer ember halálrakínzására adott bűnbocsánat, a népakarattal szemben szervezett terrorcselekedetek ellenére is tiszta maradt, habár a többi vádiottak mind azt mondják, hogy Sztepinác bűnbocsánata és buzdításai nélkül sohasem vemedtek volna a borzalmas bűntényekre. Liszák is tisztának érzi lelkiismeretét — mint az elnök kérdésére kijelentette — pedig ő volt a főnöke annak a rendőrségnek, amely az embereket Jaszenovára hurcolta és ott naponta ezrével lemészárolta. Ez a lelkiismeret azt mutatja, hogy Sztepinác egyáltalán *nem méltó arra a fogadalomra, amit a pap jelent a hívők szemében.* Biznyítja, hogy Sztepinác a nép ellen törve *megtagadta az egyházi szabályokat, megtagadta a szeretet, jószág és testvériség hirdetését,* ami papi kötelessége és ami talán a legkevesebb, amit egy főpaptól elvárhatnak. A tárgyaláson tanúsított magatartása is, azt mutatta, hogy egyáltalán nem áll hivatása magaslatán és egyáltalán nem egyházi, hanem politikai szempontból cselekedett. Azt állította, hogy elvi okokból nem kíván védekezni. Minden kérdésre azt felelte, nem kíván válaszolni, de záróbeszédében majd rávilágít a kérdésekre. Amikor azonban sarokbaszorították, akkor nagyon is védekezett, még hozzá úgy, ahogyan közönséges bűnözők szoktak: minden felelősséget igyekezett másra hárítani. Első, 1941-es pásztorlevelét az együttműködés érdekében azért adta ki, mert Macsek, akit ő a horvát nép vezérének tart, hasonló szellemű politikai kiáltványt adott ki, ezért tehető Macsek felelős. Tagadja azt, hogy felelős a bűnöző papok bűneiért; mindenki feleljen a maga bűneiért — jelenti ki akkor, amikor az alsóbb papok sorban hivatkoznak pásztorlevelére és egyházi utasítására, amely bűnre buzdította őket. Azt állítja, egyáltalán nem tudott arról, hogy a tömeges megkeresztelések kényszerkörülmények között történtek. *»Mindenkinek alkalma volt józanul megfontolni és szabad akaratából határozni. át akar-e térni a katolikus vallásra«* — mondja cini-

kusan akkor, amikor a Vatikán is kétségbevonta, hogy azok a likai és szlavóniai parasztok, akik tizenhárom évszázadon keresztül minden török kényszer, minden egyházi üldözés és türelmetlenség, minden külső erőszak ellenére megtartották pravoszláv vallásukat, most egyszerre »józan megfontolás és szabad elhatározás« alapján át akarnak térni a katolikus vallásra. Tagadja azt is, hogy a kolostorokat fosztogatta, habár elismeri az aláírását olyan okmányokon, amelyekben Pavelicstől kérte pravoszláv kolostorok átadását »az egyház anyagi javának« érdekében.

Záróbeszédében arra az álláspontra helyezkedett, hogy itt elvi harc folyik az egyház és az állam között. De mindjárt védekezett is és azt állította, hogy a harc eszközeiben sohasem szegte meg a kánonjogi szabályokat. Szerinte a harc nem az evett nagybirtokok miatt folyik, hanem azért, hogy az egyház érdekeit és jogait lelki téren megvédelmezze. Hivatkozik az iskolai hitoktatás kérdésére. Azt nem veszi tudomásul, hogy a hitoktatásra 230 ezer katolikus gyermek jelentkezett, ami kétségtelenül azt jelenti, hogy nem volt velük szemben semmiféle megfélemlítés. Valóban támadtak nehézségek az iskolai hitoktatás körül, de nem a néphatóságok, hanem az egyház részéről. Mindaddig, amíg a papság nem veszi tudomásul, hogy az egyház és az állam különvált, amíg nem fogja fel hogy a hittanórák nem lehetnek politikai félrenevelő tanfolyamok előadásai, addig nehézségek lesznek a hitoktatás körül. Azokat a hittanórákat azonban, amelyeken az egyház tanításait adják elő, amelyek megmaradnak a vallási keretekben, senki sem zavarja és akadályozza, mert hiszen a jugoszláv demokrácia egyik alaptétele a szabadság, köztük a vallásszabadság is.

Sztepinác elvi harcnak nyilvánította pásztorlevelét és egyházüldözésnek tartotta azokat az ítéleteket, amelyekben papokat vontak felelősségre, továbbá a saját bűnperét is. Amikor azonban az elnök felszólította, mondjon egyetlen olyan esetet, amikor igazságtalanul ítélték el papokat, Sztepinác néma maradt. Az elítélt papok usztasák voltak, akik levetették papi köntösüket, tisztí egyenruhát öltöttek és élére álltak a szerbség, zsidóság és cigányok nagy tömegeit borzalmas kegyetlenséggel lemészárló usztasa pribékeknek. Közülük csak azokat ítélték el akik ellen kétségtelen bizonyítékok merültek fel, hogy elhagyták papi hivatásukat és a hóhérpályára léptek, akár szavakkal, akár tettekkel. Eppen Sztepinác kötelessége lett volna, hogy ezeket a papi hivatásukról megfélemedezett papokat üldözze és átadja a hatóságoknak, az egyház átkával megbélyegezze és a hívők előtt kipelengérezze, mint az egyház tanainak megtagadóit. Sztepinác azonban egyetértett ezekkel a hóhérokkal, akik pravoszláv templomokba mentek, hogy saját kezükkel öljék a másvallásúakat akik a jaszenovói táborba jártak, hogy nőket, gyermekeket, aggastyánokat mészároljanak le. Ő maga élt vissza az egyház hatalmával, ő tagadta meg az egyház elveit amikor ezeknek a gonosztevőknek bűnbocsánatot adott.

Sztepinác tehát nem mint pap, nem mint érsek és legkevesebbé mint az egyház képviselője került a vádlottak padjára. Nem elvi szempontokból állította a bíróság az államhatalom erejével, hanem közönséges politikai bűnözőként vonja felelősségre maga a nép. Az egyházat senki sem üldözi és a papságot, mint testületet éppen olyan olyan kevéssé. De ha bűnről van szó, akkor felelnie kell annak is — természetesen saját személyében — aki a legmagasabb papi méltóságot tölti be, mert Jugoszláviában a törvény előtt mindenki egyenlő és senki sem bujhat ki érseki köntösével sem a felelősség alól. A katolikus egyházi vezetős-

ben ma sok olyasmi van, ami ellenkezik a demokrácia szellemével. Ugyanaz a Vatikán, amely sohasem kelt védelmére a gyűjtőtáborok tömegmészárlásainak, most megmenteni igyekszik a tömegek hóhérait. Ugyanaz a Vatikán, amely megáldotta a szovjet ellen induló olasz és spanyol seregeket, ma folytatja a fasizmus támogatását. Minden erejével a fasizmus feltámasztására törekszik és erre elsősorban egyházi befolyását használja fel. Érthető, ha azok a demokráciák, amelyek millió emberéletet áldoztak a fasizmus legyőzésért, amelyek fel akarták szabadítani a legnagyobb áldozatok árán is az emberiséget a fasiszta erőszak és elnyomás alól, helytelenítik a Vatikánnak ezt a magatartását. Jugoszlávia, mint a demokráciák élharcosainak egyike, szintén ellenzi ezt a vatikáni politikát, amely nyíltan is szembefordul a népakarral, de az egyházat magát nem teszi felelőssé a helytelen politikáért.

Az alsóbb papság nyilatkozatai legjobban mutatják, milyen mély szakadék tátong a nép mellett álló alsóbb papság és a saját politikai eszméit a népre erőszakolni akaró főpapság között. Ezek az egyszerű falusi papok hangoztatják, hogy a nép bűnösnek tartja Sztepinác Alojziet a maga személyében és megbüntetését kívánja nemesak azért, amit a nép ellen, hanem azért is, amit az egyház és az egyházi tanok ellen vétett.

A zágrebi legfelsőbb bíróság, amely Sztepinácot felelősségre vonta, a nép nevében ítélkezett és ítélete Sztepinác Alojzije bűnös személyének szólt, akit ki kell küszöbölni abból a társadalomból, amelyben a nép uralkodik és amelyben Sztepinác gyűlölködő, népellenes mesterkedéseinek nem szabad többé megzavarnia az egységet és testvériséget.

A SOVINIZMUSRÓL

Irta: Gamsz András

Úton-útfélen beszélnek a fasizmusról. Kevés olyan szó van, amelyet olyan sűrűn használnak ma, mint azt a szót, hogy fasizmus. És mégis még nagyon sokan nincsenek tisztában azzal, hogy mit jelent ez a szó.

Azt tudjuk és az közismert is, hogy a fasizmus a nagytőke diktatúrája. Mikor a kapitalizmus utolsó korszakában, a gazdasági és társadalmi válság olyan fokra jut, hogy a nagytőke veszélyeztetve érzi helyzetét, bevezeti a legkövetkezetesebb politikai diktatúrát és terrort. A nagytőke, hogy tömeget szerezzen magának, hamis, hazug hírveréssel igyekszik megszerezni magának azokat a néprétegeket, amelyek elégedetlenek társadalmi helyzetükkel, de amely helyzetbe őket maga a nagytőke sodorta, így különösen a kispolgárságot. A múlt példám azonban láttuk, hogy a fasizmusnak sikerült megszerezni sokszor a lezüllött szegény néprétegek, az elcsüggedt munkanélküliek és egyéb lecsúszott, tönkrement sorsok képviselőit is. Emlékezzünk például arra, hogy Franko leg híbb katonái a spanyol polgárháborúban a spanyol idegenlégió tagjai voltak, amelyek az orosz felhőrgárdista emigránsokon kívül a világ nemzetközi kinasztítottjaiból tevődtek össze. Pavelics legvérengzőbb usztasái nagyrészt a legnyomorúságosabb, legfelvilágosulatlanabb, legelnyomottabb boszniai muzulmán parasztokból alakultak, akiknek társadalmi helyzetüknél fogva legkevésbé volt érdekük a fasizmus, stb.

Azonban, ha meg is tudjuk szavakkal határozni mi a fasizmus, még

nem ismerjük mégsem a fasizmus lényegét. Tisztázni kell egy pár dolgot, hogy közelebb jussunk a fasizmus lényegének megértéséhez. Annál is inkább, mert a fasizmus ellen még mindig áll a harc, a fasizmust egyelőre csak megverték, de véglegesen nem győzték le, mert még mindig fennállnak azok a társadalmi erők, amelyekre a fasizmus támaszkodik.

Természetesen egy ilyen rövid cikkben nem tudjuk kimeríteni a fasizmus összes lényeges jellemvonásait, csak példaképpen veszünk egy párat.

1. A fasizmus egy bomlófélben levő társadalmi osztály: a tőkésosztály diktatúrája. Mint ahogy ezt a történelem folyamán láttuk, például az ókorban a rabszolgatartók osztályánál, a reformáció alatt, a francia forradalom előtt pedig a feudális, nemesi osztálynál, a bomlófélben levő, a történelmi fejlődés által pusztulásra ítélt osztályok mindig a legsötétebb, legzabolátanabb erőket váltja ki a társadalomban. Minden társadalomban, különösen a múlt társadalmi rendszereiben léteztek és léteznek sötét, beteglekkü szadista hajlamú emberek. Az egészséges, haladó társadalom azonban igyekszik az ilyen embereket háttérbe szorítani és nem ad módot arra, hogy ezek a hajlamok kifejezésre jussanak. A fasizmus azonban kifejezésre juttatta mindezeket az elnyomott szadisztikus hajlamokat. A nagytőke érzi, milyen veszélyben van és a haladás erőit nem tudja megcáfolni sem elméletileg, sem gyakorlatilag. Azért folyamodik súlyos, sötét terrorhoz, hogy uralmát fentartsa. Ezért teremtette ki a fasizmus a különböző, raffinált kínzásokat, tömegmészárlásokat, koncentrációs táborokat. Jaszenovácot, Auschwitzet, Be'lsent, Katinit, a krematóriumokat stb. A fasizmus kifejezetten terjeszti a vérengzésre való hajlamot, védtelen emberek, gyerekek és aggastyánok kínzását és lemészárlását, a leggyávább, tömeges megtorlásokat mint hőstettet állítja be a tömegek előtt. Tudvalevő, hogy a német hitlerista ifjúságot már a gyerekkortól kezdve vérengzésre, lelkiismeretlenségre nevelték.

2. A fasizmus, éppen azért, mert egy pusztulásra ítélt osztály világnézete, tele van miszticizmussal, rejtelmekkel, megérthetetlenekkel. A tőkés társadalom végső, harmadik, imperialista korszakában tele van elmentmondásokkal és nem tudja valószerű, tiszta alapon megmagyarázni azokat a kedvezőtlen jelenségeket, amelyeket a gazdasági és az azzal járó egyéb válságok kiváltak. Hiszen a fasizmusnak éppen az a célja, hogy lehetetlenné tegye azokat a társadalmi erőket, amelyek a tőkésrendszer helyett olyan társadalmi rendszert akarnak megvalósítani, ahol megszűnik a válság, nyomor, munkanélküliség, kizsákmányolás, de egyúttal a tőkésrendszer élődíjei is. A tőkés társadalom válsággaltelt valósága éppen a haladószellemű erők világnézetét igazolja. Természetes tehát, hogy a fasizmus világnézete elítéli az ésszerűt, a valószerűt, a valóságot és a valóságmögöttiben, a rejtelmesben, az érthetetlenben keres menedéket. Ez szintén törvényszerű jelenség a történelemben. Tudjuk például, hogy a múlt század elején, amikor a tőkésrendszer, illetve a polgárság még haladó volt, a pusztulásra ítélt feudális osztály szintén a rejtelmesbe, a vallásba, a középkori miszticizmusba, a romantizmusba, egy ábrándszerű, soha nem létezett és nem létező idealizált középkorba menekült vissza. Ugyanez az eset a fasizmussal is. Például a fasizmus legkövetkezetesebb, legsötétebb formája, a német fasizmus, nem csak az emberek legalacsonyabb, szadisztikus ösztöneire épített, hogy megvetette az értelmet és ésszerűt, hanem egész elméleténél alapigondolása, a fajelmélet szintén csak egy rejtelmes feltevés volt (illetve

még most is az, mert még a német fasizmus is él), amely nélkülöz minden tudományos alapot. A német faj, a német vér, az északi fajtípus, az ősi faji erény, nemcsak a tudomány, hanem a hétköznapi valóság, a mindennapi élettapasztalat előtt nem bizonyul másnak üres, levegőszerű szólamnál. És ez volt a fasizmus alaptétele.

3. Ezzel azután szorosan összefügg a sovinizmus is, amely szintén tisztá fasiszta jelenség. Amilyen normális és természetes jelenség, hogy az ember vallja nemzeti hovatartozóságát, mert hogy az ember bizonyos nemzethez tartozik, éppen olyan normális jelenség, mint az, hogy beszél és gondolkodik, — éppen olyan beteges és káros jelenség a sovinizmus. A sovinizmus természetesen szintén nem új jelenség, habár azelőtt a történelemben, a nemzetek, illetve népek különféle alakulása folytán más formában és más álarccal jelentkezett. Azonban közismert jelenség a történelemben, hogy az egyes népek és nemzetek pusztulásra ítélt osztályai a vigasztalan jelennel szemben a »dicső« multra hivatkoznak. Pedig az a »dicső mult« az eddigi történelemben soha nem volt az egész népnek dicső, mindig csak a nép egyes rétegeinek. Így például már a római történelemben, a császárság korszakában, amikor a rabszolgatartó Róma állandó társadalmi forradalom közepette élt, Vespasianus római császár 1.500 nemesi családot telepített le a vidékről Rómába, hogy felfrissítse a »római ősi erényt«, de közismert, hogy ez semmit sem segített, mert Róma, a rabszolgatartó Róma, mégis elpusztult.

Mit jelent a sovinizmus? A sovinizmus saját népi tulajdonságaink túlbecsülése más népek rovására. A fasizmus korszakában ez a beteg elmélet az »uralkodó faj« (»herrenvölk«), a »kiválasztott nép«, az »uralkodásra hivatott nép« elméletévé fajul. Tudjuk, hogy a fasizmusban az uralmon levő tökésoztály nem csak más népeket kell hogy leigázzon, hanem még a saját népét is leigázza. Elméleti alapot erre a sovinizmus ad. A sovinizsta az embereket nem az szerint értékeli, hogy valóban milyen az egyes ember, hogy becsületes-e, szorgalmas-e, tehetséges-e stb., hanem különféle előre meghatározott előítéletek szerint. Azokat a mit sem mondó kategóriákat, hogy »árja«, »északi«, »fajmagyar«, »öskeresztény« stb. mind a fasizmusnak köszönhetjük.

A sovinizmus, mint a fasizmus csökevénye, még mindig létezik. Ez nálunk annál veszedelmesebb, mert mi olyan vidéken élünk, ahol több kisebb nép él egymás mellett. A Dunamedencében sokkal hosszabb ideig tartotta magát a feudáliszmus, mint Nyugateurópában, s míg Angliában például, amely nemcsak népileg, hanem nyelvileg is (Wels-ben még mindig létezik egy kelta tájszólás) egészen tarka volt, — a kapitalizmus már 400 év előtt megoldotta a nemzeti kérdést (kivéve Irországot), nálunk, a Dunamedencében és a Balkánon ezt csak a szocializmus képes megoldani. Ki is használta és most is szeretné kihasználni a nyugati imperializmus (már aszerint, hogy azt az adott történelmi pillanatban melyik államok képviselik) ezt a nemzetiségi tarkaságot. A német-osztrák imperializmus például ezzel akarta, még pedig sikerrel, már 1848-ban megtorpedózni a tömegek forradalmát, amely nemcsak nemzeti, hanem elsősorban társadalmi volt. A kiegyezéses Magyarország uralkodó osztályai szintén mesterségesen szították és mindenféle hazug elmélettel táplálták a nemzetiségek közötti türelmetlenséget. Különösen azonban az utolsó évtizedek hagytak súlyos nyomokat ebből a szempontból. Hiszen a fasizmusnak a népek közötti gyűlölet állandó fentartása és szítása egyik legerősebb ütőkártyája. Tudjuk például, hogy a régi félfaszta Jugoszláviában elég volt pusztán csak az a tény, hogy

valaki bizonyos körökhöz tartozzon, tekintet nélkül becsületességére, szorgalmára, tudására és egyéb személyi tulajdonságaira, hogy vezetőhelyekre kerüljön. A fasiszta magyar éra alatt, ahol a lakosság egyes rétegeinek a rablását és a pusztítását egyszerűen megengedték, sokszor még a formális törvények szerint is az volt a döntő, hogy »fajmagyar«-e vagy »őskeresztény«-e valaki, tekintet nélkül személyi tulajdonságaira, hogy felelősségteljes és persze hasznothozó állásba jusson. Ezt a tradíciót akarja a reakció ismét nálunk felébreszteni, hogy folytathassa piszkos, rabló üzelmeit.

Ezért új rendszerünk, amely aszerint osztályozza az embereket, hogy mit tudnak, mennyire becsületesek és mennyire dolgoznak a népért, tekintet nélkül a nemzetiségre és vallásra, tekintet nélkül arra, hogy voltak-e »Szolun«-nál vagy pedig »ősárják« vagy »tősgyökeres turániak«-e, ki kell írtani a sovinizmust, akár milyen leplezett jelszavakkal jelentkezik újból és újból. Mert tudnunk kell, hogy aki a sovinizmus ellen harcol, az a fasiszmus melegágyát távolítja el.

GÁL LÁSZLÓ:

A ROHAMMUNKÁS DICSÉRETE

Akinek lába rongyban már dagadt,
s ki lakkban soha nem járt azelőtt:
az símgató, bo'dog, nagy örömmel
mest felveszi az első, új cipőt.
Nézi és szinte belekőnyezik,
nézi és lépni nem mer benne lába...
Mest más az aszfalt, más a gránitkocka,
s magas kedvvel mintha maga fölött járna: —
a munkára gondol s a rohammunkásra.

Ki vert már hideg, s nem volt egy ruhája,
és utálta már az asszony rongyait;
a fia té'én nem járt iskolába,
s utcáról verte haza lányait...
Ki belefúladt kenyérbe és babba,
s kinek az ökle már baltára szorult;
ki belefáradt úrba és papokba,
s ki betek alatt nem tört és nem javult:
csodálkozik és sír a kis tükörre, —
kőhécsel, krégek és nagyot köszönne...

Ki kaparta a földet két tenyérrrel,
s fülébe mest cirmos-tractor dorombol, —
s ha ráigézik ostobák a multat,
derűsen írdul messzi a bolondtól...
Ki hídon jár már a romek fölött
s a szemében holnap sugara ragyog;
ki le'kében a felhők fölött száll már,
hol rácsillognak tüzes csillagok:
ki börtönmélyből emberré vált mára —
gyárat, munkást és a rohammunkást
fölémeli lelke oltárára.

NOVELLAPÁLYÁZATUNK EREDMÉNYE

Amikor négy hónappal ezelőtt meghirdettük a HID novellapályázatát, célunkat a következőkben jelöltük meg: „Folyóiratunk célja a magyar betű útján a népi demokrácia fejlesztése, erősítése, a testvériség és egység szellemének kiépítése újjáépítésünk nagy korszakában. Minden írás: cikk, tanulmány, novella, vers vagy kritika ezt a célt szolgálja s ezzel a vállalkozással közvetlenül vagy közvetve igyekszik új olvasótábort, új szellemi frontot teremteni magának dolgozóink beláthatatlan tömegeiből.

Új szellemi front, a dolgozók szellemi frontjának kiépítése elsőrendű feladatunk: a már meglévő, velünk együttthaladó erők mozgósításával egyidejűleg fiatal, ismeretlen tehetségeket is keresünk, hogy a HID hasábjain keresztül fölmutassuk a népnek.

A pályázati fölhívás nem maradt visszhangtalan. Meg kell mondanunk, az érdeklődés nagyobb volt, mint amilyeure számítottunk. Régi és új tehetségek jelentkeztek, akikben a mának nagy eseményei, mondanivalói élményt jelentenek, hisznek a fejlődésben s így, amikor tollhoz nyúltak, egyrésztük valóban nehéz feladatra vállalkozott. Az írások legnagyobb része korunkban él: az elmúlt hat-nyolc esztendő vagy egy egész emberöltő élményagát igyekeztek földolgozni. A fölszabadulás és az újjáépítés korszakalkotó eseményei nem futottak el nyomtalanul: a tanító és nevelő erejük visszatükröződik a pályamunkákban őszinte hangon, ha formailag nem is mindig meggyőző erővel. Mindenekelőtt ez az, ami a kiírt pályázat során értékként jelentkezett.

A bírálóbizottsághoz harmincnégy pályamű érkezett be; ilyen nagy és komoly érdeklődésre a vajdasági magyar irodalom történetében nem igen emlékezünk. Ez immár a második esztendőben igazolja, hogy a mult szellemi gátjai majd mind leomlottak és szabad út nyílt a jövőépítés felé. És terebélyesedik a káder. A novellákat régi és új tollforgatók írták: a népi kultúra haladószellemű művesei és új, fiatal erők: az új nemzedék most bontakozó tehetségei.

A harmincnégy kézirat között itt-ott iskolai dolgozatokkal, kezdetleges írásokkal, szárnypróbálgatásokkal és féremunkákkal is találkozottunk; voltak közöttük néhányan olyanok is, akik a „teguap” mondanivalóit dolgozták föl. Ezek a kevesek inkább régi stílusban a régi olvasóhoz szólnak s csaknem megfélekednek a máról. De van a kéziratok között munkásírás is, a forma nehézségeivel küszködő dolgozó, akikben a mondanivaló megért ugyan, de még nem tudja megfelelő módon kifejezni, az olvasó elé vinni gondolatait. Ezek az írók, ha a jelen esetben nem is juthattak be a pályadíjnyertesek közé s ha munkájukkal nem is tudták elérni a közölhető kéziratok színvonalát, mégis igaz értéket jelentenek és a HID számontartja őket. Pályamunkáik sem vesznek el nyomtalanul, — ahogy az idő engedi megfelelő átdolgozásban akár a HID, akár a 7 NAP hasábjain megjelennek majd.

A bírálóbizottság tagjai — Brindza Károly, Gál László, Dr. Hok Rezső, Kek Zsigmond és Sulhof József — a fenti szempontok figyelembevételével nem a legszigorúbb mértéket alkalmazták akkor, amikor a beérkezett anyag áttanulmányozása után úgy döntöttek, hogy a pályázatban kiírt összegre nem három, hanem négy novellát jelölnek meg. A bírálat szerint az első díj mértékét nem érte el egyik pályamű sem: tartalmilag és formailag nem adott tökéletest. Ezért a második díjat három pályamű írója kapja, a har-

madik díjat pedig az értékelési sorrendben következő novella beküldője nyerte el.

A második díjat — 1000—1000 dinárt — kapták:

Muzsik Lajos debelyácsi szövetkezeti alkalmazott „*Mesgyekarók*” című novellájáért. Jólmegírt, valóságos történet a földmunkásság életéről. A téma beállítása és földolgozása írói tehetséggel, Kisebb, írástechnikai fogyatékoságaitól eltekintve, igazi novella.

Pap József szubotikai nyolcadikos gimnazista „*Fény a körben*” c. novellájáért. Fiatal tollforgató, jó megfigyelő, érdeme, hogy volt bátorsága az öreg magyarban meglátni a haladó szellemet s annak fiában a megmételyezettet. Ugy formában, mint tartalomban kerek írás kissé patétikus befejezéssel.

Szekeres János debelyácsi lakos novellája: „*Az igazi aratás*” Drámai erővel megírt pályamű, sok szép eredeti hasonlattal. Nyelvezete még sok kívánnivalót hagy maga után.

A harmadik díjat — 500 dinárt — kapta:

„*Konkoly*” jellegével kanizsai lakos „*Egy darab élet*” című pályaműve. Nem zajos, inkább egyszerű írás, de mégis gondolkozásra késztet és nevel. Egyes részleteiben drámai elevenség mutatkozik meg.

A pályadíjat nyert novellákat a HID, a 7 NAP és a NEPNAPTAR közli le.

A fenti négy íráson kívül a bírálóbizottság több komoly és tehetségrevalló novellát talált a beküldött pályaművek között. A „*Kátyikon át*” című pályamunka nagy lélegzetű elbeszélés, inkább regényrészlet mély kifejezőerővel. „*Az első munkanap*” a breskói ifjúsági vasútvonalon íródott: írója fiatal, vasútépítő ifjú, akivel érdemes foglalkozni; „*A csoport*” kezdő tollából fakadt, ugyancsak a fiatalok harcát örökíti meg a nagy háborúban: „*A vörösök*” kissé közzált, de csodálatos leírása a szegény emberek szenvedésének, meglátásai tökéletesek, csak a formával küszköd; gyári munkás keze alól került ki a „*Nyári pihenő*” című novella, a maga egyszerűségében is megkapó írás.

A kilenc novella és a mindmegannyi kísérlet napról-napra éledő, erősödő irodalmi életünkről ad számot. A pályázattal a HID valóban jelentős lépést tett előre az új szellemi front képzése útján s hogy ezt a munkát is tökéletesen végezze be, jövő számában még visszatér a pályázat eredményeinek és tanulságainak ismertetésére.

Az új tehetségek pedig most indulnak el lapjaink hasábjain új olvasótáborunk nevelése, tanítása és gazdagítása felé.

MESGYEKARÓK

(Pályadíjnyertes novella)

Írta: Muzsik Lajos

Igen szegény gyerek volt Balog Andris. Ő volt édesapjának legidősebb fia az öt testvére közül. Azért mégis megnövekedett. Immár majdnem tizenkét esztendő volt. Életének komoly emlékei ez időtől kezdődtek. Eddig csak annyit jegyezett meg, hogy édesapja sokat panaszkodik:

»Hej, de sokat esznek ezek a gyerekek!«

Pedig Andriská úgy érezte, hogy nem igen van tele a gyomrocskájával, még a »legjava zsiros könyértől se«. Legrégibb tapasztalata az volt Balog Anriskának a világról, hogy ha az apja későn ballag haza, akkor igen tanácsos hallgatni, mert veszekedős a kedve. Többször megtörtént, mikor még csak ő számított nagyobbacsknának, hogy ilyenkor, ha édesapja később jött haza, igen gyorsan kihuzta kezeit a zsebéből, mikor valami nem kedvére valót szólott. No de ő azt érezte, tudta, hogy az édesapja őtet igen nagyon szereti, mert hogyha még is fenyegette, de igen ritkán ütötte meg. Bármilyen hirtelen kezű is volt, de ez legtöbbször csak fenyegetés maradt és nem lett belőle fenekelés, mint Gulyás Misiéknél, vagy pofozás, mint Kaszás Mátyáséknál, mint ahogy ezek a pajtásai mesélték.

Ilyen esetet is feljegyzett siheder fejével, ami sokszor eszébe jutott, mint hasznos tanítás. 1935 május hónapjában történt, mielőtt még végleg elhagyta volna az elemi iskola alaposan összefaragott padjait. Iskolából jöttek haza, amikor a verekedés kezdődött. Valahogy a »templomtériek« verekedtek az »ujjsoriakkal«. Nem nagyon érdekelte a verekedés, inkább csak nézte. A jobb »komáji« nem vettek benne részt. A »verekezők« igen-igen kiadáltak, a »templomtériek« is, meg az »ujjsoriak« is, hogy »Gyere mán segíteni!« meg ilyesmit is »Verjük a kákabélűeket!« másrészt meg »üssük a nyápicokat!«. Andris, akkoriban még nem gondolkozott a világsorjáról. Nem gondolkodott még azon, hogy miért kákabélűek a »templomtériek«, akik nem eszik a száraz kenyeret, sem azon, hogy miért nyápicok, miért fejletlenebbek az »ujjsoriak«. Gondolatai még messze jártak, az igazság keresésétől, csak annyit tudott, csak azt érezte, hogy ő még valahogy sem ezekhez, sem azokhoz nem tartozik. Mert a multkor is az ujjsori Süke Misivel verekedett, azelőtt meg Nagyvarga Jani gáncsolta el. Most is csendesen elfordult, hogy hazafelé ballagjon, mert nem igen szerette az édesapja szidását a késésért. Ekkor huppan a hátán egy táska. Megfordult. Valahogy úgy gondolta, hogy ez csak olyan »eltévedt lövegként« találta a hátát. De mikor meglátta...! Süke Misi vágott rá! csak ez kellett! A táska szinte repült le az oldaláról, a szíj már a levegőben ráhurkolódott, s nosza rajta... belevágott ő is a verekedésbe. Először csak Süke Misit kereste, de az még verekedett az »ujjsoriak« oldalán, így aztán ő a »templomtéri vitézek« csapatához csatlakozva püfölte a Süke Misi oldalán lévő »ujjsoriakat«... A verekedés még nagyon tartott, mikor a tanító bácsi megjelenésére hirtelen szétrebben a »harcos« csapat. Andrisunk is neki loholt s csak a szemesarkából látta, hogy az édesapja is tanúja volt az előbbi »hősködésnek«. Talán őtet is látta, ijedt fel benne a gondolat. Na majd csak száraz kenyeret ehét, vagy még azt sem, gondolta szomorúan. Közben »jobb ilyenkor nem üggen sietni haza«, meg aztán »valami jó kis harapnivaló se ártana« — gondolatlanul utolérte a »templomtérieket«, kiknek az ő közbelépése használt. Homályosan felrémlett, hogy Nagykovácsi Pista még nem ette meg a tizórai lekváros kenyerét. Hát utól is érte a Pista

gyereket, aztán elkezdte szorgalmasan dicsérni a lekváros kenyér reményében, hogy milyen igen jól verekedett. Pista gyereknek tetszett a dicséret. Mindjárt megajánlotta a »bótot«.

— Nézd, Andris, te mindig erre jössz haza, — mondta Pista, — oszt ha elkísérsz, akkor mindönnap megkapod a fele lekváros kenyérem. Ugy-e jó lösz?»

Andris haza gondolt. Az apai arc gondolatában megvillant, látta özszeráncolt szemöldökét, amint eltiltja az ebédétől, s hirtelen kezét nyújtott Nagykovácsi Pistának. Utána máris majszolta az egység ára féllekváros kenyerét. Közben még elmondtak egypár »titkot«. Így peccétték a barátságot, amikor Andrisnak az apja befordult a sarkon. Nem is nagyon nézte őket, csak úgy odaszólt Andrisnak:

»Gyere csak fiacskám!«

Itthon aztán, ez az amire nagyon emlékszik, igen nagyon elháspárgolta az édesapja.

»Te, ime majd felnőtty vagy, oszt buta, mintegy hatökör — magyarázta neki az apja csillapodtával — hát nem látod, hogy azok a Nagykovácsiék nyúznak éngömet? Hát nem tudod, hogy kik a te barátaid? Te is az ujsoriakhoz, tartozol. Te is csak napszámos fia vagy, azért, hogy tán egy kicsit beljebb lakunk. Azért a lekváros kenyérért én robotolok, te mamlasz!«

Ezt aztán megjegyezte! Megjegyezte, hogy az apja a gazdag Nagykovácsiéknál dolgozik, hogy azok nyúzzák, mert alig adnak éhbért. Megjegyezte, hogy a Nagykovácsiék Pistijének a mindennapi lekváros kenyerét az ő apja keresi. Azontúl aztán olyanokat is puffantott volna alkalomadtán a Pistikén, hogy menten egészben nyelte volna le a lekváros kenyereket.

Még bé sem fejezte a VI. osztályt, amikor újabb meglepetés érte Andriskát. Az apja újra elcsodálkozattatta. Egyik este, mikor az ifjabb testvérkéit az édesanyjuk fektette, akkor elkezdett az apja egyedül hozzá beszélni.

»Édes fíjam, te mán napról-napra nagyobb löszöl. Látod itthon még négy testvéred van. Én magam igen nehezen keresöm mög a mindennapi kenyéret. Néköd is dologhon köllene látnod. El köll mönnöd béresnek.«

Bizony elgondolkozott Andris, hogy most már nem lehet tovább az iskolába járni. Így volt már a negyedik osztályból a Mihályosi Pali, aztán Kis Miska, az ötödikből meg már valami hatan maradtak el béreskedni. Ime neki is ez lesz a sora! Így volt ez már ezer év óta, talán így lesz tovább is. Pedig de másképp lenne, ha tanulhatna! Hisz okosabb sok más gyereknél, Nagykovácsi Pistinél is. Pedig az tanulni fog, orvos lesz, ha igaz. A pislogó »petrolejom« lámpa fényénél, arról álmodozott, hogy hogyan is tanulhatna tovább. Csendesen lefeküdt. Egész éjszaka arról álmodozott, hogy ő iskolába készül, mert okos és ezután csak az okos gyerekek tanulhatnak, csak a legjobbak mehetnek a felső iskolába. Arról álmodozott Balog Andriská, hogy ingyen viszik a legjobb tanulókat az iskolába és a messzi, híréből ismert városokban, a nagy emeletes iskolákban csak hozzá hasonló jó tanulók vannak. Ő is ott van; felel s mert tud, megdicsérik. Bizony erre az álomra sokszor visszagondolt.

A napok multak az iskolában, volt úgyis már, hogy nem tudott felkelni Andriská, mert gyermek lelkével most kezdte megérteni, hogy az ő édesapja keresi a Nagykovácsiék Pistikájának a lekváros kenyerét és neki is dolgozni kell, mert nekik nincs földjük. Nagykovácsiéknak meg

van. Ha ilyen gondolatokkal volt tele a feje, akkor nem ment úgy a felelés mint régen, mert ez volt az első gondolata az életről, a gyerek lelkének első érintkezése az élettel, az első harca az igazságtalanság ellen. Eljött az év vége. Megtartották az évzáró ünnepséget. Elhangzottak a szokásos szavak, hogy »tanuljatok, olvassatok továbbra is, a könyvet ne hagyjátok, mert a tudás fegyver« és sok-sok minden mást is mondott a tanító bácsi, meg a pap, meg a községi előljáró. Őtet meg is dícsérték, hogy jól tanult, még könyvet is kapott. De a vizsga ünnepséget, az iskolától való búcsúzását elhomályosították az apja szavai. Édesapja este újra csak egyedül neki, egyedül vele beszélt. Andrisnak úgy tűnt föl, mintha maga a könyörtelen élet szólta volna hozzá:

— Fijam, én nagyon szerettelek volna odaadni Tompa Mihály bátyádkhoz, hogy ő nevelje beléd az eke, a kapálás meg a paraszti munkák fortéját. Szerettem volna! De Mihály bátyádat is megsujtotta az idei disznóvész, így nem mehetsz hozzá. Néztem számtalan helyet, de nem találtam. Végre ideizent Nagykovácsi, hogy adnálak-e hozzájuk bérösnek. Fijam, a föld a miénk, mi dolgozunk rajta, csak még úgy van, hogy azé, aki harácsolta, akinek a nevében áll valamilyen katasztrális könyvben. Hát, most a sors a Nagykovácsiéknak ad, én általam, de ne felejtod el, hogy ők tégöd a kezud munkájáért fizetnek. Az eszöd, a gondolatod a tiéd. Azért, hogy valamj időre bekötözöl a nagy házba, té mégis Balog Andris maradsz, a szögény Balog Andris. Hát így gondolkozzál!»

Ezután a beszéd után, Andris sokáig hallgatott, szerette volna megkérdezni az édesapját, miért van ez így. De látta az apja borús homlokát és a hallottakból igyekezett megérteni a világ forgását. Így felöltött az eszében az a katasztrális könyv felé csodabogar, amit bizonyára el kéne törölni, akkor minden föld azé vona, aki az ekét veti bele; aki kapálja, aki paraszti munkájának verejtékét csöpögteti rá. Az apjától nem is kérdezgetett semmit, csak a néma gondolatok rajzottak benne, sokáig még a lefekvés után is, míg csak el nem jött az álom.

Másnap a »tisztelendő plébános urat« kérdezte meg a hangos »dícsértesség« után, hogy vajjon miért kell neki a Nagykovácsiéknál béreskedni, mikor ő tanulni szeretne. Aztán meg »ha az Isten egyformának« teremtette az embereket, akkor miért is nincsen az ő apjának is annyi földje, mint a Nagykovácsiéknak. Hiszen az ő apja még talán jobban is dolgozik mint a kövér Nagykovácsi. A tisztelendő úr megmagyarázta, hogy ilyen »bűnös« gondolatokat hogyis forgathat a fejében, mikor éppen az Isten törvénye tett különbséget, hiszen kell lenni gazdagnak és szegénynek, akik a gazdagoknak dolgozhatnak, hogy azután a mennybe juthassanak. Viszont a gazdagok sok jót tesznek: Segítik a szegényeket. Hiszen a multkor is Nagykovácsi »gazda úr« 200 dinárt adakozott az egyháznak. Ezért van meg Istennek emé szent megváltozhatatlan törvénye. Andriska különösen két dolgot jegyzett meg. Először, hogy Isten törvénye, másodsor, hogy megváltozhatatlan. Hazafelé mőnve erősen gondolkozott a hallottakon és eszébe jutott, hogy minap dőglött meg a Borcsa tehenük, amelyik kicsi gyermekkorá óta adta a családnak a tejet.

»Mán pedig ha az mögdőglött, akkor semmi nem tart örökké.« — szögezte le az eredményt.

Maidnem öt éve béreskedett már Nagykovácsiéknál, mely idő alatt nem történt vele olyasvalami, amire kénytelen volna visszaemlékezni. De mikor magában forgatja az elmúlt sorsát, itt meg kell hogy álljon. 1941 márciusán kapta az első és egyetlen pofont Nagykovácsi gazda zsí-

ros' puha tenyerétől. Ezt az újabb öt észlendő sem tudta feledtetni. Itt jártak valahol közelben, amikor egy csomó trágya lecsúszott a kocsiról. Pedig ő rakta. Jól rakta. Csak akkortáj, hogy mindenki a háborúról beszélt, hát talán még se figyelt úgy oda, hiszen Nagykovácsi gazda az udvaron olvasta az újsághíroket. Azt olvasta, hogy Beogradban valami néptüntetés volt. Talán éppen emialt esett a baj. Mert még kint is az járt az eszében. Most is előtte van az eset. Éppen erre jártak, egy kicsit még odébb, mikor csúszni kezdett a trágya. Nagykovácsi még figyelmeztette, mire ő így válaszolt:

»Mit számít egy kis csúszás, mikor úgy is háborúzunk, oszt mögverjük a svábokat!«

Éppen akkor csúszott le a trágyarakás teteje. Akkor kapott egy pofont. Még ma sem tudja, hogy a svábok miatt, vagy a trágya miatt csattant el a pofon.

Bizony nem messze volt ettől a helytől. Ugy egy fél dülövel kifelé. Erre is visszagondol az öt évi távlatból. Nem is annyira haraggal, mint inkább cserdesen mosolyogva. Hol vannak már azok az idők! Mi minden történt azóta! Volt háború is. Azután, ami a legrémesebb volt, az a hosszú, évekig tartó megszállás. Amikor nappal is, éjjel is, bármikor hajthatták kényszermunkára. A pocakos sváb gazdáknak kellett ingyen dolgoznia. Bizony jobb erre nem is gondolni. Vagy talán inkább mentül többet gondolni, fiainak elmesélni, hogy azok is okuljanak belőle. Hogy ne hagyják magukat becsapni. Hisz ő sem hagyta. Hányszor hívták »Hippo«-nak. Hányszor mondogatták: »Te magyar vagy. Gyere!«, közben meg a németek kapták a nagy adag búzát, nekik pedig 70 kilón kellett évente sanyarogniuk. Most azonban nem akar erre gondolni. Most öröm nap van. Azóta örömtelibbek a napok, mióta megjött a felszabadulás. Mikor bejöttek a partizánok meg az orosz katonák, jelentkezett a »Petőfi brigádba«. Hányan csúfolódtak vele, meg az itthon hagyott asszonyával! »Mit akar a férjed? Hova a fenébe mászkál?« kérdezték az asszonyától gúnyolódva. Bizony sokan megrótták, de még többen megdicsérték. »Nem lesz ennek haszna«, mondogatták sokan. S lett! Napról-napra látják, most is, mikor mint családfentartó, hazajött. A testvériség s a néphatalom megvalósult. Akkoriban kezdték írni a földigénylő lajstromot. Ott is beírták. Mondogatta is neki Nagykovácsi: »Andris fiain, maradhass, mert nem jó vége lesz ennek!« Hítegették, de ő nem hitt. Az agrártárgyaláson, hogy magyarázta az öreg nagyhasú Nagykovácsi, hogy ő világeletemben csak dolgos földmunkás volt, meghogy »Te is tudod, fiam Andrást!« Ez is elmúlt. Most itt vannak a mesgyekarók leverésénél, újra visszaszáll a figyelme. A szomszédjának méri a földet. Hallani, hogy csattog a balta, mikor verik a földbe a mesgyekarót, mely hirdeti, hogy ismét egy verejtékező mekkanta a magát. Nem is kell kocsi száltni, hogy tovább jussanak. Nagykovácsiék negyvenyolc holdjából a második részt méri. Zsong az olvasás s hallja a nevét. Tovább nem is hall semmit. A szeme megtelik könnyel, nem is tudja kinek és hogyan mondjon köszönetet hirtelenjében. S ekkor úgy rémlik, hogy ugyanazon helyre, ahol az öt év előtti pofont kapta, most a mesgyekaró kerül, az ő nevével... s megy tovább az igazsághirdető menet...

Örömteli nap volt ez Balog András életében: Minden verejtékező vele örült. Ma esztották ki a földeket, Balog András hazafelé ballag. Megnézi az ismét fákat, bokrokat, a messziről ide sötétedő házakat s úgy érzi, hogy most van csak igazán otthon, most már nem mint a föld, a munka rabszolgája, hanem mint a sajátjának jogos földtulajdonosa. Ultra visszagondol életére. Csak pillanatok jelennek meg előtte. A

lékváros kenyér — az érte járó apai fenytés... a trágyacsúszás, a svábok — s az érte kapott megalázó, igazságtalan pofon... s most a mesgyekaró leverése, a legnagyobb öröm... Mint három mozzanat egy-egy határkaró volt élete mesgyéjén. Örömmel gondol arra, hogy ő már nem másnak a lékváros kenyéréért dolgozik, hanem a gyermekeiért. Tudja, hogy ezentúl lealázó pofonok nem csattanának a dolgozó arcán, hisz öntudatos, szabad népek hazájában él. S mindének felett, ott áll a mesgyekaró, a verejitékezők diadalát hirdető vaióság.

VÁLASZ AZ AMERIKAI OLVASÓNAK

Irta: Tajgin Iván

A »Noyoje Vremja« folyóirat május 15-iki számában megjelent egy cikkem »A demokrácia fejlődése Kelet-Európa országaiban« címmel. Főben rávilágítottam arra a kérdésre, hogy Lengyelország, Jugoszlávia, Bulgária, Csehszlovákia és néhány más ország háború utáni életük kiépítésében miért nem óhajtának az »angolszász demokrácia« útján haladni, hanem inkább önálló utakat keresnek. Hangsúlyoztam a cikkben, hogy Kelet- és Délkelet-Európa népei kritikus szemmel néznek London és Washington bölcsességére, mert az »angolszász demokrácia« formája egész sor gyanakvó kérdésre készíti őket. Azután körvonaltam néhányat ezekből a kérdésekből, amelyek Angliára és az Egyesült államokra vonatkoznak.

A »Boston Sunday Globe« c. amerikai lap május 19-i számában közölte kérdéseim tartalmát és Mister Nelson Perkins, a lap olvasója, aki Alerton városban (Massachusetts államban) Wodswotstreet 9 sz. alatt él — elhatározta, hogy válaszol egy levélben, amelyet a cikk írójához és a lap szerkesztőségéhez címez. Levele »amerikai felelet a szovjet kérdésekre« címet kapta. Hét pontból áll, és hét kérdésre adnak feleletet, a cikkemben feltett kérdésekből és a bosztoni lapban közöltekből, amelyet mister Perkins kivágott és mellékel a levélhez.

Felsoroljuk a cikk kérdéseit és Mister Perkins feleleteit.

Első kérdés: Miért vannak a földgolyó leggazdagabb országában (azaz az Egyesült Államokban) állandóan milliós munkanélküli tömegek a válság idejében pedig a lakosság jelentős része válik munkanélkülivé?

Mister Perkins válasza: Ez részben rendszerünk következménye. Állandóan javítjuk. Most már nem állnak a dolgok olyan rosszul, mint azelőtt és nem sokára megszűnik a munkanélküliség. Államunkban az embernek nem kell dolgozni, ha nem akar. Ha óhajtja, munkanélküli is létezhet, mert szabad ember. Sok bejegyzett munkanélküli a neki tessző munkakálalomra vár. Senkisé is kényszeríti őket, hogy elvállalják az első kínálkozó munkát. De tekintet nélkül arra, mi magunk is sokszor feltesszük magunknak ezt a kérdést, amit Ön az I. szám alatt említ.

Második kérdés: A demokratikus törvények névleges megállapításai ellenére, miért sajtózik az Egyesült Államokban a nőteheret a lekegyetlenebb megkülönböztetéssel egészen a »hinch« barbár alkalmazásáig?

Mister Perkins válasza: A felsorolt tünetek csak kis arányban fordulnak elő. Ezek a fanatikusok szövetségei, akik ezt a gondolkodást még az amerikai polgárháború idejéből őrizték meg. De még ezeken a

kis területeken is javul a négerekkel való viszony. Sajnáljuk, hogy ezek a tényezők léteznek, de csak az emberek jelentéktelen kisebbsége cselekszik így, a tudatlanok és a felvilágosulatlanok.

Harmadik kérdés: Miért nem képesek az Egyesült Államok hatóságai likvidálni országukban a gangszereket?

Mister Perkins válasza: Állandóan igyekezőnk ezt elérni. A szenzációkat hajászó lapok fűjják fel ezt a kérdést. Tudjuk, hogy a gangszerekről sok híradás tiszta kitalálás. És Ön hisz ebben?

Negyedik kérdés: Miért tanúsít Washington Londonhoz hasonlóan, olyan iurcsa magatartást Franco kormányával szemben?

Mister Perkins válasza: Kormányunk nincs azon a véleményen, hogy Franco veszélyt jelenthet az egész világnak. Nem rokonszenvez Franco zsarnok uraimával, de népünk semmi hajlandóságot nem mutat azíránt, hogy egy kereszties-hadjáráthoz hasonló háborút indítson.

Ötödik kérdés: Az Egyesült Államok miért részesítették és miért részesítik Kínában mindig nagyobb előnyben a konzervatív elemeket, a haladó népi erőkkel szemben?

Mister Perkins válasza: Mert az Egyesült Államok azon a véleményen vannak, hogy a haladó erők harca egy álcázott mozgalom. Oroszország uralomrajuttatásáért Kínában, és talán éppen így is van.

Hatodik kérdés: Miért indítottak az Egyesült Államok most Németország és Japán végső legyőzetése után olyan nagy hájszát a bázisokért a világ minden táján? Ki ellen tartják szükségesnek ezeket a bázisokat?

Mister Perkins válasza: Ugyanezen célból Oroszország is »hájszával« foglalkozik határai kiszélesítése érdekében és hogy biztosítsa magának a szomszéd népek kormányainak »barátságát«. — másszóval, kormányunk elővigyázatossági intézkedéseket tesz egy a mostanihoz hasonló háború elkerülése érdekében. Ez emlékeztet a franciákra, akik felépítették a csodálatos Maginot-érvonalat az első világháborúban, hogy ezáltal kijűnő védelmük legyen a második világháborúban. Csakúgy, mint az Önök kormánya, a miénk sincs azon a véleményen, hogy a béke biztosítékául elegendők csupán a morális zálogok — a barátság, tisztesség stb.

Hetedik kérdés: Az Egyesült Államok miért nem találták célszerűnek az atombomba titkát megosztani a többi békeszerető néppel?

Mister Perkins válasza: Azért, mert kizárólag a célból dolgoztunk rajta, hogy befejeződjék a háború és polgáraink millióinak halálát kikerüljék a Japánba való behatolás alkalmával. Az atombombát sem népünk, sem kormányunk nem tekinti használatba bocsátható fegyvernek, vagy fenyegetésnek, követelésünk elérésére. Ha bizonyosak volnánk abban, hogy mások is így cselekednének, és beszüntetnék a kutatásokat, mi a tengerbe hajítanánk ezt a titkot. De másokkal megosztani egy titok erejét, amely azután téged is megsemmisíthet — erre Oroszország sem volna hajlandó.

Válasza befejezésűl mister Perkins a tréfás fölényesség hangján még hozzáfűzi: »Ime feleltem a kérdéseire, vajjon ki meri-e nyomtatni őket, az Ön kérdésével együtt a »Novoje Vremja« folyóirat hasábjain?« Azután »fogad« arra, hogy folyóiratunk nem meri ezt megtenni kormányunk engedélye nélkül. Végül kárörvendően így fejezi be: »Én, az Egyesült Államok szabad polgára, azt irhatok, amit akarok és azt nyomtatásban is láthatom.«

Csalódást kell okoznunk Mister Perkinsnek, Elvesztette a fogadást.

A »Novoje Vremja« folyóirat szerkesztője az Egyesült Államok »szabad polgára« levelének vétele után (amely csak úgy mellékesen megjegyezve, több mint két hónapig utazott Moszkvába) magához hívatott és így szólt:

— Nem írta pár szót Mister Perkins fejtegetései kapcsán?

— Én pedig így válaszoltam:

— Jó, majd frok.

Ezre, kimerült a beszélgetésünk erről a témáról. Így oldják meg a szovjet szerkesztőségekben a hasonló kérdéseket. Nem tudom megmondani, hogyan oldják meg azokat a »Boston Sunday Globe« szerkesztőségében, és nem tiltakozom, ha Mister Perkins megpróbálja közölni a válaszunkat a folyóiratban, vagy egy másik amerikai lapban.

Ez cikkem születésének története.

★

Nem ismert előttem Mister Perkins társadalmi állása, sem foglalkozása, sem politikai meggyőződése, mégis nagy érdeklődéssel olvastam levelét. Mr. Perkins levele után itélve valószínűleg tipikus »átlag-amerikai« egy azok közül, akik mindennap hallgatnak rádiót, olvasnak újságot, lekednek a hollywoodi csillagokért és az idegen országok iránt is mutatnak némi érdeklődést, akiknek viselkedése az amerikai lapok beállítása szerint agresszívnek tűnik. Mr. Perkins szemmel láthatóan nem rossz ember, nem ismeretlenek előtte a széncrzések, és a vágy, hogy rendezettebbnek lássa a világot, mint most. Ezért, ha nem tévedek Mr. Perkins megítélésében, szívesen beszélgetnék vele őszintén, némi időszerű kérdéssel.

Először is róla, magáról, Mr. Perkins tekintet nélkül szerénységére, kétségkívül fontos személyiség. Az Egyesült Államokban nagyon sok hozzá hasonló van — milliók, tízmillió. Vállukon nyugszik az amerikai gazdasági és politikai élet hatalmas gépezete. Ezek a Mister Perkins-ek együttvéve nagyon nagy erőt jelentenek, és ez az erő jótékony hatást gyakorolhatna országuk politikai életére és az egész világ sorsára, ha elméjének élessége megfelelne szíve jóságának. Ám sajnos, ez nincs így.

Vegyük pl. Mr. Perkins előbb felsorolt fejtegetéseit a munkanélküliség kérdéséről. Ezek nagyon jellemzőek. Egyrészt Mr. Perkins lekelesen utal, hogy minden amerikai »szabad ember«, hogy »ha nem akar, nem kell dolgoznia«, »ha óhajt akkor munkanélkül is létezhet«. De közben megfélekedzik egy igen fontos csekélyesérről: így csak abban az esetben cselekedhet a »szabad« amerikai, ha elegendő dollár van a zsebében. Másrészt viszont Perkins a tömeges munkanélküliség miatt aggódva, a munkanélküliséget szörnyű szociális bajnak tartja és csak illuzorikus reménnyel vigasztalja magát, hogy »nemsokára egyáltalán nem lesz munkanélküli« — annak ellenére, hogy sem a múlt, sem a jelen nem indokolják meg a jövő kilátásainak ilyen megítélését. Jellemző, hogy még Mr. Perkins sem hisz ebben teljesen, mert így beismeri, hogy a munkanélküliség »részben rendszerünk következménye«.

Igy szólva, Mr. Perkins felfedezi, hogy az igazságnak egy kis sugara behatol lelkivilágába, de a teljes igazságot még nem látja be és nem érti, hogy a munkanélküliséget semmiképp sem lehet elválasztani az Amerikában fennálló rendszertől. Ha megértené ezt, sok valóban sok dolog megvilágosodna előtte úgy külső, mint belpolitikai téren. Akkor valószínűleg valamennyivel más hangja lenne levelének. Kíváratos volna, hogy Mr. Perkins minél gyorsabban végiggondolná a dolgokat és hogy nevezett földjeinek milliói és milliói — az átlag-amerikaiak is megtennék.

És mit mondhatunk Mr. Perkins fejtegetéseiről a négerek helyzetét illetően? Szép tole, hogy nem helyesli a négerek illozúszését, de nem helyes, hogy igyekszik szemethunyni a baj valódi méretei felett. Vajjon Mr. Perkins szerint nem ismeretes az a tény, hogy a déli államokban a negereket megfosztották szavazati joguktól és hogy a megbélyegzés és elnyomás legkülfömlélebb módszereinek vetették alá őket.

Es vajjon az a tény is ismeretelen előtte, hogy az északi államokban az »átlag-amerikai« színtén alárendeit fajnak tekinti a néger, tilos számukra a belepés a káveházba, vendég-ökbe s elegendő, hogy egyetlen néger telepedjen le Newyork bármely előkeő negyedében, a négyed egyszerre »fertözött« területé válik és a fehér lakosság menekül onnan.

Amint tudjuk, az Egyesült Államokból éppen az utóbbi napokban érkeznek igen sötét hírek e tekintetben. Elegendő a négy néger meggyilkosát említeni a Georgia államban. Mr. Perkins valószínűleg mélyen felháborodott ezen a gaztetten. Ilyen érzések hatják át reméliük sok más földijét is. Tiltakozásuk a négerok megbélyegzése miatt nem jelentenek újdonságot az Egyesült Államokban. A haladó Amerika már nyolcvan éve lázad ez ellen. A megbélyegzés mégis folyik tovább és még egyetlen amerikai kormány sem tett ez ellen valóban eredményre vezető intézkedéseket. Miért?

Világos, hogy itt nem lehet csak »kis területekről, fanatikusok elszáraztelt egyesületeiről« szó, akik megőrizték ezt a gondolkodást, még az amerikai polgárháború idejéből, ahogy Mr. Perkins igyekszik meggyőzni bennünket, hanem valami sokkal komolyabb ok látszik közre. Mélyebb természetű szociális bajról van szó, való okai pedig (úgyisintén a rangszterek létezésének is) sokkal érthetőbbé válna Mr. Perkins előtt, ha elmélyítené azokat a gondolatokat, amelyek a munkanélküliséggel kapcsolatban nyüzögnek fejében.

Térjünk most át a külpolitikára. A Francoról, Kínáról, bázisokról és az atombomba titkáról szólo kérdésekre feleelve, Mr. Perkins minden egyes esetben különleges magyarázatot keres. A Francoról és az atombombáról szólo kérdést két külön kérdésnek tekinti. Kívülről ez így is látszik, de valójában az összes feltett kérdések szoros kapcsolatban állanak és mind egy közös problémához vezetnek: hová visz az Egyesült Államok útja.

Roosevelt külpolitikája arra törekedett, hogy megszilárdítsa az Egyesült Államok együttműködését a Szovjet szövetséggel és Angliával és hogy barátii megegyezés szellemében oldja meg a feamerülő vitás kérdéseket. Ez a politika előrelátó és sikerés volt és ennek alapján biztosították a szövetségesek győzelmét Németország és Japán felett. De Roosevelt halála után, külfösképen a háború befejezésével ez a politikai vonal mindjobban eltért eredeti irányától. Amikor elmúlt a háborús vihar az Egyesült Államokban és Angliában, felütöttek fejüket a reakciós elemek, akik erős nyomást kezdtek gyakorolni a kormányra. Ezek a reakciós elemek nem óhajtják az együttműködést a Szovjet-öövetséggel és a többi demokratikus állammal, ellenkezőleg, igyekeznek saját akaratukat rájuk kényszeríteni. Egy angol-amerikai blokk alakítását tűzték ki célul, amelyben az Egyesült Államok vinnék a főszerepet és befolyásukat kiterjesztenék az egész világra. Az Egyesült Államokban ma olyan vélemények is hallatszanak, hogy az emberiség a második világháború után állítólag egy »amerikai korszakba lépett«.

Milyen utakon indultak el a reakciós elemek, hogy céljaikat elérjék?
Két útvonalon.

Elsőször a reakciós elemek megszervezése és megerősítése a hozzájuk hasonló országokban. Így járnak el Spanyolországban, Olaszországban, Franciaországban, Németországban, Kínában, Japánban, Közép és Kelet-Európában. Ime mi az oka annak, hogy Washington ilyen türelémmel viselkedik Franco iránt, annak ellenére, hogy uralma megszüntetésére nem kellene újabb háborút kezdeni, — amint attól, Mr. Perkins fél, — elegendő volna a spanyol fasizmus nemzetközi elszigetelése. Ime mi az oka annak, hogy Washington segíti a reakciós elemeket Kínában. Mr. Perkins, aki az amerikai lapok szenzációból él, attól fél, hogy Kínában a »háradó erők harca« Oroszország uralomra jutását segítené elő. Vajon ő komolyan hiszi-e azt, hogy egy óriási országban, amely több mint négyszázmillió lakost számol, és lakosai már felvilágosítottak a tudatos életre, olyan könnyű uralomra jutni? Mindenesetre tény, ami tény. A Szovjet hadsereg Japán legyőzése után azonnal elhagyta a kínai területet, az amerikai hadsereg pedig még ma is ott van, segíti a kínai reakciókat és a polgárháborút az országban. Mi a véleménye erről Mr. Perkinsnek? Másodszor, a reakciós elemek az Egyesült Államoktan világhuralomra törekcsenek. Ezért van szükségük atombombára, bázisokra, bázisok százaira, a földgolyó minden részén. Mr. Perkins ezt állítja: »Sem népiünk, sem kormányunk az atombombát nem tekinti használatba bocsátható fegyvernek, sem fenyegetésnek követelésünk elérésére.« Akkor miért gyártják az amerikai gyárak még a mostani békeviszonyok közepette is százszámra az atombombát? Miért költenek erre annyit? Mr. Perkins a bázisokat illetően is azona a véleményen van, hogy azok az Egyesült Államoknak a támadás elleni védelemül szolgálnak. De felmerül a kérdés: milyen összefüggésben állnak az Egyesült Államok biztonságával az Izlandon, Azóvi-szigeteken, Sziciliában és a Közélkeleten levő támaszpontok?

Nem, a dolog sokkal bonyolultabb, mint ahogy az Mr. Perkinsnek tűnik. Mi szovjetemberek úgy látjuk, hogy az Egyesült Államok reakciós erőinek, bár nagyon befolyásosak, mégsem sikerült teljesen alárendelni az amerikai kormányt. Mée csak harcolnak ezért. A harc eredménye jelentős részben attól függ, hogy a Mr. Perkinsek miféle milven álláspontot foglalnak el és akik — ebben mélyen hisznek — nem óhajtának semilyen újabb háborús katasztrófát. Ha a Mr. Perkinsek már most meglátják a fenyegető veszedelmet, úgy kihasználnák hatalmi erejüket a béke és nemzetközi együttműködés érdekében, különösképpen pedig az Egyesült Államok a Szovietszövetség és Anglia együttműködése érdekében: Amerika, Anglia és a többi ország reakciós elemei vereséget szenvednének és az emberiség előtt valóban kedvező kilátások nyilvánának a jövőben.

De, ha a Mr. Perkinsek rádiójuk és sajtójuk hangjától elringatva az Egyesült Államokat kiválasztott országnak tekintik, mely arra hivatott, hogy átvegye az »erkölcsei vezérletet« az egész világ fölött, ha a Mr. Perkinsek abban a hitben lesznek, hogy a Szovietszövetség el akarja nyelni Kínát, vagy meghódítani Európát, ha a Mr. Perkinsek harviák magukat holmi megvesztegethető fiúkászoktól horogra fogni, akkor valóban elhiszik, hogy a világot állítólag »vörös imperializmus« fenyegeti — és akkor a reakciós elemek Amerikában, Angliában és a többi országban érvihetik a győzelmet s kellő pillanatban egy új háború ténve elé állíthatják a Mr. Perkinseket

A sok számú Mr. Perkinsek felelőssége most nagyon nagy. Mi szovjetemberek reméljük, hogy méltóak lesznek erre a felelősségre.

Várható, hogy Mr. Perkins erre így szól: »Ti állandóan az amerikai reakciósook agresszív törekvéseirő, beszélek. — hát jó, és mik a ti szándékaitok? E tekintetben is elég gyanakvással viseltetnek az emberek a mi államunkban!«

Mi sem könnyebb, mint erre a kérdésre válaszolni. Nem bocsátkozunk általános természetű vitába, ami legkevésbé sincs invyükre az amerikaiaknak, hanem a következő tényállásra hívjuk fel Mr. Perkins figyelmét:

1. A Szovjet-köztársaság 1917 októberében a »béke« jelszava alatt született és a következő években is a legkülönbélebb helyzetekben és a legeltérőbb körülmények között következetesen a béke politikáját folytatta. A Szovjetszövetség először látta meg a fasiszta agresszió fenyegető voltát és igyekezett ez ellen egyesíteni az összes békeszerető erőket. Amikor pedig a hitleri Németország megtámadta a Szovjet-szövetséget — a szovjet nép kihúzta kardját a hüvelyből és minden erejével az ellenség ellen indult — amint ismeretes — egész Berinig.

2. A Szovjetállamban nincsenek osztályok, melyek nyereszkeskedhetnek a háborúban. A Szovjet-földön csak munkásság, parasztság és értelmiség van, akiknek a béke biztosítja a boldog életet, a háború pedig csak a legnagyobb szenvedéseket jelenti.

3. A Szovjetunió háború utáni feladatai elsősorban a háború okozta sebek gyógyításából állanak és a nemzetgazdaság továbbfejlesztéséből, ami biztosítja a lakosság életszínvonalának emelését. Valójában ezek a nemzetgazdaság új öt éves tervének feladatai. A Szovjetunió egy egész világgrés, a természet mindenajta kincsével rendelkezik. Forrásait és lehetőségeit fejlesztve sikeresen tudja az előtte álló feladatokat megvalósítani. Maga a szovjet föld hatalmas és gyorsan növekvő piac a szovjetipar számára, a belső piaccal szemben az árukivitel csak másodrendű fontosságú. A mostani öt éves terv megvalósításához, valamint az összes további tervekhez államunknak békére van szüksége.

Megkérném Mr. Perkinst, hogy legalább ezekről a tényekről gondolkozzék és hogy feleljen saját magának ezekre a kérdésekre: lehetnek-e egy ilyen országnak agresszív szándékai? Mi célból lennének? Nem sokkal helyesebb azt a következtetést levonni, hogy egy ilyen országnak az az érdeke, hogy minden erővel a béke megőrzésére törekedjék?!

Igen. A Szovjetunió a béke előharcosa volt és maradt. Mr. Perkins meg lehet győződve róla, Természetesen a Szovjet-Unió kötelei határai megvédéséről gondoskodni és arról, hogy a szomszédországokban baráti kormányok legyenek. Országunknak kötelessége gondoskodni arról, hogy katonai tekintélye legyen. De mi ezen a szokatlan, különösen, ha tekintetbe vesszük a jelenlegi nemzetközi helyzet bizonytalanságát és azt a tényt, hogy van aki fegyvert csörget és nyílt fenyegetéseket szór országunkra. Képzem el Mr. Perkins egy ilyen helyzetet. Tegyük fel Amerikában kiépül egy szörnyű katonai állam, hasonló a hitleri Németországhoz. Egy emberöltő alatt ez az ország kétszer is behatol az Egyesült Államokba, mondjuk Mexikón és más szomszéd országokon át, akik együttéreznek vele és segítségére vannak. A második világháború alatt az agresszív ország hadserege Washingtonig és Newyorkig érne és csak az amerikai nép páratlan hősiessége, életük millióit áldoz-

va és milliárd dollár vagyonokat elvesztve menti meg hazáját a pusztulástól, és rabságtól. A legnagyobb erőfeszítés után néhány más néppel együtt az Egyesült Államoknak végül is sikerül a támadót visszaverni és területét elfoglalni. Mindezt képzelje el magának Mr. Perkins és tegye fel a kérdést: ilyen körülmények között természetes volna-e, ha az amerikai nép kétszeres gondot fordítana határai megvédése és a szomszédos országokban baráti kormányok létesítése érdekében? Nem volna-e érthető az is, ha az amerikai nép gondoskodna arról, hogy váratlanul semmilyen esemény ne érhesse.

Még egy utolsó megjegyzés. Mr. Perkins levelében fogadást köt, hogy a »Novoje Vremja«-nak nem lesz bátorsága levelét leközölni. Uj-ból ismételiük, a fogadást elvesztette. Kérdésemre adott válaszait a cikk elején felsoroltuk, viszont azt a cikket, amely Mr. Perkinst levele megírására készítette, sehol sem közölték teljes egészében az Egyesült Államokban, csak egyes lapok hoztak rövid, nem mindig pontos kivonatokat belőle. Reméljük, Mr. Perkins (és nemcsak ő) le tudja vonni ebből a szükséges következtetéseket.

A DUNA-KÉRDÉS

Irta: Sulhóf József

Az ez évi április—májusi és június—júliusi párizsi négyhatalmi értekezle-
ten, a Balkán-államok békeszerződésének előkészítése során felmerült a Du-
na-kérdése is. Megoldása súlyos nehézségekbe ütközött, mert a támadásra ké-
szülő imperialista reakció a békeszerződéseken keresztül akarja visszaszerezni
hatalmi támaszpontjait Közép- és Délkelet-Európában.

Addig, amíg a Földközi-tengeri útvonal meg nem nyílt a Suez-i csator-
nán keresztül, Anglia csupán az európai egyensúly érdekében tartotta fent tá-
maszpontjait a Balkánon és a Dunán, amely Európa ezen részének kulcsát je-
lentí. A gyarmati vonal megnyitása óta még fontosabb szerephez jutott az im-
perialista erőviszonyok kiegyensúlyozása a Dunán és a második világháború
után egy újabb imperialista hatalom, az Egyesült Államok lépett fel ennek a
politikának a védelmében. Az amerikai imperializmus nemcsak angol nyomon-
kon halad, hanem egyben felhasználja a gyengülő Brit birodalmat eszközzül,
hogy annak hatalmi állásán keresztül valósítsa meg és építse ki világuralmi
helyzetét. Folytatja a bekerítési és bekelelési politikát az egyensúly és ellen-
súly megteremtésére.

Az imperializmus ugyanazokkal az eszközökkel és ugyanazon népek ellen
lép fel a Dunán most, mint százharminc év előtt. Főcélja ma is az, hogy rá-
erőszakolja akaratát ezekre a népekre és így a legnagyobb előnyöket élvezze
a legkisebb ellenállógatások ellenében. Egyben felkészül arra is, ami az im-
perializmus természetében rejlik: a várható összetűzésekre és ugyanakkor,
amikor kereskedelmi támaszpontokat épít ki a tőke hatalmi állásának megerő-
sítésére, egyben katonai támaszpontokat is gyekszik előkészíteni.

A NEMZETKÖZI DUNABIZOTTSÁG

A Duna nemzetközi jelentősége természetesen a tőkés rendszer fellö-
désével párhuzamosan növekedik. Az addigi gazdasági helyzetben, a kibéni
gazdálkodás kereskedelmi forgalmában a Dunának nem volt különösebb jelen-
tősége, sőt az emberi erővel vontatott hajók forgalma nem is biztosított alkora

költségmegtakarítást, amely lényegesen növelte volna a hasznot. Csak amikor az iparosodás megindulásával a megnövekedett forgalomban fokozott szerephez jut a szállítás eszköze és költsége, akkor irányul a figyelem egyre fokozódó mértékben a Dunára. Viszonylagosan nagyon hamar, már 1815-ben megtörténik az első lépés a nemzetközi dunai forgalom szabályozására. Metternich, a bécsi kongresszus szervezője előre biztosítani kívánta Ausztria hatalmi helyzetét a Dunán. A bécsi kongresszus egyezményének 108—116. szakaszában előírták egy olyan nemzetközi bizottság kiküldését, amely a Duna nemzetközi forgalmának zavartalanságát biztosítja. A rendelkezések lényegében Ausztriát és Oroszországot bízzák meg a bizottság megszervezésével, minthogy Ausztria a leginkább érdekelt fél, Oroszország viszont hatalmi helyzetéhez jutott a Balkánon. Ennek az állásnak volt támaszpontja a Duna. Anglia viszont, habár Ausztriára szüksége volt Napóleon miatt, Oroszország erősítésével kívánta megteremteni az egyensúlyt Ausztriával szemben.

Tulajdonképpen a bécsi kongresszusi egyezménynek ebben a néhány szakaszában indították el azt a vetélykedést a Balkánon, amelynek alapján a Balkánt utóbb Európa puszkaporos hordóivá avatták. Ausztria sem ellenazt túlságosan az orosz előretörést a Duna alsó szakaszán, minthogy az alsószakaszon és a tonkótánál akkor a törökök álltak és Oroszországra hárult a feladat, hogy kiharcolja útját a Fekete tengerről a Földközi tengerre. Anglia, habár akkor még a Földközi tengeri útvonal nem létezett, követeli útját az oroszok ellen biztatta a törököket és így itt is fentartotta az egyensúlyt.

A bécsi határozatok által megerősített bizottság érintkezésbe lépett a törökökkel is, de a hajózás rendezése csak lassan és nehézkesen fejlődött. A természetes akadályok elhárítása, az első szabályozási munkálatok elvégzése és a hajózás rendezése volt a bizottság feladata. A gőzhajózás megindulása rohamos fejlődést és felendülést idézett elő a Dunán és elkerülhetetlenül szükségessé vált a bizottság munkakörének felkészítése is.

1856-ban a török-orosz ellentéték rendezésére összeülő párizsi kongresszuson a Dunán véglegesítették a nemzetközi rendszert azzal, hogy a későbbi nevén Nemzetközi Dunabizottságnak nevezett bizottságot megerősítik hivatalában. Ausztria, mivel ragaszkodott ahhoz, hogy a Dunán megtartsa fennhatóságát és ellenőrzési jogait, kieszánczta, hogy a bizottság székhelyét Bécsben állítsák fel és erre a célra a Burg épületében biztosított helyiséget a bizottság hivatalos irodái és iktatásai számára. Maga a bizottság két évtizeden keresztül csupán időszakonként jött össze, csak a berlini kongresszus után alakult át állandóvá és ekkor — bár a végrehajtó hatalmak között csak a dunai államok szerepeltek, — a jóállást nyújtó hatalmak között már ott állott Anglia és Oroszország is.

A bizottság hatáskörébe tartozott a partok felügyelete, a kikötők ellenőrzése, a forgalom szabályozása, a kikötői illetékek megállapítása, a parterősítések elrendelése, az árszabályozások és folyamatszabályozások irányítása. Gondoskodnia kellett a hajózás folyamatosságának és zavartalan menetének minden munkájáról és a dunai államoknak minden a Dunát érintő kérdésében és intézkedésben a Nemzetközi Dunabizottság hozzájárulását kellett kikérni. Ezzel szemben a Duna-bizottság nem hajthatta végre rendelkezéseit önhatalmúlag, mert erre eszközök és megfontolható lehetőségek nem állottak rendelkezésére. Köteles volt intézkedéseivel az érdekelt államok kormányaival hozzájárulását kikérni. Csak akkor intézkedhetett a bizottság saját hatáskörében, ha az érdekelt állam olyan kérdésben tagadta meg hozzájárulását valamely intézkedéshez, amely befolyásolta a hajózás zavartalan menetét. A szavazó államoknak kellett gondoskodniuk arról, hogy ilyen esetekben a bizottság határozatait kellő súllyal támasztsák alá. Erre azonban mindössze két esetben került a sor. Az egyik intézkedést Szerbiával szemben fogantatosították.

AZ EURÓPAI DUNABIZOTTSÁG

A szabályozási munkák során rendezni kellett a tonkolat kérdéseit is. Végsőleges formát ez a rendezés csak akkor kapott, amikor a párizsi kongresszuson megalakult az Európai Dunabizottság. Ennek feladatává tették a Duna-delta vidékének rendezését. Tekintettel az akkori viszonyokra, amelyek Törökországban uralkodtak, erélyes kézzel kellett hozzáállni a rendezéshez. Ez csak úgy volt lehetséges, ha olyan bizottságot küldenek ki, amely a szükséges anyagi eszközökön kívül korlátlan intézkedési joggal rendelkezik. Miután sikerült a Portától kieszközölni a bizottság területenkívüliségét, Anglia, Franciaország, Ausztria, Oroszország és Törökország részvételével alakult meg a bizottság. Galactól Braíláig terjedt a hatásköre. A tonkolat vonalainak biztosításán kívül a forgalom nemzeti köziségét, nemcsak tanácsadásokkal segítette elő, hanem azzal is, hogy teljesen önállóan rendelkezett. Maga intézte a partvédelmi munkákat, szabályozásokat kiközpítéseket, ellenőrizte a kikötőilletékeket, biztosította a hajójáratok zavartalanságát, a rakodóforgalmat, az átrakodást, vagy a tengerjáró hajók árusztatását. A berlini kongresszus még csak megerősítette munkakörében ezt a bizottságot és az akkor jelenlévő Románia nem emelhetett szót ez ellen.

Mint hogy a bizottságnak rendelkezési joga van a maga területén tekintet nélkül a román kormány intézkedéseire, vagy azok ellenére is, a román állami érdekek hamarosan ellentétbe kerültek a bizottság munkájával és az összeütközések gyakran eléggé kiéleződtek. Az első imperialista világháború után Románia nyújtott követelt, hogy kieszközölt területét visszakapja, a területenkívüliséget megszüntessék és állami fennségjogait érvényesíthesse Galactól Braíláig is. A nagyhatalmak azonban a bizottság fentartása mellett döntöttek.

A párizsi környéki békeszerződések rendelkezései mind a két bizottságot fentartották, sőt jog és munkakörében megerősítették, csupán a hatalmi átcsoportosítás érvényesült. A szerződések mindegyike kimondja, hogy a Duna nemzetköziségét külön Duna-alkotmánnyal rendezik, amely kötelező valamennyi államra és amelynek érvényesítségét az érdekelt államokon kívül, amelyek hivatalból tagjai a bizottságnak, a nagyhatalmak közül Anglia, Franciaország és Oroszország szavatolja. Oroszország — akkor már Szovjetország — kimondta a szavatózó hatalmak közül az Osztrák-Magyar Monarchia megszünt és Németország még nem volt nagyhatalom. Helyükre lépett ez a három állam, amelyek közül Anglia kezdetlőt fogva szerepet vállalt az Európa-Dunabizottságban, Franciaország csak közvetítőként szerepelt előző időre és az egyensúlyt Oroszország jelentette, amely akkor — ugyanígy, mint most — függő helyzetben volt Angliával szemben. Románia minden tiltakozása ellenére az Európa-bizottságot nemcsak nem szüntették meg, hanem jogkörreit kiszélesítették, saját rendőrséggel egészítették ki, saját bíróságot állítottak fel mellébe és ezek az intézmények lártak el nemcsak dunai ügyekben, hanem a területükön történt minden bíncselekmény tekintetében is.

A Duna-alkotmány a békeszerződésekkel egyidejűleg készült és a békeszerződésekkel egyidejűleg történt meg annak törvényhalktatása az összes érdekelt államokban. A Nemzetközi Dunabizottság az alkotmány alapján kiszélesített hatáskörhöz jutott, amire az Osztrák-Magyar Monarchia széthullása után az utódállamok között valóban szükség volt. Anglia és Franciaország annak érdekében, hogy a német nyomásnak számokra kevésbé veszélyes irányt szabjanak, teljesen visszavonultak a Balkánról és Középeurópából. Gazdasági egyeduralmat biztosítottak Németországnak arefy a Drang nach Ostent ügy is ezen az útvonalon keresztül akarta megvalósítani. Ez a vonal annál inkább megfelelt a nemzet-szocialista politikának, mivel az kezdetlőt fogva arra képzett a Dunán. Úgy építette ki, hogy a versaillesi szerződéssel együtt felelőnd-

ta a Nemzetközi Dunabizottságban vállalt kötelezettségeket is. (Ez egybeesett Ausztriának Németországhoz való csatlóásával). Utóbb egyben felmondta a vendéglátást a bizottságnak, amely 1938 június 30-ikára kénytelen volt kiköltözni a Burgból és Bécsből.

NÉMET URALOM A DUNÁN

A Duna nemzetközisége 668 kilométeren megszűnt. A területenkívüliséget élvező bizottságot Németország nem tűrte meg tovább és megbízottait a bizottságból visszahívta. Egyidejűleg Németország bejelentette az érdekeit dunai államoknak, hogy nem kívánja megszüntetni a Duna nemzetközi forgalmát, azonban azt kétoldali szerződések keretében kívánja rendezni az érdekeit hatalmakkal. Így akarták a dunai forgalmat a korábbi nemzetközi kötelezettségek kiküszöbölésével megszüntetni és természetesen, hogy az akkori kormányfőről készségesen vállalták a németek által szabott feltételeket. Anglia szerepe megszűnt a Dunán. Franciaország elveszítette minden befolyását és a három nagyhatalom közül csupán Olaszország jutott szerephez — Magyarország keresztül.

Olaszország Triestben keresztül a kikötőre kényszerült Magyarországot bevonta saját érdekkörébe, Németország ugyanezt a Dunán rendezte meg. A feltételek, amelyeket a kétoldali szerződésekben az egyes dunai államok számára szabott — egyenlőtlenek voltak. Valóságos versengés indult meg a jobb feltételek elérésére és teljesen közömbös volt számukra az is, hogy a németek a kedvezőbb feltételeket csak politikai ellenszolgáltatások ellenében adták. A kétoldali szerződések egytől-egyig arra irányultak, hogy teljes és korlátlan uralmat biztosítsanak Németország számára a Dunán. Szabadkikötőket kaptak Romániában és Magyarországon, szabad rakártelepeket Jugoszláviában és mindezeket úgy szervezték meg, hogy a telepek egyben katonai támaszpontok is voltak.

A német uralom a Dunán mindössze hat évig, 1938-tól 1944-ig tartott azaz, hogy a háború alatt a megszállás idején a német fennhatóság korlátlanra vált a megszállott államokban és bizonyos formai korlátozások alatt állott a csatlósállamokban. Súlyos hátrányt jelentett ez az egyeduralom — a politikai vonatkozásoktól eltekintve — a dunai szabályozás szempontjából és, mert a nemzetközi bizottság hatáskörének megszüntetése, a mederkotrás, a kikötőpart rendezése, a téllikötők szabályozása, az árvédelmi munkák egyöntetű biztosítása megszűnt, sőt 1941-től kezdve már egyáltalán elmaradtak ezek a munkálatok. Még hosszú időbe telik, amíg a Duna hajózási vonalát annyira megtisztítják, hogy a forgalmat akadálytalanul lebonyolíthassák.

A következmények már mindenesetre mutatkoznak és kétségtelen, hogy a kérdést nemzetközi vonatkozásban rendezni kell.

A forgalom lebonyolításához szükséges legfontosabb eszközök, a hajók azonban hiányoznak. Linz környékén mintegy hétszáz hajó, uszály, dereglye, motorosuszály, vontatógőzös és egyéb hajózási alkalmatlanság áll a Dunán úgy, hogy a legtöbb hajón a személyzet is ott állomásozik. A Duna felsőszakaszán ezenkívül a németek által már korábban zsákmányolt hajók állnak. Valamennyi az amerikai megszállási övezetbe tartozik. Annak ellenére, hogy a potsdami egyezmény értelmében az amerikai hatóságok kötelesek visszaadni mindazon vagyontárgyakat, amelyek igazolhatóan szövetséges — jugoszláv, vagy csehszlovák — eredetűek, az amerikai parancsnokság ezt megtagadta. Sőt, a parancsnok nyíltan kijelentette, hogy a hajók ellenében engedményeket kell kapniuk.

A DUNAI HELYZET A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN

A dunai államok között a második világháború után úgy határozták meg a különbséget, hogy egyik oldalon állnak a szövetséges, másik oldalon a legyőzött, vagy felszabadított volt osztrák-államok. A megkülönböztetés azonban csak alakí és mindössze a potsdami érkekezéig tartott. A potsdami érkekezélet még nem ért véget, amikor egyes angol-amerikai megszállóhatóságok Németországban megkezdték a beindító munkát az elhurcolt hajók személyzetének sorában. Mesterséges kivándonást szítottak és ezzel mutatták meg azt az irányt, amelyet politikájukban követni kívánnak.

A hatalmi csoportok ugyanúgy, mint bárhol másutt, a Dunán is szembe fordultak a demokráciákkal. Németország, mint teljesen kiszolgáltatott terület, korlátlanul rendelkezésükre áll, Ausztria politikai viszonyai úgy alakultak, hogy a szovjet segítségre rábújt Ausztria inkább angol-amerikai segítséget kért és ígéreteket kapott. Csehszlovákia ugyanúgy, mint Jugoszlávia, kényszer-körülmények közé került azáltal, hogy hajóit nem adják vissza, csak bizonyos politikai és gazdasági feltételek ellenében, amely feltételeket az angolok és amerikaiak kívánják diktálni. Magyarország ugyancsak ígéretet kapott arra, hogy visszakapja elhurcolt hajóit. A feltételek azonban olyanok, hogy Magyarország egyelőre azokat nem teljesítheti. Bulgáriával és Romániával szemben, amelyek szovjet megszállás alatt állnak, teljes mértékben érvényesítik a gazdasági és politikai nyomásgyakorlás eszközeit, hogy a felszabadult népeket elátortorítsák demokratikus kormányzatuktól.

Ebben a helyzetben és ilyen eszközök mellett került a dunai kérdés a párizsi négyhatalmi külügyminiszteri értekezéset elé és természetesen nem sikerült megoldást találni. Az az előintézés, amit elfogadtak — ajánlják az érdekeit államoknak, hogy a négy nagyhatalom vezetésével kössenek nemzetközi egyezményt — egyáltalán nem biztosítja a rendezést. Az új demokratikus államok semmilyen feltételek mellett és semmilyen körülmények között sem hajlandók politikai engedményeket tenni és letérni a demokrácia útjáról. A nagyhatalmak viszont olyan eszközökhöz folyamodtak, amelyek sértők a kis nemzetekre. Angliának és Amerikának imperialista törekvések és üzleti célkitűzések lebegnek szemük előtt, amikor a Dunán a korlátlan nemzetközi forgalmat kívánják biztosítani. A dunai államok viszont, amelyek túlságosan gyakran voltak az imperialista érdekeltek között, nem hajlandók beengedni az idegen imperializmust a dunai államok közé, mert ismerik ennek az eljárásnak a természetes következményeit.

Jugoszlávia számára különösen fontos ennek a kérdésnek a tisztázása, mert szoros összefüggésben áll Trieszt kérdésével. Károly Edvárd egyik párizsi nyilatkozatában az összefüggéseket a következőképpen határozta meg:

»Magától értetődik, hogy Jugoszlávia kész baráti alapon együttműködni más országokkal és a minél szorosabb gazdasági kapcsolat érdekében elfogad bizonyos tényleges nemzetközi kötelezettségeket, ha azok nem csorbítják tennségjogait és nem jelentenek közvetlen beavatkozást gazdasági függetlenségükbe. De ugyanakkor, amikor egyik oldalon nemzetközi együttműködés nevében olyan rendszer megteremtését követelik a Dunán, amely Jugoszlávia részéről súlyos áldozatokkal jár, a másik oldalon ugyanezt a nemzetközi gazdasági együttműködést lehetetlené teszik — ismét Jugoszlávia kárára azzal, hogy elvitatják Triesztre való jogát. Ezt teszik azon ismert tény ellenére, hogy a dunai államok gazdasági érdekei, valamint a nyugateurópai dunai és középeurópai államok együttműködése csak úgy lehet zavartalan és biztonságos, ha Triesztet Jugoszláviához csatolják. Két különböző mértékű alkalmaznunk nem lehet. A dunai és középeurópai államok érdekeit egy-

formán meg kell védeni a Dunán és Triesztben. A dunai államok csak ebben az esetben tudnak független államként együttműködni más országokkal.

Más szavakkal ez azt jelenti: a dunai államok nem tűrik többé, sem Triesztben, mégkevésbé a Dunán, hogy idegen érdekeket, imperialista hatalmi törekvéseket ékeljenek a demokratikus kisállamok közé és ugyanígy, mint Mussolini tette, amikor Magyarországot Trieszttel, Zsarefjva, csatlósai sorába kényszerítette, most az egyik, vagy másik dunai államot ugyanezekkel az eszközökkel és ugyanígyen körülmények között arra használják fel, hogy megbontsa a dunai államok szoros együttműködését és a békétlenség keletkezésével elősegítse az idegen imperialista törekvések megvalósulását. A dunai kérdést az érdekeit államok maguk akarják rendezni úgy, ahogyan az érdekeiknek legjobban megfelel. A béke és biztonság szempontjai azt követelik, hogy a szövetségesek ne csak ne mehezítsék meg a dunai államoknak ezt az együttműködését, hanem segítsék elő azt, nem szabad, hogy bereghez jussanak a Dunán azok az erők, amelyek a harmadik háborúra uszítanak és elől a szempontból a Duna-probléma a világbéke problémája, amelynek helyes, vagy helytelen megoldásán is áll, vagy bukik a jövőendő fejlődés nyugalma és a dunai államok biztonsága.

A LENINIZMUS LEGHATALMASABB MŰVE

Irtta: Alekszandrov Alekszander

II.

A trockisták és buharinisták elleni harcban Sztalin kifejtette Lenin tanítását a szocializmus fölépítésének útjairól a Szovjetszövetségben, az ország gyáriparosításáról, mint az Sz. K. (b) P. vezérfonaláról, a mezőgazdaság kollektivizálásáról és a kulákok, mint osztály felszámolásáról a teljes kollektivizálás alapján. Amíg a trockisták szerint a középparaszt kiskereskedő és kisbirtokos és ilyenképen lehetetlenség vele szövetségre lépni, a tőkés rend jobboldali visszaállítói megtagadták kisbirtokosi tulajdonságainak szocialista átváltoztatását és a parasztságnak teendő állandó engedelmények politikáját hirdették, a kulák »békés belenövését« a szocializmusba. Addig Sztalin behizonyította, hogy:

»A leninizmus föltétlenül a parasztság alapvető tömegeivel való szövetség alapján áll, a középparasztokkal való szövetségért küzd. De nem akármilyen, hanem az olyan szövetségért, amely biztosítja a munkásosztály vezető szerepét, megszüldíti a proletár diktatúrát és megkönnyíti az osztályok megsemmisítését.«

A munkásosztály és a parasztság szövetségéről szóló tanítás által vezetve, amely tanítást Sztalin fejlesztett ki és alkalmazott a valósághoz, a Párt pozíciójává zúzta a trockista-buharinista kihívásokat, a parasztságot a kulákság felszámolásáért folyó harc útjára fordította, a kollektivizálás útjára és megvalósította és megszilárdította a kolhozrendszer győzelmét a Szovjetszövetségben. Ily módon az országon belül véglegesen megsemmisültek a tőkés rend visszaállításának utolsó forrásai is! Ez az Októberi forradalom lendületével és jelentőségével egyenlő óriási forradalom nem valósulhatott volna meg Sztalin hatalmas elméleti munkája nélkül, amely megvilágította harcunk útját és módszereit, Sztalin Lenin nyomdokában haladva kifejlesztette a nemzeti kérdés marxista-leninista fölfogását. Még 1913-ban jelent meg híres munkája: »A marxizmus és a nemzeti-gyarmati kérdés«, amely Lenin

legmagasabb elismerését váltotta ki. Következésképpen védve Lenin álláspontját a nemzeti-gyarmati kérdésben és azt tovább fejlesztve Sztalin szétzúzta a nagyorosz sovinizmust és polgári nacionalizmust, rámutatott a népek barátságának útjára, mint a proletár forradalom eredményére az azelőtt elnyomott nemzetiségek gazdasági és kulturális elmaradottsága fölszámolására. Ma a Szovjetszövetség az egyetlen soknemzetű ország a világon, amelyben a nemzetek valóban és nemcsak alakilag egyenjogúak, és ahol valóban virul a népek testvérisége. A lenin-sztalin nemzeti politika ezen világraszóló győzelmét Sztalinnak a nemzeti kérdésre vonatkozó elméleti munkája készítette elő.

Az Októberi forradalom tizedik évfordulója alkalmából íródott »Az Októberi forradalom nemzetközi jellege« c. cikkében Sztalin bámulatos erővel mutatott rá az Októberi forradalom hatalmas jelentőségére. Az Októberi forradalom nemcsak nemzeti keretekre korlátozódó forradalom, az mindenekelőtt

»nemzetközi jellegű, világméretű forradalom, mert az emberiség történetében mélyreható fordulatot jelent a régi tökéletes világból az új szocialista világba.«

Az Októberi forradalom elvileg különbözik az összes előző forradalmaktól. Célja nem az, hogy a kizsákmányolás egyik formáját annak másik formája váltsa föl, hanem a megsemmisítése annak, hogy ember az embert bármiként is kizsákmányolja, hogy hatalomra vigye a legforradalmibb osztályt és megszervezze az új osztály nélküli szocialista társadalmat.

Éppen ezért az Októberi forradalom győzelme gyökeres fordulatot jelent az emberiség történelmében, gyökeres fordulatot a világ proletáriátus szabadság mozgalmában, az egész világ kizsákmányolt tömegeinek életmódjában, kulturájában és világnézetében.

»Ez az alapja annak, hogy az Októberi forradalom nemzetközi jellegű világméretű forradalom.«

»És ez a gyökere annak a mély rokonszenvnek, amelyet minden ország elnyomottjai éreznek az Októberi forradalom iránt, amelyben felszabadulásuk zálogát látják.«

Az Októberi forradalom áttörte a világ imperializmus frontját és a föld legnagyobb országában hatalomra vitte a szocialista proletáriátust. Az elnyomottak és kizsákmányoltak osztálya az emberiség történelmében először emelkedett uralkodó osztállyá, példájával, lelkesítve a világ proletárjait, ily módon az Októberi forradalom új korszakot nyitott meg a proletár forradalmak korszakát az imperializmus országában. Megsemmisítve a polgári társadalmat, a szocializmus fölépítésének alapját vetette meg. A szocializmus győzelme a Szovjetszövetségben, a hősi sztalin öt éves tervek megvalósítása, a népgazdaság hatalmas fölvirágzása a szovjet földön pozdorjává zúzták a régi »elméletet«, hogy a proletáriátus tehetetlen a polgárság nélkül, hogy a kizsákmányolt tömegek képtelenek megszervezni az állam vezetését.

Az Októberi forradalom nemzetközi jelentősége abban is áll, hogy nemcsak az anyaországokban ingatta meg az imperializmust, hanem a gyarmatokon és a függő országokban is. A proletáriátus nem szabadíthatja föl magát, hogy egyúttal föl ne szabadítaná az elnyomott népeket. Az Októberi forradalom kivétel nélkül felszabadította a cárizmus által leigázott népeket. Az Októberi forradalom jellegzetessége, hogy a kölcsönös bizalom és a különböző nemzetiséghez tartozó munkások és

parasztok testvéri közeledésének zászlaja alatt hajtotta végre Oroszország népeinek nemzeti felszabadítását, de nem a nacionalizmus zászlaja alatt, hanem a nemzetköziség nevében.

A pártkongresszusokon tartott beszámolóiban Sztalin a nemzetközi helyzet fényes elemzéseit adja és történelmi jóslásokat állít föl, amelyeket az események további folyamata mindenben megerősít.

Az Sz. K. (b) P. XVII. kongresszusán a tőkés országok gazdasági válságát jellemezve Sztalin kiemelte annak hallatlan hosszú tartamát és mélységét. A gazdasági válság az összes tőkés államokat kivétel nélkül magával ragadta és összefonódott a mezőgazdasági válsággal, ami a mezőgazdaság minden ágának lefokozásához vezetett. Az ipari válság a tőkés rendszer általános válsága feltételei mellett köt ki, amikor a tőkés rendszer mindenütt elvesztette azt az erőt, amivel az első világháborúig és az Októberi forradalomig rendelkezett, amikor vele párhuzamosan egy új, magasabb gazdasági rendszer fejlődött ki. Sztalin rámutatott arra, hogy a tőkés országok gyáripára 1933-ban már szemmel láthatóan túlhaladta a válság legmélyebb pontját és sikerült neki a munkások, farmerek, parasztok, gyarmatok és gazdaságilag gyöngé országok rovására megkönnyíteni a gyáripár helyzetét. Elkezdődött az átmenet a válság legmélyebb pontjától a depresszióba, de nem

»közönséges, hanem különös fajtájú depresszióba, amely nem vezet az iparnak újabb föllendüléséhez és fölvirágzásához, de nem is veti vissza azt az ipart annak legmélyebb süllyedési pontjára.«

Ezt az elemzést az Sz. K. (b) P. XVII. és XVIII. kongresszusa között eltelt évek eseményei mindenben megerősítették, 1939 márciusában a XVIII. kongresszuson tartott beszámolójában Sztalin rámutatott arra, hogy a tőkés országok iparának bizonyos fölélnkülése semmiféle virágzásba nem ment át. Ellenkezőleg 1937-től új gazdasági válság indult meg, amely mindenek előtt az északamerikai Egyesült Államokat, majd Angolországot, Franciaországot és egy sor más tőkés államot ragadott magával. Ilymódon anélkül, hogy az elmúlt gazdasági válság útjeit kiheverte volna a tőkés világ új válság előtt állott, amely az 1929—33-asnál sokkal súlyosabb volt.

A tőkés országok számára ez az időszak úgy gazdasági, mint politikai tekintetben komoly mégrázkódtatások időszaka volt. Ezek az évek a depresszió, majd az új gazdasági válság éveit voltak. Ezekben az években a tőkés világ második imperialista háborúba lépett.

A Szovjet Szövetség számára ezek az évek a további emelkedés és virágzás politikai és katonai hatalma erősödésének éveit voltak. Hála a szilárd és áthatatos békepolitikájának a Szovjet Szövetség a nemzetközi politika egyik legfontosabb tényezőjévé vált.

A szocializmus építésének jelenlegi szakaszában, amikor a Szovjet-Szövetség az osztály nélküli szocialista társadalom kiépítésének befejezéséhez és a kommunizmusba való átmenet felé közeledik, Sztalinnek a Párt XVIII. kongresszusán mondott szavai az államról és az értelmiségről, különleges jelentőséget nyernek. Ezek a szavak a dialektikus módszer alkalmazásának legszebb példái.

Sztalin aláhúzza, hogy Engels tétele az állam elhalásáról a szocializmusban helyes, de csak akkor, ha a szocializmus már az összes országokban győzött és nem áll fenn tőkés környezet. Azonban ez a tétel a szocializmusnak csak egy országban való győzelmé esetén nem alkalmazható. Sztalin kitűnően jellemzi, hogy hogvan változott és fejlődött a szocialista állam szerepe és formája a szocializmus építésének

különböző szakaszaiban. Ma a Szovjet Szövetségben a történelemben teljesen új szocialista államunk van. A helyzet változásával egyidejűleg megváltozott a szocialista állam szerepe is: a hazai kizsákmányolók elnyomásának helyébe a szocialista társadalmi tulajdon védelmének szerepe lépett a népvagyon rablóival szemben. A külellenességgel szemben katonai védelem szerepe megmaradt és így megmaradt a Vörös Hadsereg és haditengerészet, valamint a hírszerző és büntető szervek, melyeknek éle a külső ellenség ellen irányul, az általuk kiküldött kémek és rombolók ellen. Az állami szervek gazdasági szervező és kulturális-nevelő szerepe tökéletes kifejezést nyert.

»De a fejlődés itt nem állhat meg. Mi megyünk tovább előre a kommunizmus felé. Megmarad-e nálunk az állam a kommunizmusban is?

»Igen, megmarad, ha nem semmisül meg a tökéletes környezet, ha nem szűnik meg a kívülről jövő katonai támadások veszedelme. Emellett magától értetődik, hogy államunk formái a belső és külső viszonyok változásának megfelelően újból változnak.

»De nem marad meg és elhal, ha megszűnik a tökéletes környezet, ha azt szocialista környezet váltja föl.»

Ezt a lángelméjű csemzést a szovjet államnak a tökéletes környezet feltételeiben fennálló szerepéről és formáiról, jelentőségéről és szükségességéről életünk időszerű követeléseinek diktálták. Annak a lebecsülésnek következtében, amit sok párt- és szovjet embernél tapasztalhattunk a polgári állam erejével kémeket és gyilkosokat hozzánk küldő szervek jelentőségével szemben, valamint a szocialista állam katonai és büntető szerveinek nem kellőképpen felfogott értékelése miatt sok mulasztás történt, amelyek lehetővé tették, hogy különböző kártevők beburakodjanak államgépzetünkbe. Ennek a lebecsülésnek az oka a megengedhetetlen gondatlan állásfoglalás az állam szerepének elméleti kérdéseivel szemben. Az ilyen értékeléseknek és gondatlanságoknak Sztalin a szocialista állam szerepének megmagyarázásával véget vetett.

Ugyanilyen nagy jelentősége van annak a jellemzésnek, amelyet Sztalin a szovjet értelmiségről adott Megsemmisítő bírálólatnak vetette alá az értelmiséggel szemben elfoglalt bitang állásfoglalást. A Szovjet Unióban — emeli ki Sztalin — új népi szocialista a néppel szorosan egybefonódott és a népet becsületesen és tisztességesen szolgáló értelmiségünk van. Ezzel az értelmiséggel szemben baráti álláspontot kell elfoglalni, gondoskodni róla és a munkásosztály és parasztság érdekeinek nevében együttműködni vele.

Mint a sztahanov mozgalom megihletője, Sztalin — főfede annak lényegét és jelentőségét, rámutatva arra, hogy az a fejlődés bizonyos fokán a szocialista versengés magasabb formája. Rámutatott arra, hogy a sztahanov-mozgalom nemcsak a munka azon magas termelékenységének sémája, amit csak a szocializmus adhat, hanem arra is hivatott, hogy megteremtse a szocializmusnak a kommunizmusba való átmeneti előfeltételeit. A sztahanov mozgalom, mondja Sztalin

»...a munkásosztály eljövendő kulturális és műszaki felemelkedésének csráit hordja magában és egyedül biztosíthatja a munkának azt a magas termelékenységét, amely szükséges, hogy az átmenetet a szocializmusból a kommunizmusba megkezdhesse és az elmentet a szellemi és testi munka között megszüntethessük.»

Lehetetlen felsorolni és jellemezni mindazokat a kérdéseket, amelyek Sztalin a »Leninizmus kérdései«-ben fölépített és megoldott. Ez a könyv, valamint a marxista-leninista elmélet másik nagy műve az »Sz. K./b/P. történetének rövid tanfolyama«, amely Sztalin személyes részvételével és vezetése mellett készült, a marxizmus-leninizmus igazi tudománytára a teremő marxizmus remekműve

A leninizmus kérdéseinek jelentősége a Bolsevik Párt történetére valóban felbecsülhetetlen Sztalin e könyvbé foglalt cikkei és beszédei a Párt ellenségeinek szélezésében a legnagyobb szolgálatot tették. Sztalinnak ez a könyve »fegyvert adott akkor és fölfegyverzi ma is az egész világon a bolsevikokat a marxista-leninista elmélet éles fegyverével«.

Sztalin cikkei és beszédei: »A jobboldali veszély az Sz. K./b/P.-ben«, »A jobboldali elhajlás az Sz. K./b/P.-ben«, »A Szovjet Szövetség agrárpolitikájának kérdéseire« stb. leálcázták a tökéletes rendszer visszaállításnak jobboldali kapiutáni gyakorlatát

Sztalin cikkeiben és beszédeiben leálcázza és vesszőzi a megalkuvók dogmatikus és idézeti »marxizmusát«, akik ragaszkodtak a marxizmus minden betűjéhez, de elárulták annak szellemét. A marxizmus élő tudomány és mint ilyen szüntelenül fejlődik és gazdagodik az osztályharc új tapasztalatainak alapján. Sztalin »A Sz. K./b/P. rövid történetében« arra tanít, hogy a marxista-leninista elmélet elsajátítása nem azt jelenti, hogy annak összes képleteit meg kell tanulni és azokhoz göresösen ragaszkodni. A marxista-leninista elmélet elsajátítása azt jelenti, hogy azt képesek vagyunk fölhasználni a forradalmi mozgalom gyakorlati kérdéseinek megoldására, képesek vagyunk magát az elméletet tovább fejleszteni, nem riadva vissza attól sem, ha annak bizonyos elavult tételeit és következtetéseit újakkal helyettesítjük, amelyek az új történelmi helyzetnek megfelelnek. A marxista-leninista elmélet nem dogma, hanem a cselekvés vezérelve.

A »leninizmus kérdései« a teremő, élő és tudományos marxizmus remekműve. Rendkívüli példája annak, hogyan kell fölhasználnunk a dialektikus módszert és azt az osztályharc különböző feltételei mellett kell alkalmaznunk.

»Tulzás nélkül mondhatjuk, hogy Engelsz halála óta kizárólag Lenin, ez az óriási elméleti tudós és Lenin után Sztalin és Lenin más tanítványai voltak az egyedüli marxisták, akik a marxista elméletet előre vitték és azt a proletáridtus osztályharcának új viszonyai között új tapasztalatokkal gazdagította.

»S éppen azért, mert Lenin és Lenin tanítványai a marxista elméletet előre vitték, a leninizmus: a marxizmus továbbfejlesztése, a marxizmus a proletáridtus osztályharcának új viszonyai között, az imperializmus és a proletár forradalmak korszakának marxizmusa a föld egyhatod részén győzelmes szocializmus korszakának marxizmusa.

»A bolsevikok pártja 1917 októberében nem győzhetett volna, ha vezető kérdései nem sajátították volna el a marxizmus elméletét, ha nem tanulták volna meg azt, hogy ezt az elméletet a cselekvés vezérfonának tekintsék, ha nem tanulták volna meg a marxizmus elméletét előre vinni a proletáridtus osztályharcának új tapasztalataival gazdagítva azt.« (Az Sz. K. (b) P. rövid története.)

»A leninizmus kérdéseiben« összpontosult és leszűrődött a Bolsevik Párt hősi történetének óriási tapasztalata, a szocialista társadalomnak

főlépítéséért folytatott harc huszéves tapasztalata. Az emberiség története nem ismer ilyen gazdag tapasztalatokat. Egyedül Sztalin lángelméje volt képes arra, hogy megbirkózzék ezzel az óriási anyaggal, amely állandóan fejlődött, hogy azt áttanulmányozza és általánosítsa. Ezért »A leninizmus kérdései« az emberiség egyik legértékesebb műve, a bölcsesség és a cselekvés vezérfonalának kimeríthetetlen forrása nemcsak a Szovjetunió dolgozói, hanem az egész világ dolgozói számára.

.....

HOGYAN TANULJUK A MARKSZIZMUST

Az alábbi előadást a közelmúltban elhunyt Kalinin M. I. 1958. december 25-án tartotta a tanítók gyűlésén.

Elvtársak, sokat emlegetik nálunk manapság a marxizmus-leninizmus forradalmi elméjének és a bolsevik párt történetének tanulmányozását. A hangsúly azon van, hogy megismerjük az elmélet lényegét, hogy megtanuljuk annak gyakorlati alkalmazását, hogy felhasználjuk Pártunk forradalmi harcainak tapasztalatait.

A »Szovjet Szövetség Kommunista (bolsevik) Pártja Történetének Rövid Tanfolyama«-t olvasva gyönyörködtem annak mélységében, a gondolatok világosságában, az előadás egyszerűségében, de ma már semmire sem tudunk szőszert vizsgáztatni. Elfejtettem. Azonban nem is az a fontos, hogy megjegyezzük a dolgokat, hanem hogy fölfogjuk, megértjük őket.

A marxista-leninista elmélet nem egy hit jelképe, nem dogmák gyűjteménye, hanem cselekvésünk vezérfonala. Amikor egyesek a marxizmus-leninizmus tanulmányozásáról beszélnek, azt mondják: »Ez elmélyedés«, »Külörs elmélyedés« stb. De tudnunk kell, hogy a marxizmus-leninizmusban nem a betű a fontos, hanem annak lényege, forradalmi szelleme.

Mit jelent: Teljes egészében elsajátítani a marxizmust-leninizmust? Mit kell ez alatt érteni? Valon a marxizmus-leninizmus egész bölcsességének szöszertit tanulását a már kész képzetek és következtetések formájában? Vagy ezt úgy kell értenünk, mint a marxizmus-leninizmus lényegének tanulmányozását és mint annak a művészetét, hogy ezt az elméletet a társadalmi politikai és magánéletben cselekedeteink vezérfonalává alkalmazzuk? Az utóbbi pontosabb helyesebb és fontosabb, mert a marxizmus-leninizmus alapját képezi. És ha a marxizmus-leninizmus elsajátításáról van szó, ez azt jelenti, hogy az elmélet mozgásában szemléljük.

A marxizmus-leninizmust ötbékevéből mindenki megtanulhatja, de lényegét elsajátítani és helyes alkalmazását megtanulni — már nehezebb. Sok öreg munkást ismerek, akik résztvettek a politikai harcban is. Vajon ők ugyanúgy tanulták az elméletet, mint önök? Nem volt meg azoknak még a Pártunké »Rövid Tanfolyama« sem. Nagyon kevés lehetőségük nyílt az elmélet rendszeres tanulmányozására. Elolvastak talán egy-egy forradalmi írást — ez volt az egész. És mégis a gyakorlatban meglehetősen jól alkalmazták a marxizmust-leninizmust. Ezen elmélet zászlaja alatt milliók haladtak és haladnak ma is.

És sokan közülük helyesen taglalták a társadalmi és politikai kérdéseket, helyesen fogták föl ennek, vagy annak a kérdésnek megoldásában a marxista-leninista irányt. Azért, mert megértették és fölfogták a marxista-leninista elmélet forradalmi lényegét.

Az elméletet nem divatból, nem pedig csak azért tanulmányozzuk, hogy csak megismerkedjünk vele, úgy mint a katekizmussal. Nem, mi az elméletet, mint módszert, mint eszközt tanulmányozzuk, hogy annak segítségével helyesen építsük ki politikai, társadalmi és egyéni állásfoglalásunkat. Ugy tartom, hogy ez az elmélet az ember gyakorlati életének leghatalmasabb fegyvere. Ezek után fölmerül a kérdés, hogyan tanulhatjuk meg a marxizmus-leninizmus leghelyesebb gyakorlati alkalmazását?

Mindenekelőtt legalább alapvonalaiban ismernünk kell a marxizmus-leninizmus általános elméleti tételeit és a Kommunista Párt történetét. A párttörténet tanulmányozásánál arra kell figyelniünk, hogy a különböző körülményekben a bolsevikok hogyan oldották meg ezt vagy azt a gyakorlati kérdést. Miért oldották meg ezt a kérdést így és nem másként és mi vezette őket? Mért boikottálták pld. a Buligin-féle dunnát (parlamentet, ford.) és mi vezette őket ebben az elhatározásukban? Mért vettünk később a kevésbé kedvező politikai körülmények között részt a II., III. és IV. дума választásain? Mundezen kérdések elemzésénél (és rengeteg ilyen kérdés van, mert sok volt a küzdelem is) ez példája a marxista-leninista módszer alkalmazásának és útmutatás arra, hogy hogyan kell az új politikai körülményekben, a jelenföltételeiben felvetődő kérdéseket megoldanunk.

Természetesen figyelembe kell vennünk a bekövetkezett változásokat, valamint az összes új föltételeket. Ezért a marxizmus-leninizmus tanulmányozásánál legfontosabb — hogy ellenőrizzük önmagunkat a napirenden levő és az élet különböző területein fővetődő kérdések megoldásairak keresésében. Vegyünk az életből egy akármilyen példát. Egy tanítónő elvált a férjétől. Marxista szempontból mi van magatartás kell ebben az esetben tanúsítanunk? Mit kell tennünk? Mert szükséges, hogy ebben a kérdésben is megeljük a helyes utat, ezért marxista módon kell az esetet megátárgyálnunk és megoldanunk. A legegyszerűbb (és általában többé-kevésbé helyes is) ha kijelentjük: »Ez magánügy, aminek semmi köze a politikához.« Mégis, ha az eset közismert, a tanulók beszélnek róla, a falu tárgyalja, a tanítórő tekintélyét mindez alássa. Szükséges hát ezt a tényt értelmesen megátáraznunk. Látták ilye hogyan változhat át egy tisztán életkérdés társadalmi-politikáivá. És az életben számtalan, különböző, hasonló eset fordul elő. Megátááni a helyes megoldást és megfelelő módon fölfogni, hogyan kell marxista szempontból viselkednünk és cselekednünk — ez a marxista próbaköve.

A kérdés helyes megoldásának kulcsa a marxizmus-leninizmus. Az elmélet maga nem oldja meg a kérdést, nem kész recept az élet összes kérdésehez, csak módot nyújt annak szabályszerű megoldásához. Az életben előforduló kérdések megoldásának keresésében a kérdések megoldásában mutatkozik meg éppen, hogy ki az igazi bolsevik-marxista és ki a magától formalista.

Vannak akik valóban elsátáftották a marxizmus-leninizmust és képesek azt alkalmazni is a gyakorlatban. De vannak olyanok is akik tele vannak betanult idézetekkel, mint a zsák krumplival és mégsem

képesek tudásukat gyakorlatilag értékesíteni. Ezek mindem szóról-szóra el tudnak mondani, még előadást is tudnak tartani. De ha azt mondjuk nekik, hogy pld. egy apa megverte az iskolába járó gyereket és megkérjük tőlük, hogy mit kell ebben az esetben tennünk, akkor ezek összezavarodnak és nem tudják mitévők legyenek. Amennyiben adnak is valami indítványt, arról gyorsan küül annak megakuvó lényege és egyáltalán nem felel meg az elmélet szellemének, ha még oly nagy tömeg idézetet is hoz föl indítványa he. yességének bizonyítására. A megalkuvás egyáltalában nem mutatkozik meg mindig a marxizmus-leninizmus egyenes tagadásában. Néha éppen a szöveg szó szerinti magyarázásában, az elmélet dogmatikus fölfogásában nyilvánul meg.

A bolsevizmus iskoláját a gyakorlati kérdéseknek a marxizmus-leninizmus lényege ismeretén alapuló megoldása képezi.

A szöveg tanulmányozása — csak a szöveg tanulmányozása marad. Amint az iskola a gyerekek részére még nem élet, csak iskola, úgy a marxizmus-leninizmus tanulmányozása az iskolákban, olvasóköriekben, szeminárokon, valamint anak önálló tanulása, stb., csak tanulás marad. Ily módon az elméletet csak könyvből ismerjük meg. Egyedül ha elmerülünk a politikai életben, társadalmi tevékenységben, ha elkezdjük alkalmazni a módszert, ha elkezdjük azt tudatosan alkalmazni akkor változik meg a helyzet. Az élet által fö. adott kérdések gyakorlati megoldása tükrözi vissza a marxizmus-leninizmust, ez az elmélet igazi iskolája, itt jut az igazi marxista igazán kifejezésre.

Az iskola főrésze nem a szeminárcsban való részvétel és az előadások meghallgatása. Ez csak segédeszköz.

A legmagasabb iskolát akkor járjuk ki, ha vitatkozunk az emberekkel, ha beszélgetünk a néppel, ha határozniuk kell, mondjuk, valamilyen hanyag tanuló sorsáról. Hogyan osztályozzuk meg: kettést vagy háromast adjunk neki, eltávolítsuk-e az iskolából, vagy ellenkezőleg, legyünk engedékenyek? Ime az ilyen kérdések megoldása a marxizmus-leninizmus főiskolája.

És ahogy a gépészmérnök számára az üzemben való munka képezi szerzett tudásának és tapasztalatainak gyakorlati alkalmazását, ahogy a tanító részére az iskolában való munka képezi nevelő tudásának gyakorlati alkalmazását, úgy a marxizmus-leninizmus az elmélet és gyakorlat eleven és szerves egységét képezi.

Azt hiszem megértették, amit mondani akarok. Azt akarom magyarázni, hogy az elmélet tanulmányozására semmiképen sem elég annak köp.eteit és következtetéseit megtanulnunk. Nem elég még a lényeg elsajátítása sem. Hogy valóban esajátítsuk a marxizmus-leninizmust, meg kell tanulnunk, hogy azt fö. használjuk a gyakorlati kérdések megoldásánál és ha többet akarunk, akkor képesnek kell lennünk arra, hogy az összegyűjtött tapasztalatokkal, a tapasztalatok általánosításával gazdagítsuk ezt az elméletet, azaz azt továbbfejlesszük, előrevigyük. Éppen ez az, ami a legnehezebb.

Az Sz. K. (b.) P. Történetének Rövid Tanfolyama« látszólag igen népszerű nyelven íródott, de az olvasótól hatalmas munkát követel. A marxizmus-leninizmus alapelveit itt igen rövid formában találjuk meg. Ha olvassuk, minden során gondolkodnunk kell. Nem kívülről betanulni, hanem gondolkodni. Arról beszélünk, hogy meg kell tanulnunk az elmélet gyakorlati alkalmazását. És hogyan tanulhatjuk ezt meg? Történelmi példák alapján, kölcsönösen kicserélve gondolatainkat és módszereinket.

Arról is szó volt, hogy jó lenne, ha olvasóköreink lennének. Megértem ezt a kívánságot. Ez bizonyos tekintetben helyes is, mert az olvasóköri mégis lehetőséget ad a gondolatok kicserélésére. De ki mondta azt, hogy ők most nem alakíthatnak ilyen köröket? Honnan veszik ezt? Olvassák el a Fárt Központi Bizottságának 1958 november 14-i határozatát. Ez a határozat elérteli a tanulókörieket, mint a marxizmus-leninizmus tanulásának kényszer-módszerét, amely aze.ö.öt kérdéseink bolsevizmusra való tanításának alaprendszerére volt és annak a kívánságnak gyakorlati kifejezése, hogy a propaganda minőségének terhére mennyiségi eredményt mutassunk föl. Egyik elvtársunk itt mondta, hogy náluk hét tanító önállóan tanul. Ki akadályozza meg őket, hogy azt mondják: »Egy hét munka erről és erről a kérdésről előadást tartok. Aki leen akar lenni és részt óhajt venni a vitában, jöjjön el.« Akadályozza őket ebben valaki?

Ha marxista vagy, az életben minden kérdést annak valóságában kell főfognod. És természetes, hogy a vitában jobban megismerhetünk minden kérdést. Amikor csak egyedül olvastuk el a kérdésnek csak egyes oldalait vettük szemügyre. Mondták hármat, de a negyediket nem. Vagy négyet, de megeshetik, hogy az nem négyes, hanem köb és annak hat oldala van. Ezek szerint a vita folyamán gondolataink élesednek és gazdagodnak.

Őnök azt mondják, hogy a viták fontosak. De ki akadályozza önöket? Már öt ember alaposan megvitathat mindent egymás közt. Ki akadályozza meg önöket ebben? És ha még beszámolókat is írunk, akkor meg kell nyíltan mondanom, hogy ötször olyan jól dolgozzák föl a kérdést, mintha csak hallgatnák az előadást. Mert, hogy beszámolót írjunk, minden szót, minden gondolatot meg kell rágnunk. Hogy beszámolót írhasunk, néhány forrásmunkát kell áttanulmányoznunk. A beszámoló írása közben ötven ötven kérdést fogunk földelegni, mintha csak hallgatnák az előadást. Azonkívül tudjuk, hogy az előadás hasznossága az előadó minőségétől és a magunk hamulatától függ. Megeshetik, hogy az előadás alatt beszélgettünk a szomszédunkkal — hisz tudjuk, hogy az előadások gyakran háromnegyed részt vízből és egynegyed részt hasznos adatból állanak (derültsér). Sajnos mi nem tudjuk, hogy kéne leszűrni ezt a vizet. Pedig valóban le kell szűrniük. De mégsem szűrjük le teljesen. Nehogy ez azt a hitet keltse önökben, hogy én az előadások ellen vagyok. Magától értetődik, hogy az előadások a tanulás igen fontos formái. Én egyedül az önálló munkára hívom föl az önök figyelmét és ez a munka majd rávezeti önöket az előadások látogatásának és figyelmes hallgatásának szükségességére.

Milyen álláspontot kell elfoglalnunk a tanulóköriekkel szemben? A tanulóköri önmagában bizonyos elkövetülést hordoz. Már a »kör« elnevezés az elkövetülés jele. De elvetjük mi ezért a közös tanulmányozást? Nem. Sem nem vetjük el, sem nem ítélik el. A közös tanulást össze kell kötni a főmódszert képező önálló-egyéni tanulmányozással. Készülj föl egyedül odahaza, az összevetelen, a körben tarts beszámolót és utána indítsd el a vitát. Ne mesterkéltséget, hanem olyat, amelynek folyamán mindenki állást foglal a szőnyegen forgó kérdéssel szemben és nem fél kimondani véleményét. És ha a beszámolóban csak egy csöppnyi egyéni gondolat lesz, nem kételkedem, hogy tüzes vita fejlődik ki. Az ilyen viták, akár Puskinról is, a marxizmus-leninizmus elsőrangú iskolái lennének.

A marxizmus-leninizmusról beszélve, gyakran úgy vélük, hogy kizárólag Marx, Engelsz, Lenin és Sztálin műveit kell olvasni. Valóban nem csak az ő műveket. A feladat az, hogy minden könyvet marxista, leninista, sztálinista módon olvassuk. Tegyük föl, hogy Csernisevszkit olvassuk. Ezt különböző módon tehetjük. A 60–70-es évek haladó olvasója a maga módján olvasta és mi a magunk marxista-leninista módján. Mi másképp fogjuk föl. Ha beszámolóét tartunk Csernisevszkiről, ha elemezzük őt, ha vita és kölcsönös eszmecsere fejlődik ki róla, akkor jobban megértjük a marxizmus-leninizmust. A vitában saját szavainkat használjuk, a magunk beszédmodorát. Tudom, hogy mindenkinek meg van a maga nyelve. Szükséges a vita, de nem a mesterséges, hanem a valóságos, hogy az, ha nem is »verekedésre«, de komoly és tüzes szóváltásra vezessen. Imre így kell föltennünk a kérdést. És akkor az emberek látogatják majd a tanulókörieket és tanulnak is. Az elméletet éppen az ilyen tanulmányozási módszerrel ismerjük meg legjobban.

Ugy gondolom, hogy örök nálamnál jobban ismerik a különböző könyveket. Ha önökkel együtt kezdenék el vizsgálni, kétségtelenül elbuknák az írott anyag tudásából. Okvetlenül elbuknák. De a kérdést marxista módon föállításni és megoldani — úgy vélem — jobban tudom, mint önök, hamarabb és jobban találom meg a helyes irányvonalat, mert a sok gyakorlati tapasztalat, amelyet elméleti viták gazdagítottak, kielezték érzelmeimet. Érzem a hazugságot, a helytelen fogalmazást. Egy új érzék fejlődött ki bennem és ezt az elméleti viták és eszmecserek hozták létre. Mindez figyelmenre tanított. Ezért nem kell félnünk a vitáktól, ellenkezőleg, az embereket rá kell szoktatnunk. Mert csakis így módon élesedik ki gondolatunk és nyelvünk. Ha tudjuk, hogy minden nem szabatos megállapításunkat és fogalmazásunkat porbe fogják, nagyobb figyelemmel keressük majd a helyes megoldásokat.

Ezért ha megismereni kívánják a marxizmust-leninizmust és elsajátítani óhajtják ezt az elméletet, akkor — az önálló tanulmányozás alapján — beszámolók, előadások és viták órási hasznot hajtának majd. Az önálló tanulás a marxizmus-leninizmus tanulmányozásának alapvető módszere.

.....

VILÁGSZEMLE

Irtá: Steuteld Sándor

Az elmúlt két hónap eseményeit a párisi békeértekezlet és a békeértekezlet körül lezajlott események jellemzik. Maguk a tárgyalások a különböző bizottságokban és albizottságokban sokáig tartottak, de eredményük mégsem az, amit a világ békére vágyó népei óhajtanak.

Molotov a Szovjetunió külügyminisztere a fiun béketervezettel kapcsolatban hatalmas beszédben jellemezte a béketárgyalások menetét és jellegét. Beszéde minden tekintetben felöleli azokat a kérdéseket, amelyek ma uralkják a világpolitikát és ezért alkalmasnak és szükségesnek tartjuk, hogy azt főbb részleteiben közöljük.

»Ez a konferencia a népek között első széles együttműködési kísérletet jelenti a második világháború után, a béke helyreállítása céljából. Nagy és kisállamok képviselői találkoztak itt, hogy meg tárgyalják az orosz, román, bolgár, magyar és finn békeszerződés-

sek ügyét. E békeszerződéseknek elő kell segítenünk Európa szilárd békéjét. Feladatunkat csak úgy teljesíthetjük, ha megfelelnek a népek érdekeinek, melyek biztos és tartós béke és az új támadás minden kísérletének megakadályozása után sóvárognak. Ez azt jelenti, hogy a békeszerződéseknek meg kell felelniök a demokratikus béke céljainak, amelyek a támadó fél felelősségének elismerésén alapulnak az elkövetett gaztattokért, de amelyeket nem a legyőzöttek elleni bosszúérzés diktál. A biztonságot és a népek szoros összefogását kell megteremteni az esetleges új támadó erőszakosságai ellen.

E konferenciát megelőzte a négy nagyhatalom külügyminiszterei Tanácsának meghosszabbított munkája. Az előkészítés tartama alatt megtárgyaltuk a békeszerződések fő problémáit: megrajzoltuk a határváltoztatásokat, ha vitás kérdéstről volt szó, s bár a munkát nem fejeztük be, megtárgyaltuk a jóvátételi kívánásokat; megállapodtunk a legyőzött államokra vonatkozó katonai korlátozásokban, stb. Mindezen kérdésekben a négy kormány meg egyezéssel megállapodásokra jutott. Maradt még mindamellett néhány el nem intézett kérdés, melyeket a konferencia elé hoztunk megtárgyalásra. A konferenciának ki kellett volna fejeznie véleményét úgy azokban a kérdésekben, melyekben megállapodás történt, mint minden más kérdésben is.

Milyenek azonban a konferencia eredményei? A 21 állam delegátusai jóváhagyták azokat a döntéseket, melyekben a négy nagyhatalom meg egyezésre jutott. A konferencia által elfogadott változtatások nem sértették a megelőző megállapodásokat, Trieszt kérdésének kivételével. A konferencia csak megerősítette, hogy a békeszerződések e szakaszai teljes mértékben megfelelnek a valóban demokratikus béke feltételeinek, bár némely kérdésben elkerülhetetlen volt a meg egyezéssel megozadás. Így ismételen meggyőződhetünk arról: ha együtt állnak ki azok az államok, melyek a közös ellenség elleni háború legsúlyosabb terheit viselték és meg egyezéssel döntéssel állnak elő, akkor eljárásuk valóban a demokratikus országok nagy többségének jóváhagyásával találkozók és a demokratikus béke érdekeit szolgálja. Ez a pozitívum a konferencia munkájában.

Másképpen áll a helyzet azoknál a szakaszoknál, melyekben nem jutottunk előzetes meg egyezéshez. Ide tartozk: a gazdasági természetű kérdések csoportja, Trieszt alkotmányának és a Duma hajózásának kérdése és még néhány más probléma. A konferenciának e kérdésben elért eredményei nem hasonlíthatók azokhoz az eredményekhez, melyekhez a négy nagyhatalom által már előzőleg megvitattott kérdésekben jutott. A tapasztalatok igazolták, hogy a konferencia domináns csoportja, kezdve az Egyesült Államoktól és Nagybritanniától, nem is igyekezett az ellentéteket tisztázni. Arra támaszkodva, hogy maga mögött biztosított többséget érzett, saját álláspontjának győzelméért ezt a helyzetet ki akarta akmázni. *Számításai azonban nem sikerültek, és nem is sikerülhettek, mert nemzetközi konferenciákon, ahol tisztelik minden résztvevő egyenjogúságát, mechanikus többség megteremtésével és más, e többséghez nem tartozó országok jogos érdekeinek semmibe vevésével, mitsem lehet elérni.*

Az eredményt ismerjük. És ezt az eredményt nem mondhatjuk kielégítőnek. A békeszerződéseknek azok a szakaszai, melyeknél

nem történt előzetes megegyezés, az esetek többségében ugyanúgy elinézetlenek maradtak. Emelkeztemünk kell arra a körülményre, hogy *nemzetközi konferenciákat nem abból a célból hívnak össze, hogy az ellentétek kiderüljenek, hanem azért, hogy a különböző álláspontok összeegyeztetése után, együttes határozatokat dolgozzanak ki.*

Másrészt, a kisebbség mindent megtett álláspontjának megváltására, azért, hogy normális együttműködés létrejöjjön és — reméljük — fáradozása nem marad hatás nélkül. Műndez, kapcsolatban a végérvényes határozatok meghozatalával, melyektől a békeszerződések aláírása is függ, a négy miniszter Tanácsát ismét nagy felelősség elé állítja.

Kezdetől végig világos volt, hogy a kérdések nagy többségében hol nem kielégítők a konferencia munkájának eredményei. Kezdetől végig szembeálunk magunkat a delegációk egy előre meghatározott csoportjával, amely uralkodó helyzetét kívánta biztosítani, elhatározásait diktálni, tekintet nélkül jelentős számú delegációk véleményére. Ezzel a törekvéssel különböző formában találkozhattunk és ezek néha nagyon nehéz helyzetbe hozták a kis államok delegációit. Azt lehetett volna hinni, hogy a kis államok kezdeményezései megkönnyítik a megegyezést, Vajjon megtörtént-e ez a valóságban? A valóságban nem volt ritka az az eset, hogy a *kis államokat kényszerítették a többséggel tartani.*

Vegyük elő a Duna-problémát vagy, másszóval azt a kérdést, hogy a Balkán-országok szerződés-ervezetébe beledobták meghatározott számú államok Duna-konferenciájának kérdését, amely a Duna-hajózást szabályozná. Ez ellen a kívánság ellen állást foglalt valamennyi Duna-állam. E pontban a gazdasági bizottság egyetlen javaslatot sem fogadott el, mert egyetlen javaslat sem érte el az előírt kétharmados többséget. A békekonferencián 14 szavazattal 7 ellenében megszavazták a Duna-konferencia összehívását. A 14 delegáció között helyet foglalt India, Abesszánia és más államok. Ugyátszott, hogy ezek az államok értelmesebb, tárgyilagosabb és józanabb álláspontot foglalnak el a Duna-kérdésben, tekintettel a dunai államokra. Ez azonban nem történt meg. Vajjon miért kellett éppen Indának erőlködni azon, hogy ezt a kérdést, mondjuk, a román békeszerződéssel kapcsolatban kell elintézni? Milyen érdekei fűződnek Indiának és India népének bármilyen Duna-konferencia összehívásához, amelyet Nagybritannia és az Egyesült Államok annyi energiával követelnek? Mindenesetre jó lett volna, ha az indiai delegáció vezetője, Sir Samuel Runganadan, kifejtette volna saját véleményét arról, hogy miért olyan élnken érdekel az indiai delegáció ebben a kérdésben és miért kell neki a Duna-kérdés elintézésében olyan irányban kardoskodni, melyet a konferencián képviselt egyetlen Duna-állam sem fogadhat el.

Valamennyien tudjuk azonban, hogyha ez a független India hangja lett volna, ha hallhattuk volna az igazi India képviselőinek hangját — az igazi Indiát, melyet az egész világ minden tisztességes demokratája követel, — akkor tárgyilagosabb hangokat hallottunk volna India részéről. Azonban ismét egy meg nem engedett helyzet elé állítottak bennünket, amelyben India, egyszerűen teljesítette gyarmati kötelességét és egy más ország akarata — Nagy-

bruttója akarata — szerint szavazott. Nincsen azonban messze az idő, amikor szob napok virradnak Indiára.

Hogy kijavíthassuk a konferencia elégedetlenségei keltő lefo-lyását, emlékeznünk kell arra, hogy itt igen sok kérdést tárgyaltunk. Mi, akik kisebbségben vagyunk, közösségünknek éreztük, hogy minden fontos kérdésben megvitatgítsuk álláspontunkat. Az együttműködés érdekében igen sokszor megkíséreltük, hogy a tárgyalgosság érzetére hivatkozzunk. *Azt hisszük, hogy e beszédek megismerése hasznos lesz, mert ne gondoljunk csak e konferencia delegátusára, hanem arra a sokmillió emberre is, akik figyelemmel kísérik a Luxembourg-palota eseményét.*

A konferencia folyamán a szovjetdelegáció nem tagadta meg egyetlen esetben sem a konferencia előtti véleményét, amely a Miniszterek Tanácsának meg egyeztetés határozataiban jutott kifejezéshez. Fízlet szemben a Miniszterek Tanácsának három másik tagja két ízben is megtagadta saját véleményét, amelyek bennfoglaltatnak a Miniszterek Tanácsának határozataiban. Ismeretes, hogy a napirend kérdésében az angol, amerikai és francia delegációk elélték attól az állásponttól, melyet a Miniszterek Tanácsa elfogadott.

Éppen így ismeretes az a körülmény is, hogy e három delegáció előtt előbbi véleményétől Trjeszt-alkotási irányának kérdésében is, amelyben szintén meg egyezéshez jutott a négy külügyminiszter. A három delegáció igyekezett rábírní a konferenciát olyan határozathozatalra, amely ellenében áll a Miniszterek Tanácsa által elfogadott trjeszt-alkotási demokratikus alapfeltételeivel.

Ezok a példák is igazolják, hogy a konferencia nem fordított különös gondot saját tekintélyére.

Ezek a konferencia munkájának eredményei.

Es ezzel csökkent az értéke sok olyan javaslatnak, melyet elfogadott a konferencia. A konferencia egész munkamódszere, és az a helytelen szavazási módszer, amelyet elfogadott, a konferencia által elfogadott javaslatok teljesértékűségének csökkentését vont maga után. Mindebből kátúnk, hogy figyelmet kell fordítanunk a nagy és kisállamok háborútutáni együttműködésének elvi kérdéseire, hogy e téren megelőzzük az általánosan elismert demokratikus elvek megdöntésének esetleges negatív következményeit. Azon a jón kívül, amit a konferencia elért és amit korábban már említtem, igen sok példával mutatta meg, hogy milyen módon nem lehet megteremteni a nagy és kisállamok együttműködését; ha valóban komolyan akarjuk a demokratikus együttműködést a nagy és kisállamok között.

Ezzel kapcsolatban rátérek a nagy államok politikájára a kis államokhoz való viszonyukban. *A Szovjetunió politikája világos. Azok a demokratikus elvek irányítják, amelyeken az SzSzSzR politikája alapul a kis népeket illetően. A Szovjetunió mindenkor igyekezett megteremteni a barátai kapcsolatokat kis szomszédjaival.*

Ez azonban nincs nyére egyes politikai köröknek, amelyek szeretnek a zavarosban halászni.

»Egyes reakciócsoportnak tetszik a kis államokkal folytatott politikai játék, különösen, ha ezzel teljesülhet az a vágyuk, hogy a Szovjetunióval valamilyen kárt okozhassanak. Mi azonban azt hisszük, hogy a kisállamok megtanulták megkülönböztetni az igazi barátokat a rossz tanácsadóktól, akik csak saját önös és önző cél-

jaikat szolgálják. Egy biztos: a nagy és kis államok együttműködése csak tisztességes demokratikus alapon nyugodhat. A barát kijátszása most nem fog sikertülni a súlyos tapasztalatokon átment népeknek. Másrészt, minden kétségen felül, a népek közötti barátság a jelenkor nagy erejét jelenti. Most az Egyesült Nemzetek alapokmányában a nagy és kis nemzetek együttműködéséről defektett alapelveket teszik kijátszásoknak. Ezeket a kijátszásokat a Biztonsági Tanácsban helyet foglaló nagy államok n. n. "svető jog" elleni jelszavakkal szépítik ugyan, valóóban azonban itt mutatkozik meg egyes nagy államok reakciós köröknek nyomása, mert ezek a körök az központi nagyról, hogy az egész világ urai és igyekeznek akarataikat minden népre ráerőszakolni. Ebben a vágyukban, hogy útjukból elhárítsanak minden akadályt, meg akarják szüntetni a népek együttműködésének elvét, amelyet az Egyesült Nemzetek szervezete valószínűleg meg. Napról-napra világosabbá válik, hogy céljait milyen módon akarják elérni. Nemrégiben Ausztrália és Kuba álltak elő egy olyan n. n. "svető" javaslattal, amely alkalmas arra, hogy átadja az Egyesült Nemzetek szervezetének alapjait. Ugyátsz k. különleges érdekük fűződik ahhoz, hogy megszűntessék az ő: nagyhatalom egységét a béke alapvető kérdéseinek megoldásában és az Egyesült Nemzetek alapokmányában feltételezett biztonságban. Világos, hogy itten nincsen szó Ausztráliáról és Kubáról, melyek e kérdésekben nem dönthetnek önállóan. A nagy államok munkaegysége ellen indított támadást Spaak úr kezdte el, aki elfelejtette, hogy ez nem méltó különösen a népek pártamentjének elnökéhez, akinek védelmi és nem megsemmisíteni kellene az Egyesült Nemzetek alapokmányát. Tudjuk, hogy némely politikus igen könnyen beadja derekát a reakciós köröknek. Azonban, ha figyelembe vesszük, hogy a jövő nem azoké a köröké, kétségen felül áll, hogy a népek demokratikus együttműködésének elve — amely egyformán érdeke a nagy és kis államok békéjének és biztonságának — győzni fog a reakciósok minden lehetséges intrikájának ellenére is.

A Szovjetszövetség következetesen harcol az állandó békéért és biztonságért és védi a népek tisztességes együttműködésének elvét. Nemrégiben hallhattuk a nagy Sztalin békés és határozott hangját, amely visszhangzott szerte az egész világon. Sztalin, a szovjetkormány vezetője, azt mondta, hogy feltétlenül hisz a Szovjetszövetség és a nyugati demokráciák barátságos és tartós együttműködésének lehetőségében, a fennálló ideológiai ellentétek ellenére is és ugyanígy hisz a két különböző rendszer "barátságos versengésében".

Ez a Szovjetszövetség politikai alapvonala.

Ez a politika nem új. Még 1944 november 6-án, amikor a szövetségesek súlyos harcokban állottak a hitleri Németországgal és az imperialista Japánnal, a Szovjetföld nagy vezetője, Sztalin Jozsif, az Egyesült Nemzetek szervezetének megteremtéséről ezt mondta: *„Lehet-e számolni azzal, hogy a nemzetközi szervezet műve eléggé életképes lesz? Életképes lesz akkor, ha a nagy államok, melyek a hitleri Németország ellen háború legsúlyosabb terheit viselték, a jövőben az egység és egyetértés szellemében dolgoznak. Ha ez a multhatatlan feltétel nem következik be, a mű életképes nem lehet.»*

Akkor vitathatatlanul tartottuk ezt a kijelentést. Egyetlen demokraikus állam sem tett semmi ellenvetést a szovjetkormány vezetőjének e kijelentésével szemben. A háború azonban befejeződött. A szovjethadsereg teljesítette történelmi hivatását. Új hangra ok keletkeztek. Most megkísérik kifordítani a dolgokat. Néha azt is megkísérik, hogy magát a békekonferenciát használják fel bizonyos uralkodó körök érdekeiben, sőt maga az Egyesült Nemzetek szervezete is szemmel láthatólag ezeket a célokat kívánja szolgálni. Mi azonban nem fogjuk támogatni ezt az igyekezetet. A Szovjet-szövetség ellenáll minden kísérletnek, amely az Egyesült Nemzetek szervezetét le akarja téríteni útjáról, a békeszerető országok együttműködésének útjáról, amely a népek általános bízonsága felé vezet. *A Szovjetszövetség a népek együttműködése mellett foglalt állást; a nagy és kis államok egyenjogúság elvén alapuló együttműködése mellett és a nagy és kis államok indokolt érdekeinek elismerése mellett. Ezek a népek közötti demokratikus együttműködésnek alapelvei, melyeket minden áron megvédünk. És tudjuk, hogy ez az egyetlen igazságos politika.*»

A béketárgyalásokon a jugoszláv küldöttség óriási erőfeszítéseket tett, hogy érvényt szerezzen népeink és hazánk igazának. Hogy ez nem mindenben sikerült, annak egyetlen oka az angolszász reakciós körök ellenkezése, akik nem nézik jószemmel, ha egy kis ország megszabadul „pártfogásuktól” és maga veszi kezébe sorsának irányítását. Nem nézik ezt jó szemmel azért, mert ez Jugoszlávia esetében azt jelenti, hogy a nép megszabadulva az u. n. angolszász baráti körök uralmától, megszabadítja magát a nemzetközi reakciós finánetőke befolyásától és könnyörtelenül felmondja mindazokat a nép érdeke ellen irányuló gazdasági és politikai egyezményeket, amelyeket ezek kötöttek a különböző bankesportokkal. Ez azt jelenti, hogy a bóri, trepesai stb. bányák, a zenicai és szlovéniai vasöntődék ezentúl az ország javát szolgálják és nem a külföldi bankároktól zsebeit tömők. Amint azt dr. Neskovic Blagojevic a szerb népköztársaság miniszterelnöke megállapította: *„Mindem áskálódás ellenére, az erkölcsi és politikai győzelem a miénk!”*

Fontos eseménye volt a világpolitikának Sztalin nyilatkozata, amelyben hangsúlyozta, hogy nem hisz az új háború lehetőségében, amikor minden eshetőség meg van arra, hogy a népek békevágya testet öltjön a reakciós körök minden mesterkedése ellenére is. A nyilatkozatot követő óriási külföldi visszhang megmutatta, hogy Sztalin a demokratikus emberiség nevében beszélt és szavai mindenben fedik azt, amit most az egész világ dolgozói éreznek és óhajtanak.

Az Egyesült Államok közgazdasága egy bekövetkezendő válság előjelét mutatja. Milliós tömegsztrájkok szüntelen hullámai arról tanuskodnak, hogy a munkásosztály nem nyugszik bele kiharcolt jogainak elvesztésébe és mindent megtesz arra, hogy azokat, ha kell, harcok árán is megtartsa. Egyrészt a gazdasági egyenetlenség, másrészt az amerikai angol érdekellentétek kirobbanása volt Wallace-nak nagy port felvert beszéde, amelyre jellemző, hogy ezt egy munkásgyűlésen tartotta meg. Ez a beszéd ölesen rávilágított arra,

a még burkolt politikai válságra, amelynek kitörését Wallace-nek a kormányból történt kiválása csak elodázta, de amelynek hatása a jövőben az Egyesült Államok kül- és belpolitikájában egyre jobban érezetővé válik. *Az Egyesült Államok dolgozói nem akarnak új háborút és legkevésbé akarnak háborúskodni a Szovjetunió ellen.* Ezek a dolgozók, akik harcoltak a fasiszmus ellen, nem mutatnak hajlandóságot, hogy magukat a demokrácia ellen vágóhídra vitessek. Az angol külpolitikával folytatott mai irányú együttműködés miuendben megfelel a nemzetközi finánc-tőke népellenes érdekeinek és valóban az egész világra kiterjedő nagyarányú szervezett összefogással lehet csak letörni ezt a békét és biztonságot egyaránt fenyegető irányzatot.

A görögországi események csak egyik láncszeme azoknak az erőszakos mesterkedéseknek amelyeket az angol külpolitika irányítói folytatnak a lordok és pénzarisztokraták uralma tovább folytatásának érdekében. Itt tökéletesen mindegy, hogy Indonéziáról, Iránról, Egyiptomról, Kínáról, Japánról vagy Triesztről beszélünk. *Népellenes célokat csak a nép ellen irányított erőszakos eszközökkel lehet megvalósítani és ma minden angol vagy amerikai katona jelenléte Anglia és Amerika határain kívül a népek elnyomatását szolgálja és fenyegeti a világbékét.*

A magyarországi politikai élet legkiemelöbb és legjelentösebb eseménye a Magyar Kommunista Párt III. kongresszusa volt.

Különös jelentőséget kölcsönözött a kongresszusnak a külföldi kommunista pártok képviselőinek részvétele. A kongresszusra elküldték képviselőiket az angol, francia, spanyol, olasz, jugoszláv, román, dán, svéd, finn, lengyel, stb. kommunista pártok, akik jelenlétükkel és beszédeikkel bizonyították a világ dolgozóinak testvériségét és egységét.

Ránk nézve jelentős a két jugoszláv kiküldött felszólalása.

Popivoda Krsztó üdvözlő beszédében a következőket mondotta:

»A jugoszláv népközösségben az összes nemzeti és kisebbségeknek biztosítva vannak a politikai és nemzeti jogok. Ezért mi is joggal elvárjuk, hogy kisebbségeink helyzete más országokban is olyan legyen, mint amilyen a kisebbségek helyzete a mi köztársaságunkban. A dunai népek közötti összes vitás kérdéseket egymás között; tárgyalással, közös jóakarattal meg lehet oldani. Ha erre az útra lépünk, akkor megszűnik a dunai népek féltelme, nem kell támadástól vagy bármely vitás kérdés igazságtalan megoldásától tartani. Jugoszlávia már megmutatta, hogy ezen az úton akar haladni és azt várja, hogy Magyarország is így fog cselekedni.«

A másik jugoszláv kiküldött, *Pucár Gyuró* minfán vázolta Jugoszlávia fejlődését és a jugoszláv nép óriási erőfeszítéseit, kijelentette, hogy

»a magyar Kommunista Párt széleskörű támogatást talál a jugoszláv Kommunista Párt részéről. Jugoszlávia békeszerető népe támogatja a magyar népet abban a küzdelemben, amelynek célja az igazi demokrácia megszilárdítása.«

Ez a kongresszus nemcsak a párt belső kérdéseiről tárgyalt, hanem elsősorban megtárgyalta a fiatal magyar demokrácia sorsdöntő kérdéseit.

Mindenek előtt le kell szegeznünk, hogy a kongresszus egyik fő vonala Magyarország dolgozó népeinek egysége nemcsak kidomborított, hanem éppen a kongresszuson jelenlevő koalíciós pártok képviselőinek eszelekvő részvétele megmutatta, hogy az egység gondolata kiszakíthatatlan gyökeret vert úgy Magyarországon politikai életben, mint magában a népben. Különösen biztató jelenség az, amit Szakasits Árpád mondott az együttműködésről: *„Együtt mentünk és együtt kell haladnunk ezután is, ha lehet még szorosabb szövetségben, hogy célvegezhessük a még reánk váró roppant feladatokat.”* A munkás-paraszt egységet bizonyítják Veres Péternek szavai: *„A reakció ellen küzdő munkásosztály mellé kell felsorakoznia a parasztlagnak is.”* És hogy a munkás-paraszt szövetség gondolata mennyire mélyen forja át a falu dolgozóinak érzését és vágyait, tanúsítja Nagy Ferenc miniszterelnök beszéde, aki többek között kijelentette: *„Mi a paraszti tömegünket a munkássággal szoros szövetségben akarjuk tartani, mert ezt a szövetséget mindkét dolgozó réteg és az ország érdekében valónak látjuk.”*

A magyar demokrácia fejlődésének lehetőségét Rákosi Mátyás szavai jellemzik: *„A koalíciók belül lényegében akörül folyik a harc, hogy kívül megy együtt a parasztság zöme a munkássággal-e előre a demokratikus fejlődés útján, vagy a nagytökével visszafelé oda, ahová a reakció akarja vinni az országot.”*

A kongresszus élesen állást foglalt a külpolitika kérdésében is. Rámutatott arra, hogy nem egyik vagy másik nagyhatalomra kell ennek a politikának támaszkodnia, hanem elsősorban és mindenekelőtt a magyar népre. A magyar népre és a világ demokratikus országaira. Ez azt jelenti, hogy *Magyarországnak kell keresnie a Szovjetunióval és a Magyarországot környező szláv népekkel a barátságot és ezen a barátságon belül valóítható csak meg a dunai népek egyedüli útja a legszorosabb együttműködésre.*

Hogy milyen fejlődést vesz a jövőben a magyar bel- és külpolitika az egyedül a magyar dolgozónép aktivitásától, helyes érzéktől és a magyar politika felelős vezetőinek akaraterejétől és éleslátásától függ.

Hazánk belpolitikai eseményei a népköztársasági választások jegyében állanak. A szövetségi alkotmányban lefektetett általános jogok részletes kidolgozásáról, minden népköztársaság berendezéséről van szó. Az a lendület, amelyet egyrészt hazánk dolgozó népe mutat a termelés és újjáépítés terén, a rohammunkások ezrei, ifjúságunk akadályt nem ismerő lelkesedése, másrészt a már lezavart macedóniai és boszniai választások mutatják, hogy a kül- és belföldi reakció Jugoszláviában nemcsak elvesztette a csatát, de befolyása elvesztette minden gyökerét is.

Segít-e a külföld vagy sem, mi megyünk előre a jónak látott úton abban a biztos tudatban, hogy minden lépésünket az egész világ demokratikus közvéleményének szeretete és rokonszenve kíséri és végül a dolgozók társadalmának — a szocializmusnak — megteremtése kitartást kölcsönöz és barátságot arra, hogy örömmel vegyük magunkra — ha kell a nélkülözéseket is mert magunknak teremtjük meg a világ dolgozóinak második hazáját.

FIGYELŐ

AFZS ÉS A GYERMEKVÉDELEM

írta: Szepah es Sabita

Mikor a fasiszta propaganda teliszájjal kiabálta a világba: hogy az asszonynak a könyhában a tüzhely mellett, a templomban és a gyermek mellett van a helye, sok asszony akkor helyeslőleg bólintott rá. Ugy van, minek az asszonynépnek a politika! De a bátor és öntudatos asszony mást látott a könyha. gyerek és templom-kultusz mögött. Már akkor látta, hogy a fasiszta rémuralom béklyót jelent az asszonynak, amikor azt mondták: ki a gyárakból, az irodákból, kereskedelemből az asszonnyal, mert a munkanélküliséget a női munkaerő alkalmazása okozza. Mikor a munkanélküliek millióit kellett főrevezetni, a nácipárt nem hátrált meg semmitől sem. Ahogy felgyújtották a Reichstagot és utána világszerte hazudtak, ugyanúgy hazudtak az asszonynépnek is. Később, saját programjuk keresztülvitele érdekében sokszor kényszer mellett is alkalmaztak női munkaerőt a hadiiparban. Nem is beszélve arról, hogy sem gyermeket, sem templomot, sem otthonát nem kímélték meg, mikor érdekeik úgy kívánták.

Ebben az időben az öntudatos nők sorai megsokszorozódtak. Ebben az időben, amikor érték a krematóriumokban az aggok, betegek és gyerekek, amikor tömegsírok tűntek el a vetés alatt, ekkor az A. F. Zs. vállalta az otthon és a gyermek védelmét.

A betonlágerek hideg, nedves levegője sok emberek egészségét ásta alá. Sárvár nedves tábora, melynek mennyezetéről csöpögött a víz. Banyica, Jaszenovca gödrei ezek a helyek azok, amelyek előtt fogadalmat tettek asszonyaink, hogy megvédik az otthonát, a gyermeket. Nevesszije-Zbegije erre a legjobb példa, amikor az usztasa és olasz bandák elől menekülő családanyákat védte meg az A. F. Zs. szervezett munkája. A legnagyobb harc közepette, a legnehezebb időben a legnagyobb gonddal figyelték és segítették a gyermekvédelmet. Ez volt a harc ideje alatt.

Ma, amikor a béke és az újjáépítés napjait éljük, az A. F. Zs. első gondja a gyermek védelme. Ezt ne úgy képzeljük el, mint ahogy régen volt, hogy nagy ünnepek felöltöztettünk száz gyereket olcsó ruhácskákba és leányképezettük magunkat velük, se nem úgy, hogy veszünk nekik játékot vagy negyed kiló kekszet.

A gyermek-óvás komoly és felelősségteljes munka. Jugoszláviában 88 000 hadiárva gyermek van. Minden anya képzelje el, mit jelentene ilyen gyermekcsapatot sejtés, felgyelet nélkül hagyni. A neveletlen, elhanyagolt gyermek fegyverzettségére veszélyeztetné a többi gyermek magaviseletét is. Hiszen, ha csak egy rossz gyerek van az utcában, az bizony az egész utcának teher, senki sem biztos, hogy ablaka, kapuja, háza és gyereke ép és sértetlen marad. Hogy a fiatalok bűnözők és prostituáltak száma olyan magas lenne, hogy megrémülne minden becsületes ember. Ennek kiküszöbölését először is Népfeszabadító mozgalomunknak köszönhetjük, mely óriási áldozatok árán szabad országot és népköztársasági kormányzatot biztosított.

Hogy mit tett az A. F. Zs. szervezet ezen a téren, az már látható a becsei, zombori, moli, csókai és más gyermekotthonokban, a palicsi tudógondozó telepen és sok más helyen, mint a középiskolai, tanítóképzői, ipari és más iskolai intézetekben.

De egyet figyelemmel kell kíséreni. Tudnunk kell, hogy nemcsak az anyagi oldalát kell nézni ezen otthonok és intézetekben lakó gyermekek megóvásában. A kenyér és a szállás biztosítása még nem gyermekvédelem. Ennél sokkal nagyobb feladat háru az A. F. Zs-re. Bevinni a gyermekek közé a nekik legjobban hiányzó anyai szeretetet. Nem elég jólaktatni a gyermekeket, hanem lelkük mélyébe kell jutni, kicsalni szemükből a csillogó örömfényt és a hangos gyermekkacajt ajkaikra.

Sokat dolgoztak, mostak, foltoztak, paradicsomot, lekvárt főztek asszonyaink a gyermekeknek, de eddig kevés asszony látogatta meg a gyermekeket tanulás közben, hogy segítse gondjaikban. Minden gyerek más és mégis mindegyik egy után vágvakozik, az anyai szeretet után, mely pótolhatatlan. Ma az A. F. Zs. tagjai van ez a feladat, hogy ezt nyújtsuk a gyermekeknek. A játékhány az otthonok legnagyobb gondja. Legszomorúbb látvány húsz 3 év körüli gyermekcsoport játék nélkül, kik ölbetett kezekkel ülnek a gyönyörű otthon kertjében, játékszer nélkül, mint valami aggok. Nekünk nem szabad elfelejtenünk, hogy mit jelent a kisfiúnak a ló, a kisleánynak a baba, mit jelent a 8 éves gyereknek a nagy karika, a tizenégy éves leánynak a fogkefe és a fiúnak a sakk és a szép ing, blúz. Nem egyenruhába öltöztetett automatákat, hanem vidám, megelégedett gyermekcsapatokat kell teremtenünk. Ezt nem érheti el egyedül az igazgatóság nevelőivel, ehhez az asszonyok széleskörű támogatása szükséges. Ehhez nem kell más, mint nagy-nagy anyai érzés, a gyermek iránti szeretet.

A játékszerek előteremtése szintén rajtunk múlik. Minden legkisebb textil hulladékot felhasználhatunk, gondos asszonykezeinkkel meg tudjuk varrni a mackót, babát, nyuszit, készíthetünk kicsi ágyacskákat és sok más apróságot, ami a gyermek életét széppé, boldogá teszi. Ez annál inkább nem esik nehezünkre, mert ezt saját gyermekünknek is csináltuk.

Ügyelünk kell a szervezetben arra, hogy egy jó ötlet se maradjon kihasználatlanul. Jönnek az őszi napok, már most tárgyalják meg asszonyaink minden utcában, ki milyen játékot készít. Ezt készíthetjük az olvasó órák előtt vagy után. Nemrégiben Zentán rendezett az A. F. Zs. vásárt, olcsó ruháskákat, játékokat s b készíttettek az asszonyok és aminek tiszta jövedelmét, 25.000 dinárt a hadiárvaq segélyezésére fordították.

Hozzánk Szubotícára most érkezett 200 hadiárva leánygyermek, középiskolások. Hogy milyenek lesznek ezek a lánykák, az főleg rajtunk múlik, Szubotica asszonyain. Ha mi ezeket a leánykákat vásárnaponként hazavezetjük a saját gyermekeink közé, ha elvezetjük sétálni, szótákozni őket saját gyermekeinkkel, akkor ez a gyermek úgy érzi majd, hogy nem árva, hogy van valakije és akkor gondterhes arca megváltozik. Boldog, kacagó gyermekcsoportot nevelünk belőlük és iskolai eredményeik is biztosan jobbak lesznek, fizikailag is megerősödnék és így a nagy családban ők is jól érzik majd magukat, mi pedig boldog anyai szeretettel nézzük fejlődésüket, tudva azt, hogy mi teremtettük meg számukra a jobb életet.

Csak akkor, ha fry fogjuk fel a gyermekvédelmet, ha belenézünk a gyerek lelkébe, lehetünk biztosak abban, hogy jó embereket nevelünk belőlük és bátran nézhetünk velük együtt a jövőbe, ahol minden anya

és gyermek boldog lesz. Tudnunk kell, ha mi saját gyermekeink előtt megbizonyítjuk azt, hogy anyai szeretetünk nem számítás, mert az árvákat ép úgy gondozzuk, mint saját gyermekeinket, akkor a mi gyermekünknek is meg lesz a jó véleménye rólunk és ő is jobb lesz velünk szemben. És ilyen generációra már megért az idő. A gázkamrák, krematoriumok, tömegsírok, gyermekgyilkosságok csak mint a kultúra szégyenfoltjai kell, hogy maradjanak a történelemben. Nekünk, anyáknak kell biztosítanunk azt, hogy ily rémségek a jövőben fel ne támadhassanak.

Ebből a szemszögből nézzük a gyermekvédelmet és biztos, hogy minden anya, minden nő segít abban, hogy törvényeink az anya és gyermekvédelem terén ne maradjon írott törvény, messze az élettől kikapcsolt valami, rajtunk áll, hogy meg is valósítsuk mindazt, amit nekünk a törvény demokratikus hazánkban biztosít.

KULTÚRA A TANYÁK KÖZÖTT

írta: Gsorbá János

„Nem kell a népet tanítani, mert akkor nem lehet vezetni!” — volt a régi, népellenes rendszerek jelszava az iskolakérdésben. Kötelező volt ugyan az elemi iskolai oktatás, de nem volt adva a széles néptömegek részére a társadalmi helyzet és anyagi lehetőség, hogy a kis zsellér, nincstelen és proletár magyarok nagy tömegei számára is lehetséges legyen az olvasás és írás mestertéségének teljes egészében való elsajátítása. Ennek a bűnös multnak mulasztásait pótoljuk be ma az írástudatlanság elleni harc megszervezésével és sikeres keresztülvitelével, aminek már is látható jelei vannak. Nagyon sok írást nem ismerő — főleg falusi és tanyai — sajátította el a betűvetés művészetét és a felszabadulás óta a szegény néprétegek anyagi viszonyainak rendezése folytán lehetővé vált, hogy többé még véletlenül se nevelődhessen fel olyan nemzedék, mely nem ismeri a betűt és a könyvet.

A városi lakosság legnagyobb része előtt nem ismeretesek azok az akadályok, nehézségek, melyekkel néphatóságainknak kellett megküzdeniök, hogy a legkisebb faluba, településre és a szétszórtan lévő tanvavilágba is elintha son a tudás fonye. A városi ember még ma is tájékozatlanul áll a falu és tanya dolgaival, nehézségeivel, tudás utáni vágyával szemben. Még ma sem ismeri teljesen a falu életét, nem tudja mik a közigazgatás és az ellátás, az élelmezés vagy ruházkodás gondolai, hol tart ma a népi kultúra és az iskolázás: vajon működnek-e a tanvai iskolák és a gyermekek tanóra helyett megszöknek-e még liba- és birkapásztornak vagy kishérsnek? A városban siránkozunk a tanítóihiány és tanrendszerek helyességén vagy helytelenségén s közben nem kérjük és nem vesszük észre, vajon a nagy nevelési vívmányok leérték-e már a falvakig és tanyákig s egy vidéki, gyér polgári kultúra mellett megkezdtek-e már építeni a tanult művelt, öntudatos és erős falusi nép kultúrfalait?

Egy szerencsés véletlen mély bepillantást engedett néhány tanyai iskolába és annak az értelmiség előtt nagyobbbrészt ismeretlen világába és nem tudom megállani, hogy ne mutassam be a falusi és tanyai kultúra mai helyzetét.

Mielőtt a város még ébredne és az idősámítást megátkoznai tudná, a tanyai iskolás kisdiakok már régen ott imbolyognak vagy futkároznak a hűvös, csipős szelben, a poros vagy sáros utakon és csapásokon, hogy az iskolába kellő időben érkezhessenek meg. A legtöbbje messziről jön, nem ritka az iskoláig az egy vagy kétórás gyalogút. Nem szeretnek elmaradni s ebben a ragaszkodásukban nemcsak a törvény és a kalandvágy játszik szerepet, hanem az iskola szeretete is. Vékony kis ruhájuk alatt, ha a hidegben fázni és dideregni kezdenek, versényt futnak a széllel, hogy valamicskét felmelegedjenek. Nem mese, hanem valóság, hogy igen sok falusi és tanyai kisgyerek ott ül mindennap az iskolában a kályha mellett mezítláb, egy szál nadrágban és rongyos kabátkában és ámuló szemekkel bámul bele a tudás előtte is felszakadó kapujába. Lehetne erre azt mondani, hogy ez borzasztó, de azt viszont el kell mondani, hogy nem halhat meg az a nép és nem kell félni annak a népnek a kultúráját, amelynek ilyen kis mezítlábas hősei vannak!

De a nagy tudásvágy nemcsak a Kanizsa-környéki tanyavilág kis fiaiban ég, hanem sokezer más tanyai gyerekekben. A sok oktondi és buta, számunkra idegen film helyett érdekes volna egy-egy ilyen tanyai iskola életét a gyerekek megindulásától a megérkezésig, az órák meleg, sokszor csodálatos megnyilatkozásait, a szünetek meghiit beszélgetéseit, az iskolai ünnepélyeket, vizsgát, az iskolazárás jeleneteit filmre felvenni és a város közönségének bemutatni. Mi volna, ha a városi gyermek is meghallaná Sóti Imre tanyai kisdiaák esengő kérését, aki arra kérte a tanítónóját, hogy legjobb tanuló létére is buktassa meg, hogy még egy évvel tovább járhasson az iskolában! Mennyi szép szeretet és rajongás van ebben a furcsa kérdésben és az egyszerű ember milyen megröndítő találékonysága!

A lélekhez, bizony, lélek kell. A falu és tanya lelkeinek a felébrésztéséhez egy új tanítói és tanítónői nemzedék lelke és lelkesedése kellett, hogy az új pedagógia alapelvei szerint valóban apostolok legyenek. Az aranykulcsra aranyhegedű felelt; mert hiába szegény az a tanyai kisdiaák, a maga módján ő is viszonzni tudja és akarja a szeretetet. Nem egy és nem tíz helyen történik meg, hogy a tanító vagy tanítónő asztalára titkon és kipirult izgalommal odalonnak egy-egy diót vagy kockacukrot, vagy ünnepek táján egy darab mákoskalácsot s aztán felcsillanó szemmel örvendnek a tanítóbácsi vagy tanítónéni meglepetésének. A kockacukor vagy diószem visszavándorol ugyan a legjobb felelőnek, de a meglepetés és ajándékozás művészete is megvolt és lelkek nőttek vele.

A tanyai iskola természetesen nemcsak a szív nyitogatója, hanem az értelem pallérozója is. Megszűrve, mind finomabbra szűrve, de szállítja nekik azt a tudásanyagot, amifől várjuk és várhatjuk a művelt népet, öntudatos falut és saját jellegzetességeire épült népi kultúrát. Kár, hogy nem rendeznek kiállítását a tanyai és falusi népiskola teljesítményeiből, hogy a városi ember is beleláthatna a kis bérés- és cselédgyerek irkáiba, rajzaiba és azokon keresztül realizmusába és fantáziáiba. Hogy irták le, hogy kőnzelik el a várost, a vásárt vagy a kirándulást és mi gyűl meg a lelkükben a történelem nagyjai felől. Primitívsgükben is elragadó leírások vagy képek ezek, mert rajtuk ül az öntudat, a büszkeség és a meglátás érzékeltetése!

Nem arról van szó, hogy régen is voltak falusi vagy tanyai őstehetségek, akiket felfedezett, kiesiszolt s könyörögve vagy ál-

dozva az egyetemig felküldött egy-egy tanító s így hosszú időn keresztül ők voltak az intézményes tehetségvédelem, ami most már állami alap formájában folytatódik. Arról sincs szó, hogy a mai új nemzedékben ne akadjon lusta és tompa elméjű, darabos és durvaságra hajlamos gyermek, aki börtönnek érzi az iskolát és alig várja a szabadulás perceit. Itt csak a rendszerről van szó, a pedagógiai törekvések és erőfeszítések egy nagy diadaláról, amely nagy átlagban egy új tanító nemzedéket és egy új falusi gyermektípust tudott megteremteni és kiformálni a felszabadulás óta eltelt két év alatt. S mert az emberek életében mindig az átlag a döntő és nem a kivétel — sem a kivételesen jó, sem a kivételesen rossz — ezért lehetünk biztosak afelől, hogy pár éven vagy évtizeden belül megváltozik a magyar emberanyag és nép.

Hogy ezt a legrövidebb idő alatt elérhessük, szükséges a városi lakosság teljes támogatása, hogy az új pedagógiai módszerekkel sikeresen hajtsuk végre a falusi elemi iskolai oktatást és kulturális téren minél képzettebb, otthonosabb új falusi és tanyai ifjúságot neveljünk fel. A faluról városba szakadt diákokat teljes erkölcsi és anyagi támogatásban kell részesítenünk, mert ma még nem rendelkezünk olyan nagyszámú diák internátusokkal, hogy az összes tehetséges falusi és tanyai diákokat el tudjuk ott helyezni. Szükséges ez azért is, mert ezek a tehetséges parasztfiúk fölkerülve az egyetemekre, tanulmányaik elvégzése után a népi törekvések zászlóhordozói és élharcosai lesznek, mert maguk is a nép, a széles tömegek segítségével és támogatásával haladtak előre. Ezeket a falusi és tanyai iskolás gyermekeket is nézzük az egyenlőség és testvériség fényében és ne a bűnös múlt társadalmi-különbség torzító lensésében át. Mert még ma is vannak ilyenek, habár elvértve is, de vannak s mi azt akarjuk, hogy ne legyenek! Ki kell törölni, kíméletlenül ki akarjuk irtani az emberek jelképből a fasiszta gőg alsóbb és felsőbbrendű értékelését, melyet az ember származásától, illetve osztályhelyzetétől tettek függővé. Ma már csak itt-ott akadnak ilyenek, de törekedjünk arra, hogy ezek elvessenek és a városba kerülő parasztyerekeket a szeretet és megbecsülés kimutatásával kezeljük, mert raituk keresztül valósul majd meg, hogy a tanyai és falusi dolgozóknak is népi irodalma, művészete és politikai iskola-zottsága lesz.

SZEMLE

MAGYARORSZÁGI ÚJ TANKÖNYVEK

Irtta: Lőrinc Péter

»A magyar nép számára megvan a lehetőségé annak, hogy kijusson a katasztrófából. Ez a közvetítő út a régi revíziós politika fokrészének megsemmisítése és a szoros Ladói kapcsolatok megteremtése a többi dumi népekkel.« (Kardely Edeárd).

Két új, 1945-ben kiadott, magyar tankönyv áll előttünk. Mind a kettő zsenge lelkekhez szól, nekik akar tudást adni, be'éjük akar új eszméket átállántá ni. Az új demokratikus Magyarország V—VI. osztályos, népis-kolás olvasókönyve van előttünk, meg a n'piskolák V. osztályához szóló fődrájkönyv. Tekintve, hogy az olvasókönyv minden tankönyvet egybefűzve enciklopédiát ad a nép sko-

lásoknak, e'öttünk á] az V—VI. osztályok egész tananyaga, annak, mai új demokratikus feldolgozásában. Mit tagadjuk; megörültünk neki. Miután ismerjük már Molnár Erik, Andics Erzsébet, Révai, Lukács György, Varga Jenő tudományos, történelmi, közgazdasági, irodalmi írásait és megismerkedtünk a tanárok átnevelésének szánt hata'mas e'oadás-gyűjteménnyel is, Ortutay, Sik és mások e'oadásaival, — annál inkább érdekelt, hogyan fognak az új Magyarországon a zsege gyermeki lelkek átneveléséhez. Hogyan szabadják meg őket a fasizmus és revzionizmus mérgező, gyűlölködő, gyűlöltetítő, »eszmeitől«. Hogyan igyekeznek a tudományoszereteket, nép- és hazaszereteket, népek, fő'eg persze a Dunavölgy népeinek egységi és testvériségi gondolatát beléjük o'tani.

Milyen gondolkodású új embereket igyekeznek nevelni az 1946-os új Magyarországon? Az olvasókönyv első olvasmánya között bukkanunk rá, már a 15. oldalon az »Isten kardjára«. Einye, no! Szimpatikus beállításban, mint valamikor régen, mondjuk 1912-ben, vagy 1941-ben, mondja az író; a tankönyvszerkesztő, a kultuszminisztérium engedélyével és állásáva a kis 10—12 éves fausi iskolásoknak: »Felséges királyom! Életem, há'alom kezdbe aján'om, a te álmod azt je'ent, hogy megkerül az Isten kardja s akkor az án meghódítod az egész világot.« És végső következtetésként leszögezi befejező mondatával és ezze hatalmas és ma kü'önösen etszetős »igazsággal« böcsátja útra a kis 11 éveseket. (»... mert Atti'a meghódította az egész világot.«?) A 179. oldalon aztán tévedések e'kerülése végett chhez hozzáfűzi, hogy a »magyar nép elfoglalta a vitéz hun testvérnép örökségét...«, ami valószínű'eg most már azt kel, hogy jelen se, hogy ő van soron a világ meghódításáb n...

Persze, tudjuk: véletlenül került ez az olvasmány az olvasókönyvbe. Hiszen az 1943-as évszám rajta van még a könyvön, a tankönyvszerkesz-

tőnek nem volt rá még elegendő ideje, hogy az egész hata'mas 450 oldalas anyagot á elenőrizze és új anyaggal helyettesítse. Tovább'apozunk. Inkább csak történelmi, földrajzi és irodalmi része érdekelt bennünket az Olvasókönyvnek. És itt is talán leginkább a *hazai, a jugoszláv vonatkozású részletek*. Jósomszédj viszonyban e'ünk, még jobb, szomszéd bb viszonyt akarunk kiéptíteni és éppen minket jugoszláviai magyarokat érdekel e'sősorban, milyen hangon tárgyalják az új magyar tankönyvek hazánkat, Jugoszláviának eseményeit, történelmét, népeink életét.

Szt. László'ró és Nagy Lajosról több ízben is van szó a könyv lapjaín. Szeret a könyv írója visszavisszatérni ezekre a témákra. Dicsériteket az urakodókat (kovébbé érdekel je'entem, hogy az urakodók dicséítése mellett nem igen jut he'v a könyvben a nép életének, e'galábbvázlatos adására.) többek között ilyen szempontból »... A horvát zavargásokat is erős kézzel fojtotta el...« (Szt. László') (559. oldal) »... Horvátországot Szt. László, a tengerpartot Könyves Kálmán csatolta hazánkhoz, 800 évig társországnunk volt. Az első világháború végén Jugoszláviába olvasztották be 1941-ben a németek balkáni hadjárata után énd'ő állammá alakult, 1945-ben ismét Jugoszláviába tért vissza« Így! 1945-ben Jósomszéd, demokra'ta tankönyv úgy tanítja a mi történelmünket, hogy *H'itlernek igaza volt és gaza volt Pavelicsnek is*. (162. oldal, a földrajzi smeretek során, mint Magyarország részének ismertetése során.)

III. Béjáról a könyv (184. oldal) »Magyar nagyhatalom« címen ír. Nagy Lajosról egy'k helyen (191. old.) meg a »Magyar királyság fonykora« címen (kár, hogy a magyar nép fénykoráról nem ckkvezik az író!) így nyilatkozik: »... A magyar birodalom határait ura'ma alatt három tenger mosta. Vsegrádi pompás kastélyában *tíz ország* (a kurzív eredeti, nem a ckkiróé) fogadta hódolattal

a magyar király parancsait, Legnagyobb királyainak sorában is méltán nevezzük őt Nagynak...» Egy másik helyen viszont így ír (403. o.d.): «... majd Boszniában, Szerbában, Bulgáriában... teremtett rendet... (?) A magyar birodalom határait a Fekete tengerig terjesztette...»

Megijedünk. Ezek a cikkek talán nem is a véletlen sajtósági rendezése, vagy a feledékenység következtében maradtak meg, vagy kerültek bele a könyvbe? Nincs itt valami rejtett célja? Nem tévedett a tankönyvszerkesztő? Hiszen az ilyen sorok alkalmassak arra, hogy eltávolítsák a barátokat, hogy bizalmatlanságot keltsenek a testvérek, testvérnépek között, ha ott semmi esetre sem ez az író célja. Legalább is nem kimondott célja. Sőt kifejezett célja, mint ezt többször is kifejezésre juttatja, ennek éppen az ellenkezője: a bizalom légkörének, a két ország és népeinek egy — közös — útú együttműködése. Csak nem találja el a kelő hangot, csak nem tud még rá sem hibázn, a helyes útra, amely testvérközéinkbe hozná, de egyre akarva vagy nemakarva, a taszítás és taszítottság pályáján halad. De ne hamarkodjunk el ítéletünket! Haladjunk sorjában.

A 278. oldalon Mátyás és Hóubár meséjét hozza és kineveti, talán észre sem veszi a cseh testvérnépet. A 27. és 33. oldalon újból a hősök sírjáról elmélkedik és azt állítja róuk «... a világháborúban mindannyiunkért életüket áldozó hős fiai előtt...» Vajjon? Az 1914—18-as világháborút már értékelte a történelem tudománya és már régen ismert ennek a háborúnak a minősítése, jellemzése. Míg a második világháború egy részéről felszabadító háború volt és csak másrésztől (a fasiszta tábor részéről) imperialista, hódító háború, az első világháború ellenkezőleg mindkét résztvevő fél részéről imperialista, hódító és így jogtalan, igazságtalan háború volt. Nem »mindannyiunkért«, de a magyar hódító imperialistákért, azok érdekében kellett

élesniök azoknak, akiket a dösök sírja is takar. És ak elsiratja őket, aki így, ilyen szavakkal siratja el őket *azonosítva magát a háború ényomó céljaival*, az azt siratja, hogy nem sikerült még akkoriban Nagy Lajos országváival azonosítani az ország területét, hogy nem sikerült, mint egykor Nagy Lajosnak (?), »rendet teremteni« Szerbában, Bulgáriában, Boszniában, Persze, nem tudatosan. A könyvíró mindennek és a nagy horderőnek, amit e szavak tartalmaznak és takarnak, nincs tudatában. Tekintet nélkül erre, a könyv hatása mégis ez a zsenge lelkekre.

És hasonló helyekre akadunk léptennyomon. Így ott is, ahol a Trianon utáni eseményekről ír. Ki hinné, de még a kubikosokról szóló olvasmányból is kiütözik a revíziós törekvés és a faszizmus dicsérete (94. oldal). A kubikosokat szóvaltatja meg a revizionizmus érdekében. És a faszizmus érdekében! Ezt írja: «... a csonka hazában nagyon megszükkült a kubikosok munkaterülete. Nagyon kevés a munkájuk... 1920 óta az Országos Mezőgazdasági Kamarában is helyet kaptak a földmunkások. Mődjük van ügyeiket országos nyilvánosság előtt orvosolni. Törvényes intézkedések biztosítják a magyar kubikos további életét. Nem fog elpusztulni ez a büszke és művelt magyar munkássztyálya!...» Nő lám! Így tudjuk meg, mily munkásbarát demokratikus in ózmény volt a magyar Horthy-faszizmus. Viszont az, hogy Vajdaság és Horvátország népei kiküzdötték egyesülésüket a testvérnépekké — az demokráciellenes és kubikosellenes volt! Akkor — és ma!

Mert hogy — újból nem állítjuk, hogy tudatosan, de végtére a tankönyvírás felelősségteljes munka. — ez a cikkek hatása és célzata, az úton-útfélen tapasztalható. «... A Magas Tátrában van a Trianon előtti Magyarország legmagasabb csúcsa... (156. oldal Szlovákjáról) — Jugoszlávia... Az első világháború után a mi dényugati hegységünkönkől és tengerpartunkból... lett... Jugoszlá-

láváia, fővárosa Belgrád, a régi Nándorfehérvár.» (168. oldal).

Ezek után már kisebb jelentőségű, hogy az olvasókönyv hozza a Maros és Olt regéjét (ellenben nem hozza az Ady-verset, hogy Dunának, Olt-nak egy a hangja), hozza a Szép és Kaótaszeg, a Beckóvára (Szlovákia), a Vág völgye, a Magas Tátra és más egyéb olvasmányokat, amelyek nem magyarországi regéket úgy tárgyalnak, mintha magyarországi regékről volna szó és ezzel mind a revizionizmus és sovinizmus és egyuttal a fasiszta reakció malmára hajtják a vizet.

Ebren tartja a sóvárgást idegen országok után, a baráti népek országai után, mert hiszen ki tudja?! «Sokszor érte már súlyos csapás vagy veszedem, de mindig jóra fordult a helyzet, mert bízott Istenben...» (26. oldal). Ne említsük hát a hasonló irányú Szent Anna tavat, a Székely föld kincseit és a többi ily tárgyú olvasmányt, hiszen e téren találunk jelmezőbb, rendszeresebb, »tudományosabb« ismertetésére is a mások országának. Hiszen mint egykor a Horthy-uralom idején, — most is nem Magyarország, de »Kárpát-medence« földrajzát adja úgy az olvasókönyv, mint az V.-es földrajz is és mint magyar területeket tárgyalja és ismerteti (szinte zárjelben, lopva jegyzi csak meg a 10—20 oldalas ismertetés után; most ehhez az országhoz tartozik) pl. Száva—Dráva köze a Karszt'aj (persze, világért sem a Horvát Népköztársaságot mint a JSZNK egyik federális egységét!), a »Temesközt«, — amit egyesek hibásan — Bánátnak neveznek! És ugyanígy, mint a többi Csehszlovákiához, Szovjetszövetséghez stb. tartozó területeket és országrészeket.

Nem is csodálatjuk. Mint írója az előszóban védekezésül elénk tárja, párhuzami rohammunkával készült a könyv és így nem volt ideje az írónak megérdeklődni, hogy a Szovjetszövetséget talán már 24 év óta nem hívják Szovjetországoknak és hogy Magyarország újabban köztársaság! (»Az

ország 1944-ig királyság volt« 34. oldal).

A tankönyvíró t jóindulat vezérli. De nem tudja a rohammunkás sietőségben megélni, melyek a célravezető erőszakok. A 47. oldalon kifejezést is ad jószándékának, de itt is nagy hibákat követ el. Hogy a német és osztrák hatalmi törekvések a »vesztés össze és uralkodni!« politikájával sokszor egymásnak uszították Dunavögy népeit, ez színgizsgás. Viszont ebben része volt a magyar hűbéresek politikájának is, amit a tankönyvíró nem akar tudomásul venni. De azonúl is, ahogy az író feltünteteti a dolgokat, — a jugoszláv népek nemzeti törekvései és harcai a nemzeti és népi szabadságért — jogtalanok voltak, sőt talán schasem is voltak történelmi igazságok és valóság, mert hiszen csak arról van szó, hogy a németek elhatározásokat szítottak a jugoszláv népek és a magyarok között. Mindez jóhiszemű meghamisítása a tényeknek, amelyekkel többet kellene foglalkozni annak az írónak, aki kötelességének tartja, hogy a szomszédországok földrajzát is adja Magyarország földrajzának és kötelességének tartja, hogy összeharatókottassa a két szomszéd népcsoportot. Amíg az egyik nép azonban ki akarja terjeszteni uralmát a másik nép fölött, nem prédikálhat felé egyáltalán barátságot is. Amíg a tankönyvíró azt hiszi, csak azért vesztette el Magyarország a más népek lakta területeket, mert lecsökkent számbeli súlyával azt meg nem akadályozhatta (15—6. oldal), de ameddig ezt még mindig sajnálja és szót sem szól arról, hogy itt évszázados, jogos törekvések vádoltak meg, addig hába sajnálkozik egyúttal azon is, hogy a reviziós meczgálon »sok gyűlölködésre adott okot«. Mert hiszen mindaddig ő maga is — tudatosan avagy nem — a reviziós mozgalomhoz csatlakozik és csatlakoztatja a kis gyermekeket is már!

Jugoszlávia jelenleg Markovics Szvetozárt ünnepli, a nagy utópista szocialistát, a nagy társadalmi és nem-

zeti harcost, Markovics előfutára, kora-hírnöke volt a népielszabadító harcnak és a most tárgya t kérdésben is igaz utat jelölt ki népének, Dunavölgy népei, baráti összetartózkodása elé. Szemére hányta Vajdaság szerb ifjúságának, hogy nem kerest az együttműködés útját, a más nemzetiségű, így főleg a magyar ifjúsággal. És azt mondta, hogy lehetetlen, hogy a pesti munkás ellensége lenne a szerb parasztnak. Tökéletesen igazra volt, Markovics és Táncsics nem lehettek egymásnak ellenségei. Annál inkább azonban a magyar fasiszta revizionisták és a jugoszláv haladó demokraták. Vessék e a magyar tan-könyvírók a reviziós politikát és azonnal sikerül nek k lépíteni a szoros baráti kapcsolatot a jugoszláv és a többi dunavölgyi néppel.

◆◆◆◆

SZKIPETÁROK

Illés Béla könyvéről

May Károly romantikus ifjúsági regénye óta nem igen találkoztunk írással, amely teljes egészében a szkípetárok életével foglalkozott volna. Az albán hegyek élete valahogy kívül esett Dé.kelet-Európa írói érdeklődésén: az albán nép sorsa mintha nem is érdekelte volna, az írástudók fantáziáját, — helyesebben — a polgári olvasóközönség által diktált könyvpiac más, izgalmasabb írásokra, érdekességekre vágyott. A tőlünk kissé távolos, más életstílusú népek rajza, regényes földelo.ozása már exotikum, — ez vonzó John Knittel vagy Louis Bromfield regényében, kevésbé az olyan könyvecskékben, amelyek nem meteoroként jönnek, mint a világpiac slágerei, hanem szerény köntösben s egyszerű szavakkal hirdetik az igazságot.

Enver Hodzsa Albániaja éppen ma, amikor a görög monarchisták nyugtalanítják a fiatal demokratikus ország dolgozó népét, az érdeklődés

központjában áll. Az időszerűség kérdéseket tol előtérbe: mi van ebben a kis, haladó országban, mi volt az asszonykereső Zogu idején s a feledésbevesző múltban, amikor a szkípetárokról csupán ifjúsági regények szóltak, úgy — mint »Európa indiánjairól« s erről: a földről, a népről és a magárahagyott nép hősiesség küzdelmeiről. semmi komolyabb írásmű nem kerülhetett az olvasó kezébe.

Pár évtizeddel, egy-két emberöltővel ezelőtt Albánia valóban rejtélyes ország volt, szűz terület, az európai imperialista államok gyarmati vágyának újabb falatja: erre várt Ausztria és erre Olaszország. A nép élete baromi sors, örökös harc, vér, csupa szenvedés; amerre fordult, mindenütt ellenséget látott s minden imperialista légió a maga zsebére akarta »főlszabadítani«.

Ez a tragikusan hősiesség küzdelem az első világháború idején vetett újabb hullámot; a török impérium letűnése után újabb hatalmak készülődtek a kicsiny ország bekebelezésére. Északról Ausztria, délről Olaszország, mindenik a maga csatlósáival.

Illés Béla regénye erről a készülődésről és arról a csodálatosan szívós harcról szól, amelyet az albán nép vívott négy tűz között a maga szabadságáért. Az író, mint katona teljesített szolgálatot a kisregény cselekményének színhelyén, ott ismerkedett meg a földdel és a néppel az albánok történelmének egyik legnehezebb szakaszában. Ott is csak a jelen zajlott előtte s néhány apró dalban, balladában a távoli múlt, mert erről az országról: »sem megbízható történelem, sem megbízható gazdaságpolitika, sőt még megbízható földrajzkönyv sincsen.« Számunkra — mondhatnánk — ez az első írás, amely regény formájában tájékoztatást ad az albánokról és hazájukról, Albániaról.

Abban az időben (1917-ben és 18-ban) Albániának öt kormánya volt, tehát minden egyes kormány másik négy ellen harcolt, hogy megszerez-

ze magának az országot. Ezek a kormányok azonban nem a népből alakultak, hanem az ország különböző részeiben a francia, orosz és osztrák megszálló csapatok hívták életre őket s alkottak maguknak szkeptár népviseletbe öltöztetett hadsereget, amelynek tagjai hol nagyvárú, hol olaszul szidták az őket hadbuklító parancsnokokat. Maga az albán nép pedig a hegyek közé menekült, védekezett ahogy tudott a megszállók ellen. Az északi országrészekben a népmozgalom élén Izza Perlotzi állott, az öreg szkeptár, akinek egész családja egyenberként indult harcba a megszállók és azok hazai csatlósai ellen. Mert áruló is akadt az albánok között; egy Kul Kula nevű szolgalelk, akit a szkutari érsek édesített előbb az egyházhoz, majd a bécsi katonai csendőrszolgálatban képezték ki minden hájjal megkent renegátnak. Így az imperialisták oldalán ez az egy valószínűságot alban állott a nép elé előbb örmagyként, majd a háború utolsó szakaszában hadügyminiszterként, hogy osztrák parancsra megalkossa az »új Albániát«. A nép azonban ismerte Kul Kulát, mert bölcsőjében származott, ismerte Bornemissza örmagyot is, aki az osztrák-magyar hadsereg albániai egységeinek legkegyetlenebb parancsnoka volt és ismerte Szkutari Jánost is, másnéven Johann nevű jezsuitát, aki a kápláni székéből másfél évtized alatt a miniszterelnök székéig főkapaszkodott s mindvégig arra törekedett, hogy az »ige« segítségével alázatos rabszolgává szelídítse a szabadságszerető népet.

Az albán hegyek ormain, a mocsaraktól nyüzsgő völgyekben s erdőkben hónapokön keresztül dúlt a harc: hullottak az albánok s a megszálló csapatok katonái is. Kul Kula és Bornemissza újabb megerősítéseket kapott a monarchiától, az orosz forradalommal rokonszenvező magyar hadakait küldték oda az albán hegyek közé, hogy a mocsár és az albánok »tagadja« némissa el bennük a forradalmi hangot. Ezek bukácsolták

végig tizenhét évben az albán hegyeket, közlegények és önkéntesek, hogy végül is szétszóródva s megmenekülve uraktól, az »európai indiánok« falvaiban találjanak menedéket. Izza Perlotzit elérte a harc, Kul Kula »hadügyminiszter« akasztatta föl a népvészért, de tudójakarta már »írastudó« Nk, aki Beogradban és Oroszországban ismerkedett meg a forradalom új eszméivel, s ennek tanításait használta föl a népi mozgalomban. És az albán nép halálos ítéletét Nk mondotta ki a néppártos Kul Kula Franz miniszter fölött, a monoklás Bornemissza örmagyot pedig életfogytiglani munkára békelt.

Ilés Béla könyvének másik értéke az, hogy a kisregény formailag avatott tollú írómunkáját dicséri. Nem nagyhangú írás, hiszen frója az új, szocialista realizmus követője s ebben a könyvben ennek az egyszerű, kiegyensúlyozott komoly hangnak a szépsége érvényesül.

Éppen ezért könyve nálunk hatványozott érdeklődésny tarthat számot.

L. A.

KÉT ÉRTEKES KÖNYV

E'öttünk van a magyarnyelvű ökor története és néhány nap múlva a középkor története is itt lesz asztalunkon. Annyi vágy, sürgetés, annyi feltett vagy fel sem tett kérdésre a konkrét tárgyi felelet. Az öskortől a pogári forradalmak koráig, feltártan áll e'öttünk az emberiség fejlődésének története, a társadalom gazdasági és politikai fejlődésének története a kapitalizmus kibontakozásáig, mindaddig, amíg a már a feudalizmus alatt kifejődött pogári osztály át nem vette a hatalmat az elavult és letűnőben levő nemesektől és abszolútizmustól, hogy saját képmására szabja át a világot. Nyomon követhetjük, párhuzamosan a társadalom-gazdasági és politikai szerkezet változásaival, a kultúra egyre nagyobb magaslatokra törő gazdagodását és fejlődését is, amely mindig igazodik mindenkor a

társadalmi berendezéshez és attól kapja sajátosságát, annak tükröződése az eszmei síkon.

Sokan eddig nem ismertük a történelmet. Sokan hívtük, hogy ismerjük azt. Most mind a Két csoportban izgatott kíváncsisággal, sóváran kapunk az új könyveken, s etösen vágjuk fel a lapokat. — vajjon mit mond az új könyv egyikünk és másikunknak. Hiszen akad sok ismert név és évszám, sok ismert történet ezekben a könyvekben — a tartalomegyezék maga is mond azért mégis sok újat a történelem ismerőjének is. Mert, valljuk be legalább így, csendben, ha önmagunkkal vagyunk négy-szemközti b'zalmas együttlétben, valljuk be: sok név teljesen ismeretlen, soha nem hallott azelőtt is, aki tudója volt a történelemnek, de a hamisított, sokat elhallgató, tudománytalan történelmet volt kénytelen tanulmányozni eddig.

Ki ismerte pl. az őskori társadalom szerkezetét: a nemzetségi szervezetet, az őskommunizmus társadalmi rendszerét, az anyagigén alapuló közösségi életet, mielőtt az felbomlott és átfejlődött az apaigói társadalmi szerkezetté — a civilizáció, intézményekkel, magántulajdonnal, osztályokkal, családdal, állammal. És ki ismerte a rabszolgatartó társadalom igazi arculatát, annak lényegét és jellegzetes sajátosságait a kései, bomló rabszolgatársadalom állandó felkelésével, a rendszer válságának forradalmi megmozdulásaival. Egyiptom, Babilon, Kína felépítését, egyiptomi forradalmak történetét, kínai agrárforradalmakat és agrárreformokat? És a görög népi mozgalmakat és rabszolgafelkeléseket, amelyeknek lebirására és uralma biztosítására a görög rabszolgatartók hajszálfekony rétege behívja előbb a makedón, azután a római hódítót, mert inkább áldozza fel hazája függetlenségét, mint uralmát a nép fölé.

Ismertük persze eddig is a római plebejusok osztályharcait és a rabszolgafelkelő Spartakusz-neve sein volt ismeretlen előtűnik. De, hogy a Gra-

chus-fivérek óta Róma bukásáig egyre újra és újra felkeltek a rabszolgák, hogy csatákoztak hozzájuk a szabad szegények és a leigázott, elnyomott gyarmati népek, hogy beülrői kezdjék ki a hatalmas római birodalmat, hogy azután amikor forradalmi harcukban új erőket vetnek be, a barbár népek a népvándorlás idején — megdöntsék azt és új társadalmi rendszernek, a feudalizmusnak vessék meg alapját. — ezt régi, lényeg-elhallgató könyveinkből nem sikerült meg tudnunk. De ma eddig meggyűlöltük, és joggal, a kései bomló rabszolgatársadalmat és minden rabszolgatartókat, itt most rájövünk arra is, hogy a kezdeti rabszolgáság ha'adási jelentett és csak később változott át a fejlődés és haladás korékkötőjévé.

És ugyanígy a kezdeti feudalizmus nagy lépést jelentett a fejlődés útján előre és a középkor története éppen arra a kérdésre ad feleletet: hogyan alakult át és változott meg a feudalizmus, a jobbágytartó rendszer a fejlődés előreható forradalmi felkélés és kerékkötőjévé. Hogyan és miért kelnek fel évszázadokon át szinte évről-évre a jobbágyok, hogy kiharcolják szabadságok és az emberi élet feltételeit, hol Franciaországban, és Angliában, hol Németországban, Csehországban, Dunavögyi népek területén, Oroszországban, Balkánon. Hogy fejlődik ki a feudalizmus keretei között az új osztály és új társadalmi rendszer csirája, hogyan bontakozik ki az új osztály, — a burzsoázia: és hogy kezdi meg harcát a feudalizmus ellen, hogy vívja meg forradalmát Hollandiában és Angliában hogy uralomra jusson — nemesek és nép ellenében és új hatalmas lökést adjon a társadalom fejlődésének, Legalább itt a kezdet kezdetén. Hogy a kapitalizmus is átcsap-e új minőségbe fejlődése folyamán és idővel majd elvágna ő is a további haladás elől az utat. — azt itt a hatalom átvétele idején a ha'adó, kelő, fiatal, harcos burzsoázia és a róla szóló történelem még nem árulják el.

Sok újat tanulhatunk még ezekből a könyvekből. Így kulturális téren is többet adnak, mint a régi szokványtanckönyveink, amelyek sohasem mutattak rá az élet és eszmékör kapcsolataira és amelyek a kultúra ismeretése helyett inkább csak a kulturális munkások névjegyzékét adták. Új a közeli és Távol-kelet pl. Kína történelmének adása, hiszen eddig ahhoz voltunk szokva, hogy csak Európának van történelme, a többi nép történelm-nélküli s csak gyarmati sorsot érdemel.

Nagy értékke gazdagodik a vajdasági magyar irodalom, és magyar iskoláink is egyuttal régen érzett hézagot pótolhatnak. De nem csak az iskola nyeresége ezek a könyvek. Az ő nyereségük elsősorban. De nyeresége mindenkinek, akit érdekel a tudomány álláspontja, akit érdekelnek a társadalmi, politikai és kulturális kérdések, azoknak tegnapra, májra és holnapra és épen ma, amikor egyre szélesebb rétegeket von be hazánk felépítése az érdeklődők körébe.

Sok feltett és talán még fel sem tett kérdésre adnak feleletet ezek a könyvek és épen ezért előre átható, hogy a felnőttek legalább ugyanolyan mennyiségben fogják vásárolni; mint a diákok és a munkás és parasztifjúság. **Lőrinc Péter**

SZIVÁRVÁNY

Népszínházunk azt a célt tűzte ki maga elé, hogy igazán népvivé váljék: tényleg a népnek játsszik, népi tehetségeket emel fel és tartalommal is népünk kultúrájához igazodik. Aki közelebbről figyeli népszínházunk munkáját, megállapíthatja, hogy célkitűzéseit mindinkább megvalósítja. Elmúlt évi munkájában, de különösen az új évadra vonatkozó tervében mindinkább megközelíti azt a célt, hogy vajdasági dolgozó népünk úgy tekintsen színházunkra, mint sajátjára, köréből kinőt, sajátmaga kitermelte művészi megnyilatkozására.

amely a népuramban végre érvényre juthatott. Színházunk káderpolitikája is nagy fejlődést mutat s azon az úton halad, hogy a vidéki műkedvelésnek irányítást adva tartalmakat teremtsen magának a fejlődő műkedvelő gárdában. Végül műsorában is hovatovább igazodik az új feladatokhoz és mindinkább felszínre hozza népünk eltemetett művészi értékeit. Idei műsora a Szivárvány-al, Ludas Matyi-val, János vitézzel és talán Hány Jánossal mindenestre erre mutat.

A Szivárvány bemutatójának ebben az értelemben nagy megmutató és irányító jelentősége van. Mutatja azt a helyet, amelyet a nép kultúrája és művészete nyert új kultúrpolitikánkban. Mutatja, hogy népurambunk jogot és érvényt adott a népi kultúrának és népművészetnek. Népszínházunk ezzel a bemutatóval mintegy programot nyújt: legelső és legfontosabb feladatának tartja a dolgozó népnek hangot adni. Ez a program hű és következetes ahhoz a célkitűzéshez és feladathoz, amelyet a népuralom tűzött ki a népszínházának elé. A Szivárvány bemutatójának legnagyobb jelentőségét ebben a programadó szerepében látjuk.

Nem kis dolog volt ennek az alig egyéves színháznak ilyen nagy feladatra vállalkozni. Magas művészi munkát, komoly színészi teljesítményt és nagy technikai vállalkozást jelent a Szivárvány előadása. Nagy és biztató eredménye Népszínházunknak, hogy példa és tapasztalat nélkül ilyen nagy feladatra vállalkozott. Vállalkozása akkor és példaadó és nagyjelentőségű volna, ha kivételben feleakkora sikerrel sem mutatna fel. Pedig leszögezhetjük, hogy úgy felépítésben, mint színészi teljesítményben és technikai kivételben nagyot nyújtott.

Mindenekelőtt le kell szögeznünk, hogy a Szivárványt minden fogyatékosága és hiánya ellenére nyereségnek tekintjük és egy bátor lépésnek előre. Éppen ezért kell rámutatnunk elsősorban a kifogásolható részletekre és beállításokra. Pajz Pálnak föl-

kellett volna tüntetnie az egyes jelenetek szerzőit — amennyiben azok nem az ő eredeti földolgozásai, illetve beállításai. Így bizonyos kétértelműségek állhatnak elő. Közfogásolható az, hogy a 15 képből álló előadásban egyetlen egy olyan nő szerep van, amit annyira-amennyire pozitívnak tekinthetünk. A többi női szerepek vagy kacérkodó, cicomázó, vagy férjüket megcsaló és hűta asszonyok. A magyar népköltészet nemcsak ilyen es főképp nem csak ilyen asszonyokat ismer. A gyilkos anya mellett meg kellett volna mutatni a gyermekekért tűzőn-vízen átmenő és harcoló anyákat, a cicomáért élek mellett hol vannak a dolgozó feleségek. A »Búcsúfita«, a »Dínom-dánom« és az »Evarázsolt ablak« semmiesetre sem tekinthető sem magyar népművészetnek, sem a magyar népiélek kifejezésének.

Petőfi: »Falu végén kurta kocsmá« című versének földolgozásában kifogásoljuk, hogy a szerző nem maradt meg ennek a nagyszerű témának alaphangulatánál, hanem egy pár idegen mozzanatot belevonásával tarkává és disszonánssá teszi. Petőfi és utólról-érhetetlen népi hangja bizony elsikkad ebben a földolgozásban. Egyszerűbben, rövidebben, a kikölkkenő páros tánc nélkül (amit másutt kellett volna felhasználni) Petőfihez, a népi jelleghez és magához a Szivárványhoz is hívebb lett volna. — Végül az Úrj szó kidolgozásához is volna hozzáfűznivalónk. Ebben a balladában olyan tökéletes drámai mag van, hogy kár fölösleges döntéssel és odavonással mozzanatokkal elenyészten. A zene sem idegen itt a ballada hangulatához. A dráma bizony lírává válik és sokat elvesz a szám értékéből. Igen helytállóan, találóan és népi hangon sikerült például a »Gyűn a kísértet« című számot megvilágítani és találó s ötletes tanulságot levonni.

Az összekötő szöveg elejétől végig zökkenégmentesen egyöntetű, hol dráma, hol tréfás, de mindig izes népi hangon vezet be és fogja össze az

egyes számokat. Zenéje is nagyszerű kísérlet és művészi alkotás, habár kevesebb következetességgel és egyöntetűséggel kíséri végig a mesejátékot. Első műve Pajzs Pálunk, első ilyen kísérlet Vajdaságban, kándulófontnak reménytelenül és nagyon biztató.

Egy ilyen mesejáték, amely epikus és drámai elemeket, balladát, lírát és humort összefog — különösen ha a színészeknek és zenészeknek is újszerű az előadás — igen könnyen elveszti egységét és egyöntetűségét. A Simándi Anna művészi mesemondásában nem volt hiba, de a zene nem illeszkedett hozzá. Mindent az egyes számok jellegéhez és nem sikerült megfelelőképpen az összefogó és egységesítő tónus sem. Természetesen megnehezítette az egységbefogó munkát az, hogy nagyon nagy és változatos anyagot kellett összefognia. Egy kicsi kevesebb szám, kisebb anyag ebben az esetben többet és jobbat jelentett volna. Bizonyosan egységesebbet is. A felépítésünk egy másik hibája is a túlmagy anyagból származik: az előadás felfelé ívelése és kulminációja nem tökéletes. A befejező szám a mai életről vett tárgyával és légkörével azt mutatja, hogy ez a felfelé ívelő irányzat volt a szerző szándéka, ezt az irányzatot azonban romtotta az egyes számok különbözősége. Maga a csúcspont úgy felépítésben, mint kiviteiben gyenge. A befejező szám nagyszerű művészi elgondolás és szövegében jó alkotás is. De zenében kiesik az addig elég következetes népi hangból, másrészt nem követi a felfelé ívelő irányzatot és így nem hagy olyan mély hatást, amilyet pedig a mesejáték megérdemelt. Összhatásában sokat veszített ezáltal a Szivárvány.

Meg kell említenünk azt is, ami egészen megkapó a Szivárványban: a díszletezést. A mesejáték nagy technikai vállalkozást kívánt és népszínházunk nagyszerűen megfelelt a néhez feladatnak. A dekorációk és díszletek népi motívumai és a számokhoz illeszkedő hűsége egészen megkapó

Ülszerű és ötletes, helyenként egész lenyűgöző és mindvégig művészi. Bor-Ókrósné balladájában például tökéleteset alkotott a tervező. Az egyes számok díszletében felvonult a magyar nép gazdag ornamentikája. Különösen jóleső volt látni a vajdasági népviseletek alkalmazását is. Idővel talán majd a speciális vajdasági díszítőművészet is helyet talál színpadunkon, doroszlói, gombosi, kórógyi népünk ornamentikája. Egy kis fáradtsággal és kelő műgonddal népszínházunk is sokat tehet azért, hogy a kalódástól menesse, sőt továbbfejlessze népművészetünket ezen a téren is. A kezdetet megadja ehhez a Szivárvány.

A felsorolt fogyatékságok jórésze egész egyszerűen korrigálható és kiküszöbölésük feltétlenül sokat hozna a Szivárvány értékéhez. Megjegyzésünk mind csak arra irányul, hogy a Szivárvány és az esetleges további népi mesejátékok még tékeltebben megjeljenek annak a cónak, amit vele a szerző és népszínházunk maga elé tűzött: népünk hangját hallani a színpadon. Mert, amint mondtuk, a Szivárvány művésze kíséret, nagy színészi teljesítmény és színpadi vállalkozás. Legnagyobb értékét és jelentőségét abban a programszerűségében látjuk, ami azt a reményt kelti, hogy népszínházunk népünk alkotó szellemét mindinkább felszínre hozza és tovább is fejleszt a színpadon.

Steinfeld Sándor

A SZIVÁRVÁNY ZENÉJE

A Magyar Népszínházban most bemutatott «Szivárvány» műfajára nézve zenés mesejáték és így zenei része kivételes figyelmet érdemel. Pajzs Pál a zeneszerző népdalmotívumokból állította össze, vagy azokat dolgozta fel a mesejáték szövegéhez és egyik legnagyobb érdeme, hogy ott is, ahol a zene Pajzs Pál teljesen önálló alkotása, ott is megtartotta az igazi népdal, a magyar népiélekből

fakadó énekek stílusát. Eszközeiben, ahogyan mendezt színpadra vitte, vannak operett-elemek is, de lényegében azokban a dalok nem a magyar népi mesterkelt világába, hanem a magyar népi énekek birodalmába tartoznak. Operettszínpad, vagy helyesebben a mesejátékok, daljátékok színpadán először jelenik meg az igazi magyar népdal és ezért Pajzs Pált külön elismerés illeti meg.

A magyar népi zene a múlt század elején keletkezett, a harmincas években, amikor megindult a nemzeti öntudatosodás. Bilhari és más nagyíró, nagynevű cigányok teremtték meg, akkor mégcsak mint csárdást, vagy a külföldi mintára mesterségesen csinált magyaros táncok zenéjét. Belevitték minden cigányos lendületüket, temperamentumukat. Lavottánál, aki szintén stílizálta a magyar dalt, aki szintén magyaros műzenét szerzett, nyomát sem találjuk még ezeknek a túlfűtött, duhajkodó, vagy hallgatókbar buszkodó hangulatváltozásoknak, habár éppen Lavotta volt az, aki az igazi hallgatókba megteremtette. Az önkényuralom éveiben elhallgat a nótázás, csak titokban terjednek a dalok és ekkor, ezeken a kóbor cigányzenészek által ellenőrizhetetlenül terjesztett táncdalokon keresztül alakul ki a magyar népi igazi stílusa.

Amikor a magyar vezetők megalkusznak és kibékülnek a habsburgi önkényuralommal, az ezt nyomon követő mesterségesen irányított nemzeti fellángolás már nem az öntudatosodást hozza, hanem egy felső réteg eszközei szolgál arra, hogy a nép széles rétegeinek súlyos, nagy problémáiról elterelje a figyelmet. Ez az a korszak, amelynek magyar demokratáit Mikszáth is kíméletlen gúnnyal leplezi le és amelyben a városok azért nem tudnak igazán elpolgáriasodni, azért tartják meg falusi jellegüket, mert hiányzik az ipari munkásság haladó rétege. A habsburgi Ausztria nem engedte meg a magyar ipari fejlődését és valósággal

kultúrája tette a dzsentrikedő, uraskodó birtokosréteg életmódját. Ez viszont teljesen elszakadt a néptől, amelynek veretékéből élt, uzsorázta és fosztogatta a népet és megteremtette magának azt a mesterkelt létkört, amelyen nem tudtak átörülni a nép széles rétegeinek megoldatlan nagy kérdése. Ehhez a légkörhöz idomult a hangulatkezelés egyik legfontosabb eszköze, a magyar műzene is, amely nem vette észre, vagy nem akarta észrevenni, hogy Liszt rap-szodái a cigányos duhajságot és szilaiságot tenyésztik a népzene helyett. Liszt maga tudta ezt, de vérmérsékletének jobban megfelelt a cigányos zene. Köve ői azonban már csak a stílust látták ebben és a század végén a magyar nóta teljesen elnyomta a népénket.

Ugyanebben az időben Lányi Ernő magyar stílusú műdalai nagy népszerűsége teremtett. Lányi Ernő — mint később, szabadjára zeneigazgató korában mondott — nem szándékozott magyar nótákat teremteni. Ő csupán magyaros jellegű műdalokat írt, amelyek azonban formában és szerkezetben nagyon közel állottak a cigányos magyar nótához. Ezek a gyors népszerűséggel terjedő dalok azután kiforrottá tették a magyar nóta stílusát és a kormányzat egyre tudatosabban használta fel, engedte szabadjárni ezt a stílust, amely megfelelt a felületességnek, alkalmas volt a tömegek figyelmének elterelésére és nem fenyegetett azáltal, hogy helyet ad a problémákban való elmélyülésnek. Mennyire tudatosan csinálták ennek a felszínen történetét, az megmutatkozott a Horth-korszakban, amikor szinte végképp eltűnt az igazi magyar népdal és csak operettszerű nótákat játszottak, megfertőzve ezekkel magát a népet is.

Bartók és Kodály kétségbeesett küzdelmet folytattak a magyar népének megmentéséért. Bejárják gyalog, szikerekben, istállóiban éjszaka, káézva az egész országot, beutaztak minden vidéket, fekeresték az öreg-asszonyokat, kanászokat, a világról

elzárta tanyákat, hogy egy-egy magyar dalt felelőképpen és feljegyezzenek. Ugyiszóván egész művészi munkásságukat, alkáló készségüket annak szentelték, hogy ezt a zenét felőgőzzák, megmentsék és visszadják a népnek. A habsburgi és horth-iralom korszakai azonban politikailag veszedelmesnek találták ezt a népi zenét és sikeresen elnyomták. Bartók és Kodály zenéje csak az operaházba, a hangversenytermekbe jutott el, senki sem gondoskodott népszerűsítésükről, és arról, hogy a nép ismét megismerje azt, amit a magyar néplőlek évszázadokon keresztül, fájdalmában, szenvedésében, jobbagyi igabúzában kiemelt. E dal-lamok között sok van, amiről megálapható, hogy egészen a legreggibb magyar időkől maradt fent, de természetesen csak a nép ajkán, amelyet igyekeztek minden eszközzel, így a magyar nóta hamis légkörének eszközeivel is elnégyíteni. Ez a politikai helyzet az oka annak, hogy Bartók, Kodály és fiatal követőik zenéjét Nyugat Európában sokkal jobban ismerik, mint a Dunavölgyben.

Pajzs Pál zenéjét nálunk első lépésnek tekinthetjük a színpad felszabadulása felé is a politikai célzattal felszínen tartott mesterséges és meszterkelt zene nyomása alól. Ha zenei szempontból vannak is ennek a műnek fogyatékságai, azok műnyomórészben csak tehnikai hibáknak tekinthetők, amelyeket könnyen kiküszöbölhetnek. Minden esetre a magyar népi énekek és azok stílusának a színpadon való felhasználása olyan nagyjelentőségű esemény, amit érdemes külön feljegyezni.

Süthai József

A JEZSUITA REND A VATIKÁN TITKOS FŐHADISZÁLLÁSA

A jezuita rend kongresszusa szeptember 16-án ért véget. Generális lett: Jansen a Juventé (Belgium) egyetem rektora, az egyházjog tanára. Ezzel kapcsolatban a vatikáni

lapok jelentik, hogy a jezsuiták 43 «tartományai» rendelkeznek és több mint 28.000 a nyolc csoportba osztott tagok létszáma, akik közül hatezren fölül vannak az Egyesült Államokban, ötezren Spanyolországban, négy és félezren Angliában, Kanadában, Belgiumban és Írországban, két és félezren Dél- és Közép-Amerikában, kétezren fölül Olaszországban és 1356-an a »szláv« államokban. Ugyanezen források ismeretik, hogy a Vatikán és a jezsuiták üzleti és anyagi viszonyai mostanában nagyon közel állanak egymáshoz.

A Rómában megjelenő politikai satirikus hetilap a »Don Bazilio« egy hosszabb cikkben ismerteti a jezsuiták ténykedéseit. Ebből a cikkből megtudjuk, hogy a jezsuita rend ereje elsősorban annak gazdagságában, azután az egész világra kiterjedő kémhálózatában van. A jezsuiták a bankok, gyárak és részvénytársaságok egész sorát ellenőrzik, házási vállalatokat, biztosító társaságokat és hitelintézeteket pénzeznek.

A Vatikán pénzügyi szakértője Novara Bernardino, a jezsuiták olaszországi legfőbb ügynöke. Az Etiópia és Albánia kizsákmányolásán milliárdokat összeharócsoló »Köz- és földművelés társaságát« személyesen vezeti.

A fasiszta háborúkon a jezsuiták milliókat kerestek. A fasiszta rendszer alatt legtöbbször keresett bankok: »Szent Pál Intézete« (Torino), »Népi Szövetkezet« (Navarra), valamint néhány külföldi bank (pl. a Spanyol-Amerikai Bank Madridban) és jónéhány ipari üzem a jezsuiták kezében van.

Ezen pénzügyi eszközök lehetővé teszik a rend számára, hogy politikai pártokat pénzeljen és sajtót és tudósító irodákat tartson el és állandóan bővítsen a maga kémhálózatát. Legelkeseredettebb ellensége ő a Szovjet Szövetségnek és az összes szovjet ellenes mozgalmakat segíti.

Olaszországban a jezsuiták támogatták a fasizmust és az ő művelték

a Mussolini és a Vatikán között létrejött u. n. Lateráni egyezmény. Németországban utasították a papságot, hogy támogassa Hitler és fősziatják az u. n. Katolikus pártot. 1936-ban ők voltak az első Frankó támogatói között és Frankó vérbíróságában, amely a szabadságharcosok fölött ítélkezik, minden esetben ott ül legalább egy jezsuita »törvénytudó« bíró.

A nálunk az egész világ béke- és szabadságszerető népej sorában hírhedté vált De Gasperi, az olasz külügyminiszter csak vak eszköze a jezsuita rendnek, ugyanúgy, mint Sztjepinac titkára Saics, a zágrebi usztasa pör egyik fővádottja.

ANGOL-SZOVJET SZÖVETSÉG MINT A VILÁGBÉKE BIZTOSÍTÓJA

Zilbacus, munkáspárti képviselő, aki az angol-szovjet barátság egyik legtekintélyesebb képviselője »Anglia, Szovjetunió és a világbéke« címen írt füzetében ismét határozottan állást foglal a harmadik világháború megakadályozása érdekében.

A szerző részletesen foglalkozik Anglia külpolitikájával, melynek eredményeképpen mindjobban az Amerikai Egyesült Államok érdekeinek kiszolgálójává válik. Anglia közkeletű politikájának lényege a reakciós Gőrcsország, az arab államok és Törökország támogatása, melyeknek segítségével el akarja zárni a Szovjetuniót a Földközi Tengertől. Bevin külpolitikája az amerikai nagyökösek érdekeit szolgálja, amely akadályozólag hat az európai újjáépítésre és felhárítja a reakciót. Az angol külügyminisztérium visszatért a hatalmi tökések politikájához, azzal az elképzeléssel, hogy a Szovjetunió Anglia ellensége. Ez a hatalmi politika a Szovjetunió, a nemzeti felszabadulás, a közép- és távolkeleti népi fejlődés ellen irányul és a harmadik világháborúhoz vezet, ha nem sikerül megváltoztatni.

Bőven van idő ezen veszélyes politika megváltoztatására, csak okosan és bátran kell hozzáfogni a munkához a munkáspárt politikájának alkalmazásával. Anglia nincs abban a helyzetben, hogy fegyverkezési versenyt futhasson az Egyesült Államokkal és a Szovjetunióval.

Az együttműködés feltétele kompromisszumos politika alkalmazása a Biztonsági Tanácsban. A nagyhatalmaknak el kell ismerni, hogy nem kényszeríthetik egymást biztonságiaként veszélyeztető intézkedésekre és hogy mindegyiknek joga van tiltakozni érdekeit sértő javaslatok ellen. A vétő jog megszüntetése a Biztonsági Tanácsban lehetővé tenné hatámi tömbök kialakítását, közös angol-amerikai fellépést és ha ájyon kívül helyezné az Egyesült Nemzetek Szövetsége alapokmányának erkölcsi alapját. A nagyhatalmak csak akkor tudnak maradéktalanul együttműködni, ha bíznak egymásban és kölcsönösen tisztelőben tartják jogukat. Zilliacus hivatkozik Eden véleményére is, aki az alsóház februári külpolitikai vitájában kifejtette, hogy a Szovjetuniónak minosenek imperialista szándékai és nem is akarja politikai rendszerét ráerőszakolni a környező országokra, hanem saját biztonsága érdekében csak azt óhajtja, hogy szomszédai sem küll-, sem beföldi befolyás alatt ne legyenek, amely a Szovjetunió ellen irányul.

Zilliacus több példával igazolja, hogy a Szovjetunió békeakarátában bízni lehet, melynek alapján az angol-szovjet baráti szerződést élő valóságáá kell változtatni. Ismételten hivatkozik a munkáspárt külpolitikai programjára, melynek megvalósítása biztosítaná a Szovjetunióval való legszorosabb barátságot, ugyanakkor lehetővé tenné az európai új demokráciákkal való együttműködést és politikailag előnyösebb helyzetet biztosítana Angliának az Egyesült Államokkal szemben. Sajnáattal állapítja meg, hogy az angol követségek és katonai missziók befolyásukát a kommunista ellenes csoportok érdeké-

ben használják fel. Ez a politika pedig nemcsak az újjáépítést akadályozza és végezetül a szociáldemokrata pártok szétrombolását is eredményezi, hanem lehetetlenné teszi az angol-szovjet szövetség megvalósítását.

A munkáspárt külpolitikai programja értelmében, a kormánynak ajánlani kellene a Szovjetuniónak, hogy támogassák a szocialista újjáépítésre hajlamos pártok együttműködését és különösen bátorítsák a szocialisták és kommunisták akcióegységét. Ez a politika Franciaországnak is megfelelőne és Amerika elismerné az angol-francia-szovjet vezetést európai ügyekben. Ezen az alapon könnyű lenne megállapodást létesíteni a Ruhr-vidék, a víziutak és Trieszt nemzetközi ellenőrzése és Európa gazdasági újjáépítésére vonatkozólag.

A kis könyv befejező soráiban Zilliacus képviselő ismét kifejti, hogy a kormány még nem próbálta alkalmazni a munkáspárt külpolitikai programját. A konzervatív külpolitikának megváltoztatása és szocialista külpolitika alkalmazása nagy nehézségeket okozna és konzervatív körökben jelentős ellenállást váltana ki. »Azonban türelemmel, bátorsággal, kitartással és mindenek előtt a Szovjetunió és az európai népek iránt tanusított hűséggel és barátsággal megnyerhetjük a békét ha szocialisták leszünk külföldön is, ugyanígy, mint otthon«, fejezi be érdekes politikai tanulmányát Zilliacus, akinek külpolitikai elképzeléseit a munkáspárti képviselők jelentékony része támogatja. *Szűcs Miklós*

A SZOVJET MEZŐGAZDASÁG FELLENDÜLÉSE AZ ÚJ ÖTÉVES TERV FOLYAMÁN

A Szovjetunió mezőgazdasága súlyos károkat szenvedett az elmúlt háború éveiben. Azokban az ország-részekben, melyeket a német fasisz-

ták tartottak megszállva, a kolhózek gazdasági épületeinek és berendezéseinek nagy része elpusztult. Felégették a falvakat és tanyákat, leölték vagy elhajtották az állatokat, önkretették a traktorokat, kombájnokat és egyéb gazdasági felszerelést. Jóval kisebb lett a bevétel terület is.

A HÁBORÚ UTANI ELSŐ ÖTÉVES TERV

melyet a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa elfogadott, nemcsak a mezőgazdaság újjáépítését biztosítja, hanem a földművelés és állattenyésztés további fejlesztéséről is gondoskodik, hogy ezáltal a háború előtti termelést országsszerte elérjék, sőt túl is szárnyalják.

A Szovjetunió a háború előtt híres volt arról, hogy a világ egyik legnagyobb gabonatermő országa. Az 1940-es évben 118,8 millió tonna termést takarítottak be a Szovjetunióban. Az új ötéves terv utolsó évében, 1950-ben a termés eléri a 127 millió tonnát, ami jelentős mértékben feljavítja a lakosság ellátását s emellett biztosítja a szükséges tartalékokat is. A cukorrépa-termelést 26 millió tonnára fokozzák, 22 százalékkal többre, mint a háború előtt volt. 1950-ben már 2,4 millió tonna lesz az évi cukortermelés.

Gyapoból 3,1 millió tonna termést irányoztak elő, mely mennyiségből 1950-ben 4636 millió méter textilanyag készül. A világhírű szovjet lentermelést 39 százalékkal növelik. miáltal természetesen a kiváló minőségű lenárak gyártása is jóval túlhaladja a háború előtti mennyiséget.

HÉTSZÁZHUSZEZER TRAKTOR

Ahhoz, hogy a mezőgazdaság újjáépítésének terve a kitűzött időre megvalósuljon, az ötéves terv keregében beüli a leghatásosabb támogatásban részesítik a mezőgazdaságot. Traktorok, gazdasági gépek és alkatrészek óriási tömegét készítik el az 1946—1950-es években. Hétszázhuszezer traktort lattatnak a mezőgazda-

ságnak, míg a legutóbbi öt éves tervéveiben ötszázhuszezer volt a gyártott traktorok száma.

A gépeket, melyeket a kolhózek, szövetkozok és traktorállomások kapnak az ipari vállalatoktól, a legkorszerűbb ljiásokkal tökéletesítik. A lehető legnagyobb mértékben fogják a gépeket felhasználni mind a vidésterületeken, mind a burgonya- és répa-termőterületeken, valamint az állattenyésztő farmokon is. Az üzembelenhelyező gépek száma jóval felülmúlja a háború előtti mennyiséget, a gépek korszerűsítéséről nem is beszélve.

Az ötéves terv keretein belül egyre nagyobb mértékben gépesítik a mezőgazdaságot mind a traktorok, mind a villanyerő felhasználásával. A földműves munkáját ezáltal rendkívül megkönnyítik és gyümölcsözővé teszik. Sokmillió földműves ért a traktor- és kombájnkezeléshez, a gépkecsivezetéshez és a javításokhoz.

Az új ötéves terv idején a vegyészeti gyárak tízhené millió tonna műtrágyát szállítanak a mezőgazdaság számára, az 1933—1937-es 8,7 millió tonnával szemben (a második ötéves terv idején).

AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS

Nagy szerep jut az új ötéves tervben az állattenyésztésnek is, mely óriási károkat szenvedett a háború folyamán. Ezért e téren is óriási feladatok hárulnak a mezőgazdaságra.

Az ötéves terv folyamán a Szovjetunió egész területén érik a háború előtti állományt, emellett a lovtenyésztést negyvenhat százalékkal, a szarvasmárhaállományt harminckilenc százalékkal, a juh- és kecsketyenyésztést hetvenöt százalékkal és a sertésenyésztést háromszorosára emelik az 1945-ös évvel szemben.

GÉPESÍTÉS ÉS VILLAMOSÍTÁS

Sokezer kolhoz és az összes farmokat gépesítik és villamosítják. Számos új, kisebb méretű fausi áramfejlesztőtelep épül, összesen egymillió kilowatt teljesítőképességgel.

A Szovjetunió déli részében (a kaukázusi és középázsiai köztársaságokban, Ukrajna déli részén, stb.) kibővítik a tea- és citromültetvényeket; a dohánytermelést, a szőlő- és bortermelést jelentősen fokozzák.

A földművesek, ugyanúgy, mint a munkások és tiszviselők, állami segítséggel kibővítik kertgazdaságaikat, szőlőiket és méhészeteiket.

Az állam ugyancsak segítségére siet a balti szovjet köztársaságok, a Moldvai Szocialista Szovjetköztársaság parasztjainak, valamint a nyugatukrajnai és bjeloruszai földműveseknek. Kibővítik a parasztszövetkezeteket, a gép- és traktorállomások hálózatát, továbbá hiteleket nyújtanak számukra, gazdasági gépe-

ket és műtrágyát bocsátanak rendelkezésükre.

A legelők kibővítése, a műtrágyázás és az agrártudomány sokoldalú kihasználása, valamint az állattenyésztés, már eddig is kimagasló sikereket eredményezett a mezőgazdaságban. Ha az 1932-es évet vesszük százsázalékos alapul, akkor a következő képet kapjuk: 1935-ben százhetvenhét százalék, 1950-ben pedig kétszázhuszonöt százalék. Ezek szerint tehát az 1950. évi termelés huszonhét százalékkal lesz magasabb a háború előttinél.

Mint a fentiekből láthatjuk, az új ötéves terv több mint egynegyedével szárnyalja túl a háború előtti termelést.

A „Vajdasági Dolgozó Nő”

a

jugoszláviai magyar nők képeslapja

Tartalma: Időszerű cikkek
Színes írások
Elbeszélések
Képes riportok
Háztartási tanácsadó
Apró tudósítások

Ára 3 dinár

A HÍD HIREI:

Novellapályázatunk harmadik díját nyert »Egy darab élet« című pályamű írója: Kovács Lajos kanizsai lakos.

Sajtó alá került 1946 október hó 9-ikén

A nyomást befejezték 1946 október 28-ikán 3.300 példányban

„Az emberi kultúra nem a kiváltságosok privilégiuma, hanem a leg-
szélesebb néprétegek tulajdona.”
LENIN

KÖNYVET, FOLYÓIRATOT, BROSURÁT

MINDEN OLVASÓ KEZÉBE!

A „HID” KÖNYVKIADÓVÁLLALAT KIADVÁNYA:

Csillagok Csillaga 40 válogatott versremeket tartalmaz, — Petőfi, Ady, József Attila és számos kiváló elő költő verseit közli, amelyeket nem nélkülözhet egyetlen műkedvelő együttes sem...

A Szabadságdalok csokorba kötik és kottával kísérik azokat a forradalmi és népi dalokat, amelyeket a szabadságszerető népek szerte a világban énekelnek. (Ára 25 dinár.)

Miért beszélnek az emberek különféle nyelven, — egyike a legérdekesebb olvasmányoknak. A könyv az ember keletkezéséig, a majmok jelbeszédéig kíséri az olvasót és ismerteti a nyelv keletkezésének és fejlődésének történetét napjainkig. (Ára 10 dinár.)

L e n i n ÁLLAMRÓL szóló elméletét ebben a kis brosurában megismerheti az olvasó. Rövid, nagyszerűen ismertető írás (Ára 4 dinár.)

Olajos Mihály „Parasztkérdés - Földkérdés” c. munkája mindannyiunk eleven problémája. Ez a füzet foglalkozik mezőgazdaságunk kérdéseivel és felöleli a földreform történelmi jelentőségű művét is. (Ára 5 dinár.)

A Színpadunk hat füzet (I.-VI.) időszériú színdarabokat, drámákat, vígjátékokat, jeleneteket tartalmaz; ezek a művek szerény igényű díszletekkel és könnyen érthető nyelvezetükkel sikeresen előadhatók. (Ára 6, 9 és 15 dinár.)

A H I D a vajdasági magyar demokrácia harcos lapja; politikai, társadalmi és irodalmi sikon népeink haladásáért, testvériségéért és egységéért küzd!

A H I D TANIT, NEVEL, IRÁNYIT!

HEGYEN ÖTT MINDEN OLVASÓ ASZTALÁN!

„HID” KÖNYVKIADÓVÁLLALAT, SZUBOTICA, 29 NOVEMBRA TRG. 3.